

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΓΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ: ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Δήμητρα Νίκου, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, τακτικό μέλος της Social Protection Committee

Ερίκ Γκαζόν, Ειδικός Επιστήμονας στο Τμήμα Παρακολούθησης της Δ/σης Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, τακτικό μέλος της Social Protection Committee

ΚΣΤ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

ΑΘΗΝΑ 2020

Περιεχόμενα

1 ^η Διδακτική Ενότητα:.....	5
Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: Παρουσίαση, ιστορική αναδρομή – από την Πράσινη Βίβλο του 1993 έως σήμερα - και μια ρεαλιστική προσέγγιση	5
I. Εισαγωγή	5
II. Η Πράσινη Βίβλος του 1993 και η Λευκή Βίβλος του 1994	6
III. Η ΕΚΠ με μια ματιά	8
IV. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΠ.....	16
V. Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	26
VI. Μια ρεαλιστική προσέγγιση της ΕΚΠ.....	34
2 ^η Διδακτική Ενότητα.....	38
Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: Θεσμικό Πλαίσιο, Θεσμικά όργανα και άλλοι φορείς. Διαδικασίες υλοποίησης: Το παράδειγμα της Σύστασης για την Ενεργό Ένταξη και του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.....	38
I. Θεσμικό Πλαίσιο: Πρωτογενές και Παράγωγο δίκαιο.....	38
II. Πρωτογενές δίκαιο για την ΕΚΠ: οι Συνθήκες του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ, της Νίκαιας και της Λισαβώνας.....	38
III. Παράγωγο δίκαιο: το παράδειγμα ενός Κανονισμού και μιας Σύστασης, που αφορούν την ΕΚΠ	39
IV. Η Σύσταση για την ενεργό ένταξη	43
V. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).....	56
V. Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης.....	58
VI. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ	59
VII. Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ).....	62
Κεφάλαιο I: Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας	63
Κεφάλαιο II: Δίκαιοι όροι εργασίας	63
Κεφάλαιο III: Κοινωνική προστασία και ένταξη	64
VIII. Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και δίκτυα που εμπλέκονται στη χάραξη και υλοποίηση της ΕΚΠ	75
3 ^η Διδακτική Ενότητα:.....	83
Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσα από την παρακολούθηση των εκάστοτε στόχων, με τη χρήση κοινά συμφωνημένων δεικτών	83
I. Εισαγωγή σε ορισμούς βασικών εννοιών και αντίστοιχων δεικτών	83
Πηγή: EUROSTAT, 2019	96
Πηγή: EUROSTAT, 2019	96

Πηγή: EUROSTAT, 2019	96
II. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού	97
III. Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες για τα κοινωνικά ζητήματα στην ΕΕ	98
IV. Πρώτο παράδειγμα παρακολούθησης: Η σύσταση για την επένδυση στα παιδιά	105
V. Δεύτερο παράδειγμα παρακολούθησης: Ο ΕΠΚΔ	108
VI. Τρίτο παράδειγμα σχεδιασμού και (μελλοντικής) παρακολούθησης: Η εγγύηση για τα παιδιά («child guarantee»)	110
VII. Η θεσμοποίηση της συλλογής στατιστικών στοιχείων στην ΕΕ	112
VIII. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και ο ρόλος του στην «Ευρώπη 2020»	117
IX. Επιπλέον εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης στο πλαίσιο της ΑΜΣ.....	120
X. Αξιολόγηση των εργαλείων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	121
XI . Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.....	125
4 ^η Διδακτική Ενότητα:.....	129
Η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής και οι τομείς παρέμβασής της.....	129
I. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ	129
II. Η χρηματοδότηση της κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ.....	134
II. Το ΕΣΠΑ της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020	135
III. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)	137
IV. Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA -FEAD).....	141
V. Άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία.....	142
VI. Τα πεδία παρέμβασης της ΕΚΠ	143
5 ^η Διδακτική Ενότητα:.....	153
Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική μετά τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Οι σύγχρονες προκλήσεις και τα πιθανά σενάρια για το μέλλον	153
I. Εισαγωγή: Μερικές δηλώσεις αυτών που καθορίζουν το μέλλον της ΕΚΠ ..	153
II. Η «Ευρώπη 2020» τελειώνει. Και τώρα τι;.....	154
III . Οι προκλήσεις για την ΕΕ, σύγχρονες και παλαιότερες	156
IV. Οι προκλήσεις στην εκπαίδευση και την απόκτηση δεξιοτήτων	161
V. Οι προκλήσεις στις πληθυσμιακές μεταβολές.....	163
VI. Οι προκλήσεις που δημιουργούν οι νέοι τρόποι ζωής και το σύγχρονο περιβάλλον εργασίας- οι νέοι κοινωνικοί κίνδυνοι.....	165
VI. Η πρόκληση της πανδημίας του Covid-19.....	166
VII. Πιθανοί τρόποι συνέχειας για την ΕΕ-27	167

1^η Διδακτική Ενότητα:

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: Παρουσίαση, ιστορική αναδρομή – από την Πράσινη Βίβλο του 1993 έως σήμερα - και μια ρεαλιστική προσέγγιση

I. Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην αρχική της μορφή δημιουργήθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, με βασικό μέλημα την ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας και κατά συνέπεια την ελαχιστοποίηση του ενδεχόμενου συγκρούσεων¹. Σήμερα αποτελεί ένα μοναδικό παράδειγμα ένωσης 27 χωρών², οι οποίες καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Η αρχική οικονομική ένωση μετεξελίχθηκε σε έναν οργανισμό που δραστηριοποιείται σε ποικίλους τομείς πολιτικής, από το κλίμα, το περιβάλλον, τα κοινωνικά ζητήματα, την απασχόληση και την υγεία μέχρι τις εξωτερικές σχέσεις και την ασφάλεια, τη δικαιοσύνη και τη μετανάστευση. Η μετεξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται και στην αλλαγή της ονομασίας το 1993, από Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) σε Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Η αρχική προσήλωση στην επιδίωξη καθαρά οικονομικών στόχων συνδεόταν με την (πολιτική και θεωρητική) ελπίδα ήταν ότι η οικονομική ευημερία θα πέρναγε αυτόματα σε ολόκληρο τον πληθυσμό³. Η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική δεν αποτελούσε ξεχωριστό ζήτημα, μέχρι την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, οπότε άρχισε να αποκτά υπόσταση, με την έγκριση ειδικών κανονισμών για ελάχιστα πρότυπα υγείας και ασφάλειας, απαγόρευση διακρίσεων στις αμοιβές και άλλα κοινωνικά ζητήματα. Ωστόσο, η απασχόληση και οι κοινωνικές πολιτικές παρέμειναν πρωτίστως αρμοδιότητες των κρατών μελών και η νομοθεσία που αφορούσε τα κοινωνικά ζητήματα, στις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες κυκλοφορίας: υπηρεσιών,

¹ https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el

² Στις 31 Ιανουαρίου 2020 το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

³ Christine Mayrhuber, «How the EU is failing to improve the social situation of its population, despite its announcements», <https://the-european-illusion.eu/the-book/analysis/eu-social-policy/>,

αγαθών, κεφαλαίων και ανθρώπων. Η ΕΕ δεν έχει αρμοδιότητα επιδίωξης αναδιανεμητικών κοινωνικών πολιτικών ή υπηρεσιών⁴.

II. Η Πράσινη Βίβλος του 1993 και η Λευκή Βίβλος του 1994

Το Νοέμβριο του 1993, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την Πράσινη Βίβλο για την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική,⁵ την ημέρα ακριβώς της επικύρωσης της Συνθήκης του Μάαστριχτ⁶, με στόχο να ενθαρρύνει τη συζήτηση και τον προβληματισμό των κρατών μελών, για τους «άξονες της κοινωνικής πολιτικής στην ΕΕ».

Η Πράσινη Βίβλος, αφού ορίζει την κοινωνική πολιτική ως «*το πλήρες φάσμα των πολιτικών στον κοινωνικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών της αγοράς εργασίας*»⁷, θέτει, ως προϋπόθεση για την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής (στο εξής ΕΚΠ), ότι δεν μπορεί η κοινωνική πρόοδος να υποχωρήσει μπροστά στην αύξηση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας, ξεκινώντας μια συζήτηση που δεν απέχει πολύ από αυτή που διεξάγεται και σήμερα επί του θέματος.

Το ερώτημα «*Τι είδους κοινωνία επιθυμούν οι ευρωπαίοι;*» που διατυπώνεται μέσα στη Βίβλο, τίθεται μέσα σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο: το τέλος της διχοτόμησης του κόσμου σε ανατολικό και δυτικό και τις βάσεις, στις οποίες στηρίχθηκε και αναπτύχθηκε το δυτικό κοινωνικοοικονομικό μοντέλο, δηλαδή την πλήρη απασχόληση, το κράτος πρόνοιας, τη δημοκρατία, την αναγνώριση και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το παραπάνω ερώτημα ουσιαστικά ανάγεται στη διάσταση μεταξύ δύο κυρίαρχων τότε (αλλά και τώρα) απόψεων:

- Τα υψηλά πρότυπα κοινωνικής προστασίας στην Ευρώπη αποτέλεσαν κύριο παράγοντα συμβολής στην οικονομική της επιτυχία, επομένως δεν

⁴ ο.π.

⁵ COM(93) 551 final, Πράσινη Βίβλος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική – Επιλογές για την Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 17.11.1993

⁶ Όπως αναγράφεται στη σελ. 6 του κειμένου της Πράσινης Βίβλου, «... την κατάλληλη χρονική στιγμή, ώστε να προβεί σε απολογισμό και να εξετάσει τις διαφορετικές επιλογές για το μέλλον».

⁷ Αναγνωρίζει ταυτόχρονα ότι ο όρος έχει πολλές σημασίες που ποικίλλουν μεταξύ των κρατών μελών.

πρέπει να αντιμετωπίζονται ως προαιρετικά, ή ως πολυτέλεια, αλλά ως αναπόσπαστο μέρος του ανταγωνιστικού οικονομικού μοντέλου.

- Το κόστος του υψηλού επιπέδου κοινωνικών παροχών είναι δυσβάσταχτο και δεν μπορεί να διατηρηθεί.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα για να δει κανείς πόσο ίδια παραμένει η συζήτηση αυτή στα χρόνια που ακολούθησαν, τα λόγια της Angela Merkel⁸ σε συνέντευξη στους Financial Times, το Δεκέμβριο 2012: «Η ΕΕ αποτελεί το 5% του παγκόσμιου πληθυσμού, παράγει το 25% του παγκόσμιου ΑΕΠ και πραγματοποιεί το 50% των δαπανών κοινωνικής προστασίας παγκοσμίως. Είναι αυτό βιώσιμο;»

Η απάντηση στο ερώτημα επιχειρείται από τη Λευκή Βίβλο του 1994⁹, ως αποτέλεσμα του διαλόγου, στον οποίο συμμετείχαν τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, τα κράτη μέλη, οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών, δημόσιοι φορείς, η κοινωνία των πολιτών και ιδιώτες. Σύμφωνα με την απάντηση αυτή, οι κοινωνικοί στόχοι της ΕΕ, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ είναι:

«...να προάγει την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, μια σταθερή και διαρκή, μη πληθωριστική και σεβόμενη το περιβάλλον ανάπτυξη, έναν υψηλό βαθμό σύγκλισης των οικονομικών επιδόσεων, ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την ποιότητας ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των ΚΜ»

Ταυτόχρονα στο κείμενο αυτό αποτυπώνονται οι προκλήσεις της εποχής για την ΕΕ και καθορίζεται το πλαίσιο δράσης έναντι αυτών, με τη ρητή αναφορά στο γεγονός ότι η κοινωνική πολιτική δεν περιορίζεται στην απασχόληση. Επιπλέον, υπενθυμίζονται οι κοινές αξίες που αποτελούν το υπόβαθρο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, γίνεται αναφορά στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και προτείνεται η συνεκτίμηση της ανταγωνιστικότητας με την αλληλεγγύη, η αρμονική συνύπαρξη οικονομικής και κοινωνικής προόδου.

⁸Quentin Peel «Merkel warns on cost of welfare», Financial Times, Berlin, 16.12.2012, <https://www.ft.com/content/8cc0f584-45fa-11e2-b7ba-00144feabdc0>

⁹ COM(94)333, final, Λευκή Βίβλος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική – Η πορεία προς το μέλλον για την Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 27.07.1994

III. Η ΕΚΠ με μια ματιά

Μια γρήγορη επισκόπηση του οικοδομήματος της ΕΚΠ μπορεί να γίνει μέσα από τα ακόλουθα, αντλούμενα κυρίως, μέσα από βασικά θεσμικά κείμενα:

A. ΣΛΕΕ: αρ. 4

Η Κοινωνική πολιτική είναι συντρέχουσα αρμοδιότητα μεταξύ ΕΕ και ΚΜ:

«Άρθρο 4

1. Η Ένωση έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη όταν οι Συνθήκες της απονέμουν αρμοδιότητα μη εμπίπτουσα στους τομείς των άρθρων 3 και 6.

2. Οι **συντρέχουσες αρμοδιότητες** της Ένωσης και των κρατών μελών αφορούν τους εξής κύριους τομείς: α) την εσωτερική αγορά, β) **την κοινωνική πολιτική**, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη, γ) την οικονομική, **κοινωνική και εδαφική συνοχή**, δ) την γεωργία και την αλιεία, με την εξαίρεση της διατήρησης των βιολογικών πόρων της θάλασσας, ε) το περιβάλλον, στ) την προστασία των καταναλωτών, ζ) τις μεταφορές, η) τα διευρωπαϊκά δίκτυα, θ) την ενέργεια, ι) τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ια) τις κοινές προκλήσεις για την ασφάλεια στον τομέα της δημόσιας υγείας, για τις πτυχές που καθορίζονται στην παρούσα Συνθήκη.

3. Στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

4. Στους τομείς της αναπτυξιακής συνεργασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, η Ένωση έχει αρμοδιότητα να αναλαμβάνει δράσεις και να ασκεί κοινή πολιτική, χωρίς η άσκηση της αρμοδιότητας αυτής να έχει ως αποτέλεσμα να κωλύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των κρατών μελών».

B. ΣΛΕΕ: αρ. 5

Συντονισμός των ΚΜ στα κοινωνικά ζητήματα

«Άρθρο 5, παρ.3

Η Ένωση μπορεί να λαμβάνει πρωτοβουλίες για να διασφαλίζει το συντονισμό των ΚΜ στα κοινωνικά ζητήματα»

Γ. ΣΛΕΕ: αρ. 9: Οριζόντια κοινωνική ρήτρα

««Άρθρο 9,

Κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεών της, η Ένωση συνεκτιμά τις απαιτήσεις που συνδέονται με την προαγωγή υψηλού επιπέδου απασχόλησης, με τη διασφάλιση της κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας».

Δ. ΣΛΕΕ: αρ. 151

«Η Ένωση και τα κράτη μέλη, έχοντας υπόψη τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα όπως αυτά που ορίζονται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961, και στον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989, έχουν ως στόχο την προώθηση της απασχόλησης, τη βελτίωση των διαβίωσης και εργασίας, ώστε να καταστήσουν δυνατή την εναρμόνισή τους με παράλληλη διατήρηση της προόδου, την κατάλληλη κοινωνική προστασία, τον κοινωνικό διάλογο και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων που θα επιτρέψουν ένα υψηλό και διαρκές επίπεδο απασχόλησης και την καταπολέμηση του αποκλεισμού.

Προς τούτο, η Ένωση και τα κράτη μέλη εφαρμόζουν μέτρα στα οποία λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των εθνικών πρακτικών, ιδιαιτέρως στον τομέα των συμβατικών σχέσεων, καθώς και η ανάγκη να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Ένωσης.

Φρονούν ότι η εξέλιξη αυτή θα προκύψει όχι μόνον από τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η οποία θα διευκολύνει την εναρμόνιση των κοινωνικών συστημάτων, αλλά και από τις διαδικασίες που θεσπίζουν οι Συνθήκες, και από την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων».

E. ΣΛΕΕ: αρ. 152

Η Ένωση αναγνωρίζει και προάγει τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων στο επίπεδό της, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών συστημάτων. Διευκολύνει τον μεταξύ τους διάλογο, σεβόμενη την αυτονομία τους.

Η τριμερής κοινωνική σύνοδος κορυφής για την ανάπτυξη και την απασχόληση συμβάλλει στον κοινωνικό διάλογο.

ΣΤ. ΣΛΕΕ: αρ. 153

«Άρθρο 153

1. Προκειμένου να υλοποιήσει τους στόχους του άρθρου 151, η Ένωση υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στους ακόλουθους τομείς: α) βελτίωση, ιδιαιτέρως, του περιβάλλοντος εργασίας, με σκοπό την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, β) όροι εργασίας, γ) κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική προστασία των εργαζομένων, δ) προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης εργασίας, ε) ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζομένους, στ) εκπροσώπηση και συλλογική υπεράσπιση των συμφερόντων εργαζομένων και εργοδοτών, συμπεριλαμβανομένης της συνδιαχείρισης, με την επιφύλαξη της παραγράφου 5, ζ) απασχόλησης των υπηκόων των τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος της Ένωσης, η) αφομοίωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων, με την επιφύλαξη του άρθρου 166, θ) ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και τη μεταχείριση στην εργασία, ι) καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ια) εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, με την επιφύλαξη του στοιχείου γ).

2. Για τον σκοπό αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο:

α) δύνανται να θεσπίζουν μέτρα ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών, μέσω πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στη βελτίωση των γνώσεων, την ανάπτυξη της ανταλλαγής πληροφοριών και δοκιμασμένων πρακτικών, την προώθηση καινοτόμων λύσεων και την αξιολόγηση εμπειριών, αποκλειόμενης της εναρμόνισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών, β) δύνανται να θεσπίζουν, στους τομείς που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως θ) της παραγράφου 1, μέσω οδηγιών, τις ελάχιστες προδιαγραφές οι οποίες εφαρμόζονται

σταδιακά, λαμβανομένων υπόψη των και των τεχνικών ρυθμίσεων που υφίστανται σε κάθε κράτος μέλος. Στις οδηγίες αυτές αποφεύγεται η επιβολή διοικητικών, οικονομικών και νομικών εξαναγκασμών, οι οποίοι θα παρεμπόδιζαν τη δημιουργία και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφασίζουν σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Στους τομείς που αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχεία γ), δ), στ) και ζ), το Συμβούλιο αποφασίζει σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, ομοφώνως, και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις εν λόγω επιτροπές.

Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δύναται να αποφασίζει με ομοφωνία την εφαρμογή της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας στην παράγραφο 1, σημεία δ), στ) και ζ).

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να αναθέσουν στους κοινωνικούς εταίρους, εφόσον οι κοινωνικοί εταίροι το ζητήσουν από κοινού, την εφαρμογή των οδηγιών που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παραγράφου 2 ή, κατά περίπτωση, την εφαρμογή απόφασης του Συμβουλίου που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 155.

Σε αυτή την περίπτωση, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος πρέπει να εξασφαλίζει ότι, το αργότερο κατά την ημερομηνία κατά την οποία πρέπει να μεταφερθεί ή να τεθεί σε εφαρμογή στο εθνικό δίκαιο μια οδηγία ή μια απόφαση, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν λάβει τα απαραίτητα μέτρα μέσω συμφωνιών, ενώ παράλληλα το κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να θεσπίζει τις αναγκαίες διατάξεις ώστε να είναι, ανά πάσα στιγμή, σε θέση να εξασφαλίζει τα αποτελέσματα που επιβάλλονται από την εν λόγω οδηγία ή απόφαση.

4. Οι διατάξεις που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος άρθρου:

- δεν θίγουν την αναγνωρισμένη ευχέρεια των κρατών μελών να καθορίζουν τις θεμελιώδεις αρχές του δικού τους συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και δεν πρέπει να επηρεάζουν αισθητά την οικονομική ισορροπία του,

- δεν εμποδίζουν την εκ μέρους των κρατών μελών διατήρηση ή θέσπιση αυστηρότερων προστατευτικών μέτρων τα οποία συμβιβάζονται με τις Συνθήκες.

5. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται στις αμοιβές, στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, στο δικαίωμα για απεργία ή στο δικαίωμα για ανταπεργία (λόκ-άουτ)».

Z. Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ)

Η **Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού - ΑΜΣ** εγκαινιάστηκε το 1997 στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και πήρε τη μορφή της **Κοινωνικής ΑΜΣ** με τη Στρατηγική της Λισσαβώνας το 2000. Διαμορφώθηκε έτσι η **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη** και θεσπίστηκαν ποσοτικοί στόχοι σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα κράτη μέλη έχουν την **κύρια ευθύνη για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των αγορών εργασίας και την ευθύνη για την τακτική υποβολή εκθέσεων, ενώ οι επιδόσεις τους αξιολογούνται.**

H. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ¹⁰

Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας¹¹ καταγράφονται και παρουσιάζονται, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS), δηλαδή, το μεθοδολογικό πλαίσιο κατάρτισης συγκρίσιμων στατιστικών που χρησιμοποιείται στην ευρωπαϊκή ένωση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στα διαγράμματα 1,2,3 και 4 που ακολουθούν βλέπουμε τις δαπάνες κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά και ορισμένων τρίτων χωρών, τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και τον μέσο όρο της ευρωζώνης κατά τα έτη 2008, 2012, 2014, 2016 και 2017.

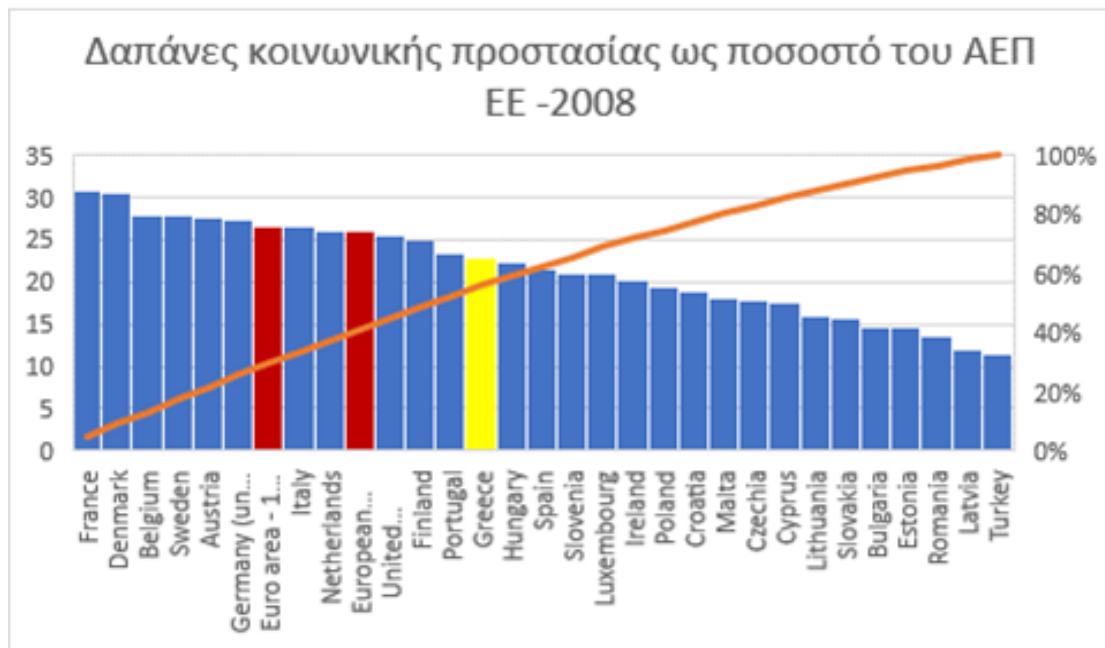
Η αποτύπωση των δαπανών κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών της ΕΕ, επιτρέπει τη συγκριτική αξιολόγησή τους, καθώς και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους διαχρονικά. Με τον τρόπο αυτό οι διαφορές που διαπιστώνονται μεταξύ κρατών μελών που υλοποιούν διαφορετικά μοντέλα άσκησης κοινωνικής

¹⁰ Βλ. Διδακτική ενότητα

¹¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Social_protection_statistics

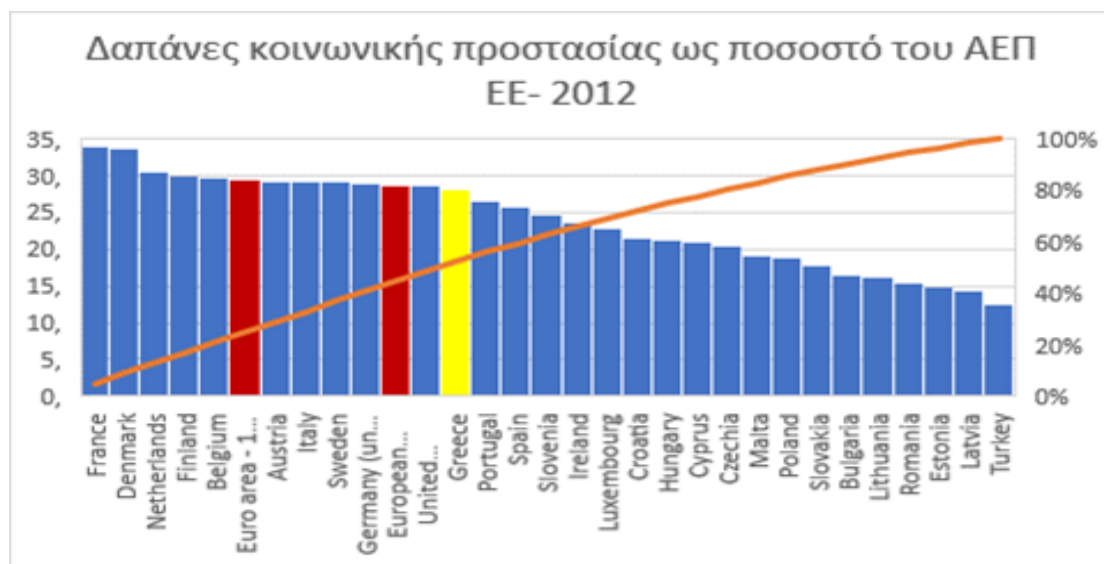
πολιτικής, καθώς και οι αποκλίσεις των κρατών μελών από τον μέσο όρο μπορούν να τεκμηριώσουν την ανάγκη μεταρρυθμίσεων και να προσδιορίσουν το είδος τους.

Διάγραμμα 1: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2008

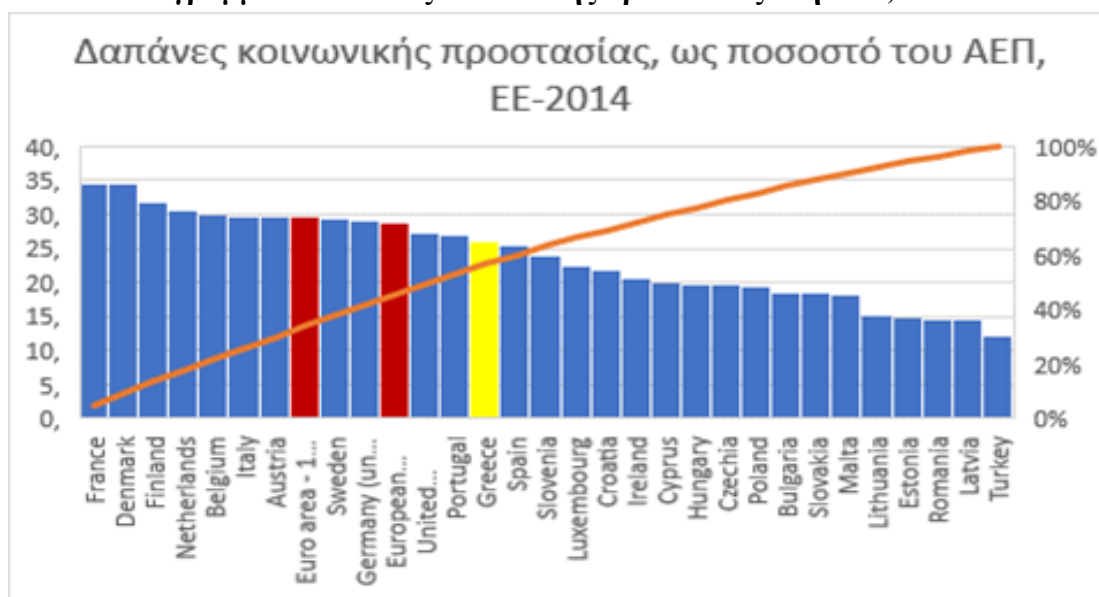
Πηγή: Eurostat 2020

Διάγραμμα 2: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2012

Πηγή: Eurostat 2020

Διάγραμμα 3: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2014

Πηγή: Eurostat 2020

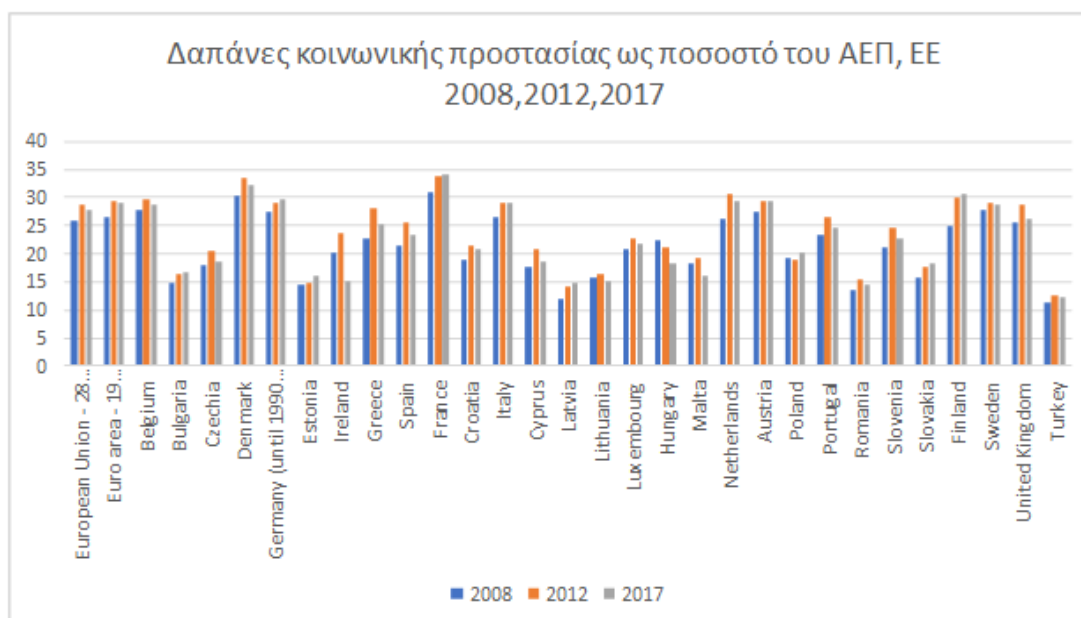
Διάγραμμα 4: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2016-2017

Πηγή: Eurostat 2020

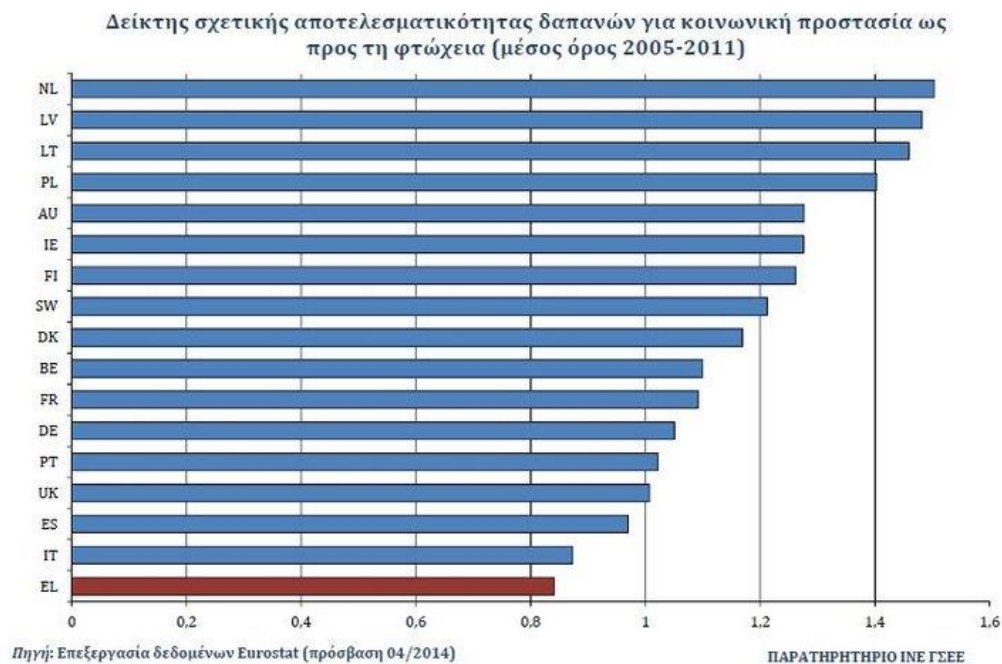
Στο διάγραμμα 5 βλέπουμε μια συγκριτική απεικόνιση των δαπανών κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών, μεταξύ των ετών 2008, 2012 και 2017.

Διάγραμμα 5: Δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2008,2012,2017

Πηγή: Eurostat 2020

Διάγραμμα 6: Αποτελεσματικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ, 2005-2011

Πηγή: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, Παρατηρητήριο κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων

Στο διάγραμμα 6 βλέπουμε την αποτελεσματικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας ως προς τη μείωση της φτώχειας για τα κράτη μέλη της ΕΕ κατά τα έτη 2005-2011. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα βλέπουμε ότι είναι η χώρα με τη χαμηλότερη αποτελεσματικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας, εντός της ΕΕ, παρά το γεγονός ότι το ύψος των δαπανών κοινωνικής προστασίας της Ελλάδας είναι αρκετά κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο όπως διαπιστώνουμε από τα διαγράμματα 1 και 2.

IV. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΠ

Θεμέλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι το κράτος δικαίου¹², δηλαδή η ύπαρξη των Συνθηκών, ως δεσμευτικών συμφωνιών μεταξύ των κρατών μελών, που έχουν εγκριθεί εκούσια και με δημοκρατικές διαδικασίες από αυτά. Οι Συνθήκες ορίζουν τους στόχους της ΕΕ, τους κανόνες που διέπουν τα θεσμικά της όργανα, τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τη σχέση της ΕΕ με τα κράτη μέλη της. Οι Συνθήκες

¹² https://europa.eu/european-union/law/treaties_el

τροποποιούνται, ώστε η ΕΕ να γίνεται πιο αποτελεσματική και διαφανής, να προετοιμάζεται καλύτερα για τα νέα κράτη μέλη και να θεσπίζει νέες μορφές συνεργασίας, όπως η καθιέρωση του κοινού νομίσματος.

Σε ό,τι αφορά την ΕΚΠ θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στις Συνθήκες της Ρώμης, την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ, της Νίκαιας και της Λισσαβώνας.

Α. Από τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) στο Πρώτο Πρόγραμμα Κοινωνική Δράσης (1974) και στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986)

Η Συνθήκη της Ρώμης, δηλαδή η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), είναι η μία από τις δύο διεθνείς συνθήκες¹³ που υπεγράφησαν από το Βέλγιο, τη Δυτική Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία, στις 25 Μαρτίου 1957, ημερομηνία που θεωρείται ημερομηνία γέννησης της ΕΕ με τις οποίες ιδρύθηκαν η και η , από τις οποίες προήλθε η ΕΕ.

Η συνθήκη προέβλεπε τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς βασισμένης στην τελωνειακή ένωση και θεμελιωμένη στις τέσσερις ελευθερίες κυκλοφορίας: εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων και αφορούσε **μόνο εργαζόμενους**

Αποτέλεσμα των προβλέψεων αυτών ήταν ο Κανονισμός 1408/71 για το **συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης**, βασισμένος στο άρθρο 48 της Συνθήκης για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της ΕΕ, με διατήρηση των ασφαλιστικών τους δικαιωμάτων, (χωρίς πρόβλεψη ασφαλώς για ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης).

Στην κοινωνική πολιτική αναφέρονταν μόνο δώδεκα¹⁴ από τα 248 άρθρα της Συνθήκης (Άρθρα 117-128) και αφορούσαν εναρμόνιση των κρατών μελών στην κατεύθυνση της βελτίωσης των όρων διαβίωσης και εργασίας, συνδικαλιστικά δικαιώματα, σαφείς αναφορές στην κοινωνική ασφάλιση των κινούμενων εργαζομένων και στην ίση εργασιακή μεταχείριση ανδρών- γυναικών και μια πρώτη περιγραφή του τρόπου λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

¹³ Η δεύτερη αφορά την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ)

¹⁴ Θ. Σακελλαρόπουλος-Μαρίνα Αγγελάκη, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον»

Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την **ίση εργασιακή μεταχείριση ανδρών – γυναικών**, το Άρθρο 119 της Συνθήκης οδήγησε στη θέσπιση Οδηγιών σε ό,τι αφορά την εφαρμογή: της αρχής της της ισότητας των αμοιβών (Οδηγία 75/117 ΕΟΚ), της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και τις συνθήκες εργασίας (Οδηγία 76/207/ΕΟΚ), της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών στην κοινωνική ασφάλιση (Οδηγία 79/7/ΕΟΚ).

Κατά την επόμενη εικοσαετία, η ανομοιόμορφη ανάπτυξη συνεχίστηκε και η επόμενη σημαντική παρέμβαση ήταν η υιοθέτηση, από το Συμβούλιο Υπουργών, το Πρώτου Προγράμματος Κοινωνικής Δράσης (Social Action Programme). Το Πρόγραμμα δημιούργησε ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής κατά την επόμενη δεκαετία, θέτοντας ως στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, της πλήρη απασχόληση, τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις αποφάσεις της κοινότητας και των εργαζομένων στις αποφάσεις των επιχειρήσεων και αποτελούσε μια επιβεβαίωση ότι οι κυβερνήσεις πλέον αντιλαμβάνονταν την παρέμβαση στην κοινωνική πολιτική, ως βασικό κομμάτι της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Αρκετά από τα νομοθετικά μέτρα που προτάθηκαν στο Πρόγραμμα υιοθετήθηκαν από τα Συμβούλια Υπουργών, ενώ τα χρόνια που ακολούθησαν και άλλα προγράμματα κοινωνικής δράσης διαδέχτηκαν το πρώτο.¹⁵

Στη δεκαετία του 80, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Jacques Delors επιχειρεί να τοποθετήσει την κοινωνική πολιτική σε ισότιμη βάση με την οικονομική και νομισματική, εισάγοντας την έννοια του «κοινωνικού χώρου», για την άρση του αδιεξόδου της αδυναμίας νομοθέτησης επί των κοινωνικών ζητημάτων και την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς¹⁶.

Το Φεβρουάριο του 1986 υπεγράφη στο Λουξεμβούργο η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία, προκειμένου να επιτευχθεί η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, τροποποίησε τους κανόνες λειτουργίας των θεσμικών οργάνων, δηλαδή, επέκτεινε την ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο, ώστε να είναι πιο δύσκολη η

¹⁵ Gerda Falkner, «*European Integration and the welfare State(s) in Europe*», Institute for European Integration Research, Austrian Academy of Sciences, Vienna 2009
<https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/wp2009-03.pdf>

¹⁶ Θ. Σακελλαρόπουλος-Μαρίνα Αγγελάκη, «*Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον*»

επιβολή βέτο από μία χώρα σε προτεινόμενη νομοθετική πράξη¹⁷ και θέσπισε διαδικασίες συνεργασίας και σύμφωνης γνώμης που ενίσχυσαν το ρόλο του Ευρωκοινοβουλίου.

Η ΕΕΠ θέσπισε τις διατάξεις για την **εναρμόνιση των συνθηκών υγείας και ασφάλειας στην εργασία**, ενώ το Συμβούλιο, σε συνεργασία με το Κοινοβούλιο, ενέκρινε **σειρά οδηγιών** για τη θεσμοθέτηση **ελάχιστων απαιτήσεων** στον τομέα αυτό. Επιπλέον, επέτρεψε στους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο να διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις και καθιέρωσε μια κοινοτική πολιτική για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Επιτεύχθηκε συναίνεση σχετικά με την αναγκαιότητα να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις κοινωνικές πτυχές που συνδέονταν με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992 αποτελεί σταθμό για την Ευρώπη, καθώς έφερε την αλλαγή της ονομασίας σε **Ευρωπαϊκή Ένωση** (γι' αυτό και ονομάζεται Συνθήκη για την ΕΕ) και τη γέννηση της **Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης** (ΟΝΕ) και επομένως την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος του ευρώ. Με τη Συνθήκη αυτή θεσπίστηκε επίσημα ως **καθήκον** που ανέθεσαν τα κράτη μέλη στην ΕΕ, **«η προαγωγή υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας»**.

Η Συνθήκη θέτει μεταξύ των στόχων της Ένωσης την προώθηση της κοινωνικής προόδου, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων των υπηκόων των κρατών μελών, την διατήρηση και ανάπτυξη του κοινοτικού κεκτημένου¹⁸.

Κατά την υπογραφή της Συνθήκης το Ηνωμένο Βασίλειο αρνήθηκε τη συμπερίληψη του Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων στο σώμα της Συνθήκης. Ο Χάρτης, ο οποίος κατά την υπογραφή του το 1989, χαιρετίστηκε ως η κοινωνική διάσταση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης¹⁹ δεν αποτελούσε νομικά δεσμευτικό κείμενο, αλλά λόγω του ότι κωδικοποίησε τα δικαιώματα των εργαζομένων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, έτυχε ιδιαίτερα θετικής

¹⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ-2017 «Κοινωνική πολιτική και πολιτική απασχόλησης: γενικές αρχές»

¹⁸ Άρθρο Β, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C191/1/29.07.1992, https://eur-lex.europa.eu/legal_content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL

¹⁹ Θ. Σακελλαρόπουλος-Μαρίνα Αγγελάκη, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον

υποδοχής από τα ευρωπαϊκά συνδικάτα, παρά το ό,τι αναφέρεται σε «εργαζόμενους» και όχι σε «πολίτες».

Λόγω της άρνησης του HB, τα υπόλοιπα 11 κράτη μέλη προχώρησαν στη σύναψη του Πρωτοκόλλου 14, δηλαδή συμφωνίας για την κοινωνική πολιτική με σημαντικές καινοτομίες.

B. Από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) στη Συνθήκη της Νίκαιας (2000) και από εκεί στη Συνθήκη της Λισσαβώνας (2007)

Με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ και από το HB επιλύθηκε το ζήτημα της διπλής νομικής βάσης και ενσωματώθηκε στο κείμενο της Συνθήκης η **συμφωνία για την κοινωνική πολιτική**²⁰ και η προσήλωση της Ένωσης στα **θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα του ΕΚΧ και του Κοινοτικού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων**²¹. Η διαδικασία συναπόφασης αντικατέστησε τη συνεργασία και επεκτάθηκε επίσης σε διατάξεις σχετικές με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την κοινωνική ασφάλιση για τους διακινούμενους κοινοτικούς εργαζόμενους.

Επιπλέον, χορηγήθηκε στην ΕΚ η αρμοδιότητα «να **αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού**»²², με αποτέλεσμα την έκδοση **δύο οδηγιών**: της οδηγίας 2000/43/ΕΚ για την ίση μεταχείριση προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και της οδηγίας 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για **την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία**.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ προέβλεπε ένα **νέο κεφάλαιο σχετικά με την απασχόληση**, που οδήγησε στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (ΕΣΑ).²³

²⁰ Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ, άρθρα 151-161

²¹ Άρθρο 1, παρ.1, Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη ΣΕΕ, τις Συνθήκες περί ιδρύσεων των ΕΚ και ορισμένες συναφείς πράξεις., Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C340/1/10.11.1997 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EL>

²² Άρθρο 19

²³ Βλ επόμενο κεφάλαιο Γ

Η **Συνθήκη της Νίκαιας** το 2000 μεταρρύθμισε τη θεσμική δομή της ΕΕ για να προσαρμοσθεί στην προς ανατολάς διεύρυνση και η εφαρμογή της ήταν εν αμφιβολία για μία περίοδο, ύστερα από την αρχική της απόρριψη από τον ιρλανδικό λαό σε δημοψήφισμα του 2001, για να γίνει δεκτή ένα χρόνο αργότερα με νέο δημοψήφισμα.

Σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά ζητήματα, η Συνθήκη υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των καρτών μελών σε ζητήματα απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας²⁴. Η ιδιαίτερη σημασία της Συνθήκης επί των ζητημάτων αυτών έγκειται στη **Διακήρυξη του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ**²⁵ και στη θέσπιση της **Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας** (Social Protection Committee – SPC).²⁶

Η **Συνθήκη της Λισσαβώνας το 2007** ήρθε, όπως αναφέρεται στο κείμενό της, να ολοκληρώσει τη διαδικασία που ξεκίνησε με τις Συνθήκες του Άμστερνταμ και της Νίκαιας για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και τη δημοκρατική νομιμοποίηση της Ένωσης, η οποία βασίζεται «στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της **ισότητας**, του κράτους δικαίου, καθώς και του **σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε **μειονότητες**. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την **απαγόρευση των διακρίσεων**, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την **αλληλεγγύη και την ισότητα** μεταξύ γυναικών και ανδρών»²⁷

Η Συνθήκη τονίζει τους **κοινωνικούς στόχους της ΕΕ**, συμπεριλαμβανομένων της **πλήρους απασχόλησης, της κοινωνικής προστασίας, της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών και μεταξύ των κρατών μελών, της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων**, της προαγωγής της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, της **προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού**.

Ιδιαίτερα σημαντικό **το άρθρο 6** της Συνθήκης, με το οποίο αναγνωρίζονται τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές που περιέχονται στον **Χάρτη Θεμελιωδών**

²⁴ Άρθρο 137, Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη ΣΕΕ, τις Συνθήκες περί ιδρύσεων των ΕΚ και ορισμένες συναφείς πράξεις., Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C80/17/10.03.2001

²⁵ Η διακήρυξη αυτή υπήρξε ο προάγγελος της αναγνώρισης ισχύος Συνθήκης στο ΧΘΔ, το 2007

²⁶ Άρθρο 144, Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη ΣΕΕ, τις Συνθήκες περί ιδρύσεων των ΕΚ και ορισμένες συναφείς πράξεις., Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C80/17/10.03.2001
Βλ.

²⁷ Προόμιο, Άρθρο 1α Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την ΕΕ και της Συνθήκης περί ίδρυσης της ΕΚ, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ Αριθ. C306/1/17.012.2007

Δικαιωμάτων της ΕΕ²⁸, ο οποίος αποκτά νομική ισχύ Συνθήκης. Επιπλέον με το ίδιο άρθρο η Ένωση προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και αναγάγει σε μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την **Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου** και και απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών.

Γ. Οι ευρωπαϊκές Στρατηγικές για την Απασχόληση (και τα κοινωνικά ζητήματα εν γένει)

Παράλληλα με τις νομικές και νομοθετικές εξελίξεις στην ΕΕ, σε επίπεδο πρωτογενούς δικαίου (οι Συνθήκες που προαναφέρθηκαν) και δευτερογενούς δικαίου (πλήθος κανονισμών και οδηγιών που σχετίζονται με τα νομικά ζητήματα, υιοθετούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στρατηγικές, εφοδιασμένες με συγκεκριμένους – και συχνά ποσοτικοποιημένους – στόχους, με Σχέδια Δράσης για την εφαρμογή τους και εργαλεία για την παρακολούθηση και αξιολόγησή τους.

1. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (ΕΣΑ) 1997

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ, όπως προαναφέρθηκε, προέβλεπε ένα νέο κεφάλαιο σχετικά με την απασχόληση, τηρουμένου του σεβασμού στην αρμοδιότητα των κρατών μελών στον τομέα αυτό. Συμπεριέλαβε, μεταξύ των στόχων της ΕΕ, την ανάπτυξη κατάλληλης δράσης για την **καταπολέμηση των διακρίσεων**, την **«προώθηση υψηλού επιπέδου απασχόλησης»** και ανέθεσε στην ΕΚ την ευθύνη για την **«υποστήριξη και συμπλήρωση της δράσης των κρατών μελών»** για την **«ενθάρρυνση της συνεργασίας»** και την ανάπτυξη μιας **«συντονισμένης στρατηγικής»**, της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την απασχόληση (ΕΣΑ)²⁹ που βασίζεται σε μια **«Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού» (ΑΜΣ)**. Η συνθήκη θέτει επίσης τη νομική βάση για τη θέσπιση της Επιτροπής για την Απασχόληση (Employment Committee -EMCO).

²⁸ ΧΘΔ της ΕΕ, της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο

²⁹ Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ, άρθρα 145-150

Στόχος της ΕΣΑ ήταν η σημαντική **μείωση της ανεργίας** σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εντός πέντε ετών. Προκειμένου για την παρακολούθηση της πορείας προς αυτό το στόχο, καθιερώθηκε ένα **πλαίσιο πολύπλευρης εποπτείας** που περιελάμβανε μια ετήσια **Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση** (Joint Employment Report -JER), **Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση** (Employment Guidelines - EG), ως βάση για τα **Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση** (ΕΣΔΑ), που εκπονούνταν από τα κράτη μέλη και **Συστάσεις του Συμβουλίου** προς τα κράτη μέλη. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως **διαδικασία του Λουξεμβούργου**, καθώς υιοθετήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο, πριν τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη του Αμστερνταμ.

Ο **συντονισμός των πολιτικών απασχόλησης** στόχευε στη δέσμευση των κρατών μελών σε **κοινούς στόχους**, γύρω από **τέσσερις πυλώνες**: ικανότητα προς εργασία, επιχειρηματικό πνεύμα, προσαρμοστικότητα και ισότητα των ευκαιριών.

2. Η Στρατηγική της Λισσαβώνας (2000-2010)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας το 2000 αποφάσισε ένα στρατηγικό πρόγραμμα, προκειμένου να **καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010 «η πιο δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»**. Η Στρατηγική αυτή ονομάστηκε **Λισσαβόνα I**.

Στο πλαίσιο αυτό τέθηκε ο στόχος **«για δραστική μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μέχρι το 2010»** και εγκαινιάστηκε η εφαρμογή της Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ).

Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, τον Μάρτιο του 2002, ζήτησε την ενίσχυση της ΕΣΑ, σε μια διευρυμένη Ευρώπη.

Για την παρακολούθηση της προόδου της Στρατηγικής **δεν τέθηκαν ποσοτικοί στόχοι** σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά ανατέθηκε στα ΚΜ η **θέσπιση εθνικών στόχων στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης** (social inclusion), διαμορφώνοντας έτσι την

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη, με αντικείμενο τη **συνεργασία και το συντονισμό των κρατών μελών** στο πεδίο αυτό.

Οι **πρώτοι κοινοί ποσοτικοί στόχοι για την κοινωνική ένταξη** τέθηκαν στο πλαίσιο της ΑΜΣ στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (2000) και το πρώτο **πακέτο κοινών δεικτών** για την παρακολούθηση των στόχων αυτών, συμφωνήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του **Λάακεν το 2003**, εξου και ονομάζονται Δεικτες του Λάακεν.

Η **ενδιάμεση αξιολόγηση της Λισσαβώνας I³⁰** από την Επιτροπή Υψηλού Επιπέδου υπό την προεδρία του Wim Kok, το 2004, έδειξε ανεπαρκή πρόοδο της εφαρμογής της στρατηγικής, έλλειψη δέσμευσης και πολιτικής βούλησης και ζήτησε διπλασιασμό των προσπαθειών, τόσο των κρατών μελών, όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προτείνοντας μια νέα Στρατηγική για την Αναπτυξη και την Απασχόληση, την Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβώνας, ή Λισσαβώνα II, σύμφωνα με την οποία αυτό που πρέπει να γίνει για να υπάρξει αποτέλεσμα είναι η μείωση των τριών στόχων της Λισσαβώνας I σε δύο: **«ανάπτυξη»** και **«απασχόληση»**, εις βάρος της **κοινωνικής συνοχής**, ή - στην καλύτερη περίπτωση - παραμερίζοντάς την.

3. Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Υπό τον τίτλο **«Ευρώπη 2020»**, τον Ιούνιο του 2010, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ, υιοθέτησαν τη νέα δεκαετή στρατηγική **για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη** ³¹. Για την εκτίμηση της προόδου υλοποίησης της στρατηγικής αυτής, τέθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο **πέντε (5) πρωταρχικοί** και αλληλένδετοι μεταξύ τους **στόχοι και επτά (7) εμβληματικές πρωτοβουλίες** με χρονικό ορίζοντα το 2020.

Η «Ευρώπη 2020» σχεδιάστηκε ως εταιρική σχέση μεταξύ ΕΕ και ΚΜ, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, με παράλληλη διατήρηση του κοινωνικού μοντέλου και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρήσης των πόρων.

Οι τρεις (3) προτεραιότητες της Στρατηγικής:

³⁰ Report from the High Level Group chaired by Wim Kok «Facing the challenge The Lisbon strategy for growth and employment», European Communities, Belgium November 2004

³¹ “smart, sustainable, inclusive growth”- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 17.06.2010.

- **Έξυπνη ανάπτυξη** μέσα από τη δημιουργία οικονομίας, βασισμένων στη γνώση και την καινοτομία
- **Βιώσιμη ανάπτυξη** βασισμένη στην προώθηση της περισσότερο αποδοτικής χρήσης των πόρων και την επιδίωξη περισσότερο «πράσινης» και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας
- **Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς**, που τα οφέλη της θα φτάνουν σε όλους, μέσα από την επιδίωξη οικονομίας με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Οι **πέντε (5) στόχοι** της «Ευρώπης 2020»:

- Το ποσοστό **απασχόλησης** του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 75 %, έως το 2020.
- Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ θα πρέπει να επενδύεται σε **Έρευνα και Ανάπτυξη**.³²
- Οι **εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου** πρέπει να μειωθούν κατά τουλάχιστον 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας πρέπει να αυξηθεί σε 20%, και η ενεργειακή απόδοση να αυξηθεί κατά 20%. (Στόχος 20/20/20).
- Το ποσοστό των ατόμων που **εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση** θα πρέπει να είναι **μικρότερο του 10%**, ενώ τουλάχιστον το **40% της νέας γενιάς**, θα πρέπει να διαθέτει **πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης**.
- Η **κοινωνική ένταξη** πρέπει να **προωθηθεί**, ιδίως μέσω της μείωσης της φτώχειας, επιδιώκοντας να **βγουν από τον κίνδυνο της φτώχειας ή του αποκλεισμού πάνω από 20 εκατομμύρια πολίτες**.³³

Ως συνέχεια των ευρωπαϊκών στόχων, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να θέσουν **αντίστοιχους εθνικούς στόχους**, λαμβάνοντας υπόψη, αφενός ότι θα πρέπει να είναι ρεαλιστικοί, αφετέρου ότι θα πρέπει να συγκλίνουν προς τους ευρωπαϊκούς στόχους.

³² Ο αγγλικός όρος είναι development

³³ Ο **πληθυσμός-στόχος**, βάσει του οποίου επρόκειτο να αξιολογείται η πρόοδος, είναι ο **αριθμός των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ως προς την κατάσταση φτώχειας ή αποκλεισμού**

Για την επίτευξη της προόδου της Στρατηγικής σχεδιάστηκαν οι ακόλουθες **επτά (7) εμβληματικές πρωτοβουλίες (flagship initiatives)**, ως ειδικά προγράμματα εργασίας σε τομείς που θεωρούνταν μοχλοί ανάπτυξης:

- «Ένωση καινοτομίας»
- «Νεολαία σε κίνηση»
- «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη»
- «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους»
- «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»
- «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»
- «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας».

V. Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

A.Ο ευρωπαϊκός στόχος για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης

Ο στόχος αυτός, ως **δέσμευση** που ανέλαβαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ τόνισε την **ισότιμη με τους οικονομικούς στόχους**, σημασία της ανάπτυξης που διασφαλίζει **την κοινωνική συνοχή** για το μέλλον της Ευρώπης και εισήγαγε ένα **νέο σύστημα παρακολούθησης**. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η υιοθέτηση στόχου για τη φτώχεια **για πρώτη φορά** ήταν ένα σημαντικό βήμα, όσον αφορά την **αναγνώριση της κεντρικής σημασίας των κοινωνικών ζητημάτων, υπό την έννοια του πολιτικού αντίκτυπου ενός πρωταρχικού στόχου**.

Επιπλέον, η **ποσοτικοποιημένη φύση** του στόχου, αφενός επιτρέπει την παρακολούθηση της πορείας του και την εξαγωγή συμπερασμάτων, αφετέρου δεν επιτρέπει την απόκρυψη ή τον εφησυχασμό, στην περίπτωση αρνητικών εξελίξεων.

Ο **πληθυσμός**, βάσει του οποίου αξιολογείται η πρόοδος του στόχου αυτού, ορίζεται ως **ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο ως προς την κατάσταση φτώχειας ή αποκλεισμού**, (σύνθετος δείκτης «Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού» -AROE), σύμφωνα με τους ακόλουθους τρεις δείκτες: «Ποσοστό ατόμων που βρίσκονται σε **κίνδυνο φτώχειας**», ή /και «Ποσοστό ατόμων με **υλικές στερήσεις**», ή/ και και «Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη ή με **χαμηλή ένταση εργασίας**».

Η **πολυδιάστατη φύση**, τόσο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, όσο και του στόχου για την καταπολέμησή τους, απαιτεί πολιτικές που αντιμετωπίζουν τις πιο επίμονες και σοβαρές μορφές φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και τη συνδυαστική εφαρμογή γενικών και στοχευμένων προσεγγίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν επαρκές επίπεδο κοινωνικής προστασίας και να συνεχίσουν τις προσπάθειες για την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών.

B.Οι ελληνικοί στόχοι για την κοινωνική ένταξη

Για την παρακολούθηση και προώθηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τέθηκαν³⁴ από την Ελλάδα, τον Οκτώβριο του 2010 **τρεις εθνικοί στόχοι για την κοινωνική ένταξη και ένας στόχος για την απασχόληση**:

(i) Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού³⁵: Μείωση του αριθμού των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή /και υφίστανται υλικές στερήσεις ή /και διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη **κατά 450.000 έως το 2020, δηλαδή μείωση του συνολικού ποσοστού από 28% το 2008, σε 24% το 2020³⁶.**

(ii) Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας: Μείωση κατά 100.000 του αριθμού των ατόμων **0-17 ετών που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας** έως το 2020, που σημαίνει **μείωση του αντίστοιχου ποσοστού από 23% το 2008 σε 18% το 2020.**

(iii) Δόμηση ενός «κοινωνικού δικτύου ασφαλείας» ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό, το οποίο θα διασφαλίζει την πρόσβαση για όλους σε βασικές υπηρεσίες.

Ο ελληνικός στόχος για την απασχόληση: Το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών να είναι έως το 2020, **τουλάχιστον 70%.**

Οι ευρωπαϊκοί και ελληνικοί στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

³⁴ Οι στόχοι παρέμειναν ίδιοι στα ΕΠΜ 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 2016 και 2017

³⁵ Χρησιμοποιείται ο σύνθετος δείκτης «**Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού**» (AROPE: At-risk-of Poverty or Social Exclusion Rate), ο οποίος **συνδυάζει τρεις ξεχωριστούς δείκτες**, και συμπεριλαμβάνει μεμονωμένα ή συνδυαστικά: α) αυτούς που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας (AROP), β)αντιμετωπίζουν υλικές στερήσεις(SMD) γ)διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη, ή με χαμηλή ένταση εργασίας(quasi-)joblessHHs.

³⁶ Διευκρίνιση: Ως έτος βάσης για τους ποσοτικούς στόχους έχει τεθεί το 2008 γιατί ήταν το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο υπήρχαν, κατά την περίοδο ορισμού των στόχων, διαθέσιμα (και σε ευρωπαϊκό επίπεδο) στοιχεία από την EU-SILC.

Τομέας πολιτικής	Ευρωπαϊκός στόχος (με ορίζοντα το 2020)	Εθνικός στόχος
Απασχόληση	να απασχολείται το 75% των ατόμων ηλικίας 20–64 ετών	70%
Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A) (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	να επενδύεται το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ στην Ε&Α	1,2%
Κλιματική αλλαγή και ενέργεια	να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% έως 30%, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 το 20% της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση κατά 20%, η να μειωθεί η πρωτογενής ενεργειακή κατανάλωση κατά 368 Mtoe	-4% , ως προς το 2005 20% -2,85 Mtoe
Εκπαίδευση	μείωση κάτω από 10% ποσοστού ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών να έχουν ολοκληρώσει την ανωτάτη εκπαίδευση	9,7% 32%
Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός	να μειωθεί κατά τουλάχιστον 20 εκατ. ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.	-450.000 άτομα

Γ. Η ενδιάμεση αξιολόγηση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Κατά την υιοθέτηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», το βάθος και η διάρκεια της κρίσης που χτύπησε την Ευρώπη ήταν ακόμα σε μεγάλο βαθμό άγνωστα.

Τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα που αναδύθηκαν ήταν η **αύξηση των αποκλίσεων, τα ιστορικά υψηλά επίπεδα ανεργίας, η αύξηση των ανισοτήτων, της φτώχειας και της υλικής στέρησης**. Το 2009, 114 εκατομμύρια άνθρωποι ζούσαν σε συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ το 2012, σε αυτή τη θέση βρίσκονταν 124 εκατομμύρια Ευρωπαίοι. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είχαν αυξηθεί σε περισσότερο από το 1/3 των κρατών μελών τόσο κατά το 2011, όσο και κατά το 2012, ενώ σύμφωνα με τα αποτελέσματα του SPPM³⁷, οι αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ παρέμεναν σημαντικές.

Οι λόγοι για τις αποκλίσεις αυτές έρχονταν περαιτέρω διερεύνησης, όπως και η ευρύτερη ανάλυση των επιπτώσεων των οικονομικών, δημοσιονομικών και φορολογικών πολιτικών. Η Ελληνική προεδρία κατά το α' εξάμηνο του 2014 δρομολόγησε τις διαδικασίες για την ενδιάμεση αξιολόγηση της Στρατηγικής

³⁷ Social Protection Performance Monitor, (Εκθεση SPC, 2013)

«Ευρώπη 2020» και στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διενήργησε δημόσια διαβούλευση, τα αποτελέσματα της οποίας, τροφοδότησαν τη σχετική συζήτηση .

Σε κάθε περίπτωση, το συμπέρασμα που προέκυψε από τη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων στο ευρωπαϊκό επίπεδο ήταν ότι **η στρατηγική «Ευρώπη 2020» παρέμενε το κύριο στρατηγικό πλαίσιο για την επιδίωξη έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης**. Οι τρεις προτεραιότητες έπρεπε να διατηρηθούν, καθώς ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών.

Οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη εξέφρασαν μια φιλοδοξία που έπρεπε να παραμείνει στο επίκεντρο της κάθε αναθεώρησης. Παρά την κρίση και τις επιπτώσεις της η ενδεχόμενη αναθεώρηση των στόχων προς τα κάτω θα μπορούσε ατυχώς να δείχνει μειωμένη φιλοδοξία. Από την άλλη οποιαδήποτε αναθεώρηση προς τα πάνω θα ήταν μη ρεαλιστική. Σε αυτό το πλαίσιο οι στόχοι έπρεπε να παραμείνουν αμετάβλητοι. Ωστόσο, με δεδομένο ότι η πρόοδος των εθνικών στόχων των ΚΜ δεν οδήγησε σε σύγκλιση ως προς τους ευρωπαϊκούς στόχους, τα ΚΜ μέλη είχαν τη δυνατότητα, είτε να αναθεωρήσουν τους στόχους τους, είτε να θέσουν ενδιάμεσους στόχους, αν το έκριναν απαραίτητο.

Η εμπειρία κατά τα τέσσερα πρώτα εφαρμογής της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» επιβεβαίωσε την καταλληλότητα του «κύριου» δείκτη³⁸ που έχει επιλεγεί για την παρακολούθηση του στόχου, καθώς και ότι **ο στόχος για την κοινωνική ένταξη έπρεπε να παραμείνει βασικό στοιχείο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»**, καθώς η υιοθέτησή του το 2010 έβαλε για πρώτη φορά στην ευρωπαϊκή ατζέντα την ποσοτικοποιημένη παρακολούθηση των κοινωνικών ζητημάτων και έδωσε τη σημασία που έπρεπε στη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης.

Δ. Η αποτίμηση της πορείας των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» λίγο πριν τη λήξη της

³⁸ AROPE: At Risk of Poverty Rate

Σύμφωνα με την πρόσφατη Κοινή Έκθεση των Επιτροπών EMCO και SPC³⁹ για την αποτίμηση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», κατά την παρούσα φάση⁴⁰ η ΕΕ ανακάμπτει από πολλές από τις **αρνητικές επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης** που την έπληξε λίγο πριν από την έναρξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

1. Ρεκόρ απασχόλησης: 73,2% (2018) – 70,2% (2008), πολύ κοντά στο στόχο

Η κρίση είχε μια **βαθύ** και, για ορισμένα κράτη μέλη, **διαρκή αντίκτυπο** στην **απασχόληση και την κοινωνική κατάσταση** κατά την τελευταία δεκαετία και παρεμπόδιζε τη συνολική πρόοδο προς τους δηλωμένους στόχους της στρατηγικής.

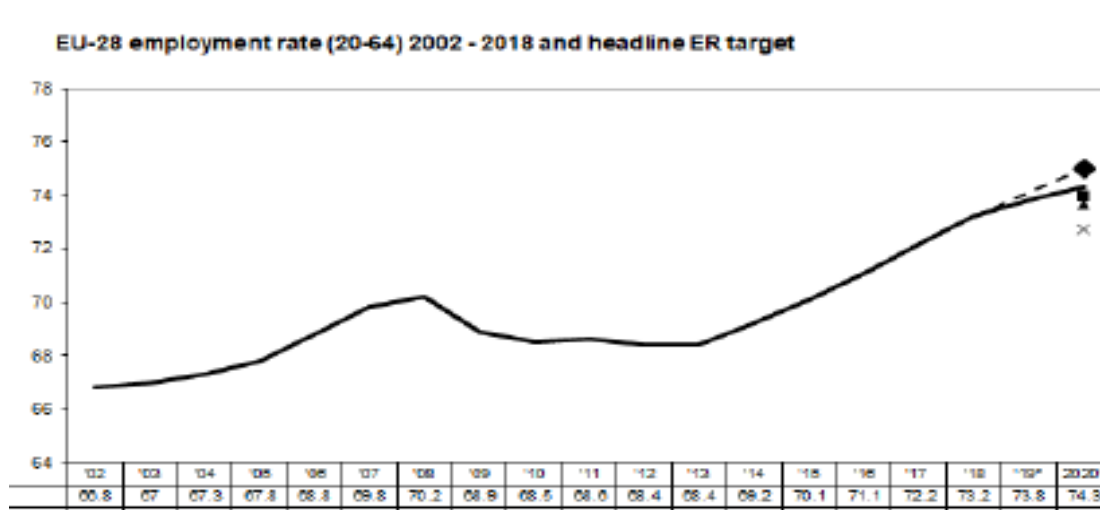
Από το 2013 παρατηρείται πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση. Πρόσφατα, η ΕΕ σημείωσε **ρεκόρ απασχόλησης**, με **240,7 εκατομμύρια άτομα** να εργάζονται το **α' τρίμηνο του 2019**. Στην αύξηση της απασχόλησης συντελεί η αύξηση των θέσεων εργασίας, η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών, η βελτίωση του επιπέδου δεξιοτήτων της ηλικιακής ομάδας 20-64 και η διατήρηση των εργαζομένων περισσότερο στην αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα, από την υιοθέτηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» το 2010, το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε κατά σχεδόν 5 %.

Ωστόσο, οι πρόσφατες οικονομικές προβλέψεις της Επιτροπής δείχνουν ότι η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης έχει αρχίσει να επηρεάζει την απασχόληση και οι προσδοκίες για την αύξησή της υποδηλώνουν ότι η ΕΕ θα επιτύχει το 2020 ποσοστό απασχόλησης (για την ηλικιακή ομάδα 20-64) 74,3%, πολύ κοντά στον Στόχο του 75% της «Ευρώπης 2020»

Διάγραμμα 8: Η πορεία της απασχόλησης

³⁹ JOINT REPORT OF THE EMPLOYMENT COMMITTEE (EMCO) AND SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (SPC), «ASSESSMENT OF THE EUROPE 2020 STRATEGY», European Commission, Brussels, September 2019

⁴⁰ Σημειώνεται ότι η αποτίμηση αυτή πραγματοποιήθηκε πριν την πανδημία του Covid-19

Πηγή: Eurostat & DG Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019

Ωστόσο, **η ανεργία και η οικονομική αδράνεια** παραμένουν πολύ υψηλές σε ορισμένες χώρες, ιδίως μεταξύ **ορισμένων ομάδων** οι οποίες, παρά την πρόσφατη πρόοδο, εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στην αγορά εργασίας: γυναίκες, άτομα από μεταναστευτικό υπόβαθρο, άτομα με χαμηλή ειδίκευση, νέοι, ηλικιωμένοι εργαζόμενοι και άτομα με αναπηρία. Η **μακροχρόνια ανεργία** και η κατάσταση των **νέων στην αγορά εργασίας** παραμένουν μείζονες ανησυχίες στην ΕΕ.

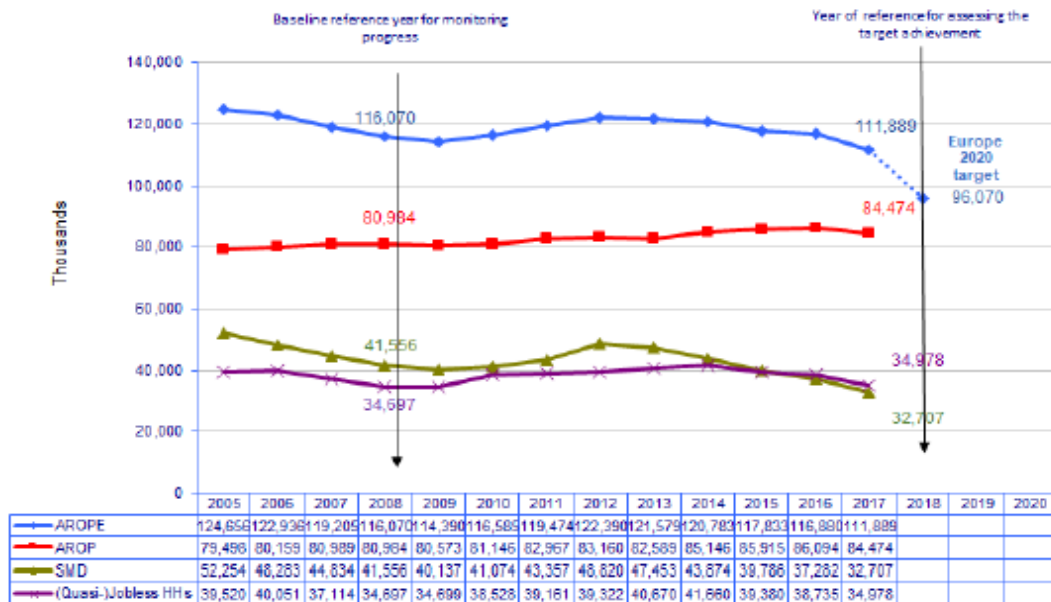
Επιπλέον, η ανάκαμψη στην ΕΕ ήταν πλούσια σε θέσεις εργασίας, αλλά **όχι ιδιαίτερα πλούσια σε ώρες**, καθώς τόσο ο **συνολικός αριθμός ωρών εργασίας** όσο και ο **αριθμός ωρών εργασίας ανά άτομο** εξακολουθούν να είναι **χαμηλότεροι από τα επίπεδα πριν από την κρίση**.

Η **φτώχεια των εργαζομένων** έχει αυξηθεί και παραμένει σταθερά υψηλή, και ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ η ποιότητα και η επισφάλεια της απασχόλησης είναι επίσης ζητήματα που αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή.

2. Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: ο στόχος δεν πρόκειται να επιτευχθεί

Διάγραμμα 9: Η πορεία του δείκτη φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός και η ανάλυση στα συστατικά του

Figure 4. Evolution of the Europe 2020 poverty and social exclusion rate and its components, EU27¹¹ (figures in 1000s), 2005-2017

Πηγή: Eurostat & DG Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019

Ως προς το στόχο καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, έχει σημειωθεί έως τώρα **περιορισμένη πρόοδος**. Ο συνολικός αριθμός ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROE), αφού **αυξήθηκε αισθητά μετά την κρίση**, είναι πλέον κάτω από το επίπεδο του 2008, αλλά παραμένει **μακριά από τον αρχικό στόχο της μείωσης των 20 εκατομμυρίων**.

Το 2017 υπήρχαν **συνολικά 113 εκατομμύρια** άτομα στην ΕΕ που ζουν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, περίπου **4,2 εκατομμύρια λιγότερα από το 2008**.

Τα τελευταία χρόνια, υπήρξε μείωση του αριθμού των νοικοκυριών με χαμηλή ένταση εργασίας, με αποτέλεσμα και τη μείωση των υλικών στερήσεων. Ωστόσο, τα οφέλη της οικονομικής ανάκαμψης δεν έχουν διανεμηθεί έτσι ώστε να μειωθεί αισθητά ο κίνδυνος σχετικής φτώχειας (δηλαδή το ποσοστό κινδύνου-φτώχειας, AROP) μεταξύ του συνολικού πληθυσμού. Αυτό υποδηλώνει ότι η ανάκαμψη μέχρι στιγμής δεν ωφέλησε όλους τους πολίτες στον ίδιο βαθμό.

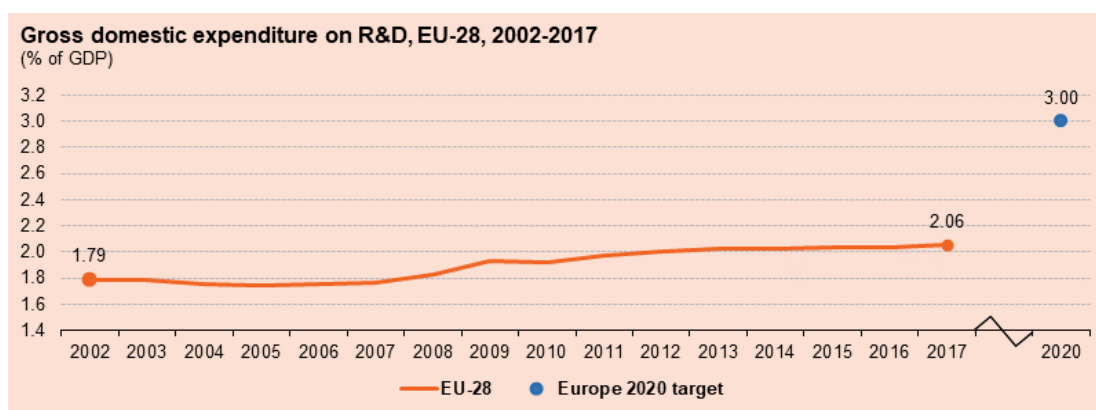
Η περιορισμένη πρόοδος προς τον στόχο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέεται με διάφορες εξελίξεις. Οι συνεχιζόμενοι μετασχηματισμοί στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της πόλωσης των θέσεων εργασίας,

συνδέονται με την εμβάθυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων και την πόλωση της μισθολογικής διάρθρωσης σε θέσεις εργασίας υψηλών και χαμηλών αποδοχών.

Άλλοι παράγοντες που συμβάλλουν στην έλλειψη ουσιαστικής προόδου στη μείωση της φτώχειας από το 2008 ήταν οι μεταρρυθμίσεις στα φορολογικά συστήματα και η αποδυνάμωση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.

3. Ο στόχος για την Έρευνα και την Ανάπτυξη: δεν πρόκειται να επιτευχθεί

Διάγραμμα 10: Το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανάται σε E&A

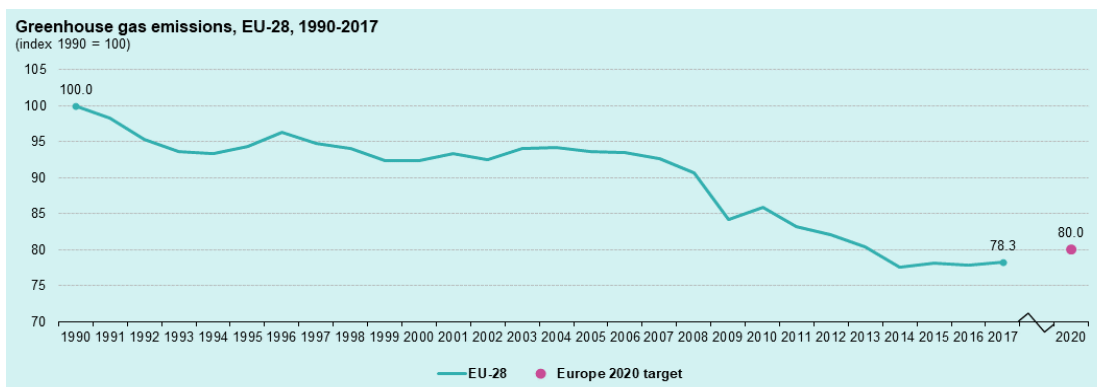
*Note: Data for 2002 are estimated, 2017 data are provisional.
Source: Eurostat (online data code: t2020_20)*

eurostat

Πηγή: Eurostat & DG Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019

4. Ο στόχος για Κλίμα: έχει ήδη επιτευχθεί

Διάγραμμα 11: Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου

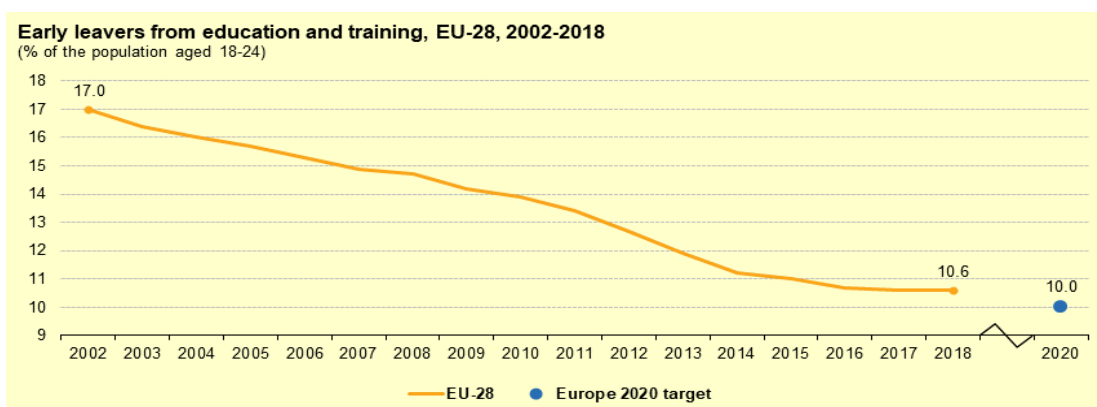
Note: Total emissions, including international aviation and indirect CO₂, but excluding emissions from land use, land use change, and forestry (LULUCF).
Source: EEA, Eurostat (online data code: t2020_30)

eurostat

Πηγή: Eurostat & DG Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019

5. Ο στόχος για τη σχολική διαρροή: πολύ κοντά, θα επιτευχθεί

Διάγραμμα 11: Η πορεία του δείκτη της σχολικής διαρροής

Note: Breaks in time series in 2003, 2006 and 2014.
Source: Eurostat (online data code: t2020_40)

eurostat

Πηγή: Eurostat & DG Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019

VI. Μια ρεαλιστική προσέγγιση της ΕΚΠ

Η κοινωνική πολιτική, όπως ορίζουν οι συνθήκες, είναι πρωτίστως ευθύνη των κρατών μελών, καθώς η αρμοδιότητα σε τομείς όπως το εργατικό δίκαιο, ο

κατώτατος μισθός, η εκπαίδευση, η υγεία, η οργάνωση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας ανήκει αποκλειστικά στα κράτη μέλη.

Επιπλέον **το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης** καλύπτεται από τα ΚΜ⁴¹.

Κατά συνέπεια η προτεραιοποίηση των προκλήσεων και ο καθορισμός του τρόπου με τον οποίο θα επιδιωχθεί πρακτικά η αντιμετώπισή τους θα πραγματοποιηθεί σε εθνικό επίπεδο, ενώ τα όργανα της ΕΕ θα κάνουν ακριβώς ό,τι έχουν αρμοδιότητα να κάνουν. Δηλαδή:

- Παρακολούθηση
- Ενημέρωση,
- Υποστήριξη της ευαισθητοποίησης
- Συγκριτική αξιολόγηση
- Διατύπωση συστάσεων

Είναι πολύ σημαντική η συνεισφορά της παρακολούθησης, του συντονισμού, της συγκριτικής αξιολόγησης και των συστάσεων προς τα κράτη μέλη, αλλά είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε ότι «δεν υπάρχει δωρεάν γεύμα».

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Christine Mayrhuber, *«How the EU is failing to improve the social situation of its population, despite its announcements»*

⁴¹ "White paper on the future of Europe" (01.03.17) : παρά το πλήθος των διασκέψεων κορυφής υψηλού επιπέδου και χρήσιμα μέτρα στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα εργαλεία και οι αρμοδιότητες παραμένουν στα χέρια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών. Πόροι που διατίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον κοινωνικό τομέα αντιστοιχούν μόλις στο 0,3 % του ποσού που δαπανούν τα κράτη μέλη συνολικά στον τομέα αυτό».

Quentin Peel, «*Merkel warns on cost of welfare*», Financial Times, Berlin, 16.12.2012

Θ. Σακελλαρόπουλος-Μαρίνα Αγγελάκη, «*Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: από την άτολμη ανάπτυξη στο αβέβαιο μέλλον*»

Gerda Falkner, «*European Integration and the welfare State(s) in Europe*», Institute for European Integration Research, Austrian Academy of Sciences, Vienna 2009

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Θεματολογικά δελτία για την ΕΕ-2017 «*Κοινωνική πολιτική και πολιτική απασχόλησης: γενικές αρχές*»

Report from the High Level Group chaired by Wim Kok «Facing the challenge The Lisbon strategy for growth and employment», European Communities, Belgium, November 2004

JOINT REPORT OF THE EMPLOYMENT COMMITTEE (EMCO) AND SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (SPC) , « ASSESSMENT OF THE EUROPE 2020 STRATEGY», European Commission, Brussels, September 2019

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C191/1/29.07.1992,

Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη ΣΕΕ, τις Συνθήκες περί ιδρύσεων των ΕΚ και ορισμένες συναφείς πράξεις., Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C340/1/10.11.1997

Συνθήκη της Νίκαιας που τροποποιεί τη ΣΕΕ, τις Συνθήκες περί ιδρύσεων των ΕΚ και ορισμένες συναφείς πράξεις., Επίσημη Εφημερίδα των ΕΚ, Αριθ. C80/17/10.03.2001

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την ΕΕ και της Συνθήκης περί ίδρυσης της ΕΚ, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ Αριθ. C306/1/17.012.2007

ΧΘΔ της ΕΕ, της 7ης Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007 στο Στρασβούργο

COM(93) 551 final, Πράσινη Βίβλος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική – Επιλογές για την Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 17.11.1993

COM(94)333, final, Λευκή Βίβλος «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική – Η πορεία προς το μέλλον για την Ένωση», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 27.07.1994

COM(2025) 2017 final, ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ «Προβληματισμοί και σενάρια για την ΕΕ των 27 έως το 2025», Βρυξέλλες, 01.03.2017

Πηγές internet

https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_el

<https://the-european-illusion.eu/the-book/analysis/eu-social-policy/>,

<https://www.ft.com/content/8cc0f584-45fa-11e2-b7ba-00144feabdc0>

https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Social_protection_statistics

https://europa.eu/european-union/law/treaties_el

https://eur-lex.europa.eu/legal_content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EL

https://eur-lex.europa.eu/legal_content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EL

2^η Διδακτική Ενότητα

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική: Θεσμικό Πλαίσιο, Θεσμικά όργανα και άλλοι φορείς. Διαδικασίες υλοποίησης: Το παράδειγμα της Σύστασης για την Ενεργό Ένταξη και του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων

I. Θεσμικό Πλαίσιο: Πρωτογενές και Παράγωγο δίκαιο

Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της ΕΕ ορίζεται από το πρωτογενές και το παράγωγο δίκαιο, μέσα στα όρια των οποίων κινούνται τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, αλλά και τα κράτη μέλη, σε ό,τι αφορά τις σχέσεις τους με αυτή.

Πρωτογενές δίκαιο αποτελούν οι Συνθήκες, ιδρυτικές και τροποποιητικές, οι οποίες είναι νομικά δεσμευτικά κείμενα, συμφωνημένα στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο, δηλαδή από αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων.

Το παράγωγο δίκαιο, εξίσου σημαντικό για τη λειτουργία των οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών και ιδιαίτερα σημαντικό για το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και εφαρμογή των πολιτικών σε όλα τα πεδία, διακρίνεται σε δεσμευτικό και μη δεσμευτικό.

Οι Κανονισμοί, οι Οδηγίες και ορισμένες Αποφάσεις αποτελούν δεσμευτικό δίκαιο, ενώ οι Ανακοινώσεις, οι Συστάσεις, τα Ψηφίσματα, οι Γνώμες και τα Συμπεράσματα δεν είναι δεσμευτικά, αλλά εξακολουθούν να έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα κράτη μέλη.

II. Πρωτογενές δίκαιο για την ΕΚΠ: οι Συνθήκες του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ, της Νίκαιας και της Λισαβώνας

Σε σύντομη αναφορά στις εν λόγω συνθήκες, σε ό,τι αφορά την κοινωνική πολιτική μπορούμε να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

- Συνθήκη Μάαστριχτ (1992): ανατίθεται από τα κράτη μέλη στην ΕΚ ως καθήκον η προαγωγή υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής

προστασίας, ενώ προβλέπεται η εναρμόνιση σε τομείς όπως συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία

- Συνθήκη Άμστερνταμ (1997): Υιοθετείται η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας δημιουργείται η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού, ενώ μέσα από τη Συνθήκη εκφράζεται η πολιτική δέσμευση για την κοινωνική διάσταση της ΕΕ
- Συνθήκη Νίκαιας (2000): η κοινωνική ένταξη καθιερώνεται ως στόχος της κοινωνικής πολιτικής και θεσπίζεται η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (SPC)
- Συνθήκη της Λισσαβόνας (2009): Τιθενται κοινωνικοί στόχοι για την ΕΕ και αναγνωρίζεται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ισχύς ίση με τις Συνθήκες.

III. Παράγωγο δίκαιο: το παράδειγμα ενός Κανονισμού και μιας Σύστασης, που αφορούν την ΕΚΠ

Όπως είναι γνωστό⁴², οι Κανονισμοί είναι δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις. Η εφαρμογή τους σε όλες τις χώρες της ΕΕ είναι υποχρεωτική και δεν απαιτεί υιοθέτηση εθνικού νομοθετικού κειμένου.

Οι οδηγίες είναι νομοθετικές πράξεις που ορίζουν έναν στόχο τον οποίο πρέπει να επιτύχουν όλες οι χώρες της ΕΕ. Ωστόσο, εναπόκειται σε κάθε χώρα να θεσπίσει τους δικούς της νόμους για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Οι Αποφάσεις είναι δεσμευτικές μόνον γι' αυτούς στους οποίους απευθύνονται (π.χ. μια χώρα της ΕΕ ή μια μεμονωμένη εταιρεία) και ισχύουν άμεσα.

Οι Συστάσεις δεν είναι δεσμευτικές, αλλά αποτελούν έναν τρόπο με τον οποίο τα θεσμικά όργανα της ΕΕ γνωστοποιούν τις απόψεις τους και υποδεικνύουν μια γραμμή δράσης, χωρίς να επιβάλουν νομική υποχρέωση στους αποδέκτες της σύστασης.

A. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης⁴³

Ο Κανονισμός⁴⁴ (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ορίζει κοινούς κανόνες για την προστασία των

⁴² https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_el

⁴³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=E>

⁴⁴ ΕΕ L 166, 30.4.2004

δικαιωμάτων κοινωνικής ασφάλισης κατά τις μετακινήσεις εργαζομένων εντός της ΕΕ, καθώς και των χωρών Ισλανδίας, Λιχτενστάιν, Νορβηγίας και Ελβετίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού, το πεδίο εφαρμογής του είναι οι κλάδοι κοινωνικής ασφάλισης που έχουν σχέση με α) παροχές ασθένειας, β) παροχές μητρότητας και ισοδύναμες παροχές πατρότητας, γ) παροχές αναπηρίας, δ) παροχές γήρατος, ε) παροχές επιζώντων, στ) παροχές εργατικού ατυχήματος και επαγγελματικής ασθένειας, ζ) επιδόματα θανάτου, η) παροχές ανεργίας, θ) παροχές προσύνταξης και ι) οικογενειακές παροχές.

Ο Κανονισμός δεν αντικαθιστά τα εθνικά συστήματα με ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα και αναγνωρίζει ότι είναι τα κράτη μέλη που αποφασίζουν για ζητήματα όπως ο καθορισμός των δικαιούχων των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, οι οι

B. Η Οδηγία 2000/43/EK⁴⁵ του Συμβουλίου της 29^{ης} Ιουνίου 2000 και η Οδηγία 2000/78/EK⁴⁶ του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000: η ενσωμάτωσή τους στην ελληνική έννομη τάξη

Η Οδηγία 2000/43/EK⁴⁷ περί «εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής» έχει ως σκοπό της τη θέσπιση πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων ώστε να «πραγματοωθεί στα κράτη μέλη η αρχή της ίσης μεταχείρισης».

Στο κείμενο ορίζεται η **αρχή της ίσης μεταχείρισης** ως «η απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής», καθώς και το πεδίο εφαρμογής της αρχής αυτής, το οποίο είναι:

α) οι όροι πρόσβασης στην απασχόληση, την αυτοαπασχόληση και την εργασία, σε όλους τους κλάδους δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, συμπεριλαμβανομένων των προαγωγών

β) η πρόσβαση σε όλα τα είδη και όλα τα επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού και απόκτησης πρακτικής επαγγελματικής εμπειρίας

γ) οι εργασιακές συνθήκες και οι όρους απασχόλησης

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/ALL/?uri=CELEX%3A32000L00>

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32000L00>

⁴⁷ L 180/22 EL, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 19.7.2000

δ) η ιδιότητα του μέλους και η συμμετοχή σε οργανώσεις εργαζομένων ή εργοδοτών

ε) η κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανόμενης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης

στ) οι κοινωνικές παροχές

ζ) η εκπαίδευση

η) η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που είναι διαθέσιμα στο κοινό, και στην παροχή αυτών, συμπεριλαμβανόμενης της στέγασης.

Η Οδηγία θεσπίζει ένα ελάχιστο επίπεδο ρυθμίσεων, στις οποίες είναι υποχρεωμένα να προβούν τα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν να θεσπίσουν ή να διατηρήσουν διατάξεις ευνοϊκότερες για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης από αυτές που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία. Ωστόσο, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να καταργήσουν κάθε νομοθετική, κανονιστική ή διοικητική διάταξη αντιβαίνουσα στην αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Επιπλέον η Οδηγία προβλέπει την υποχρέωση των κρατών μελών να ορίσουν ένα φορέα ή φορείς για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης όλων των προσώπων χωρίς διακρίσεις.

Σε συμπλήρωση της προηγούμενης, εκδόθηκε μερικούς μήνες αργότερα η Οδηγία 2000/78/EK⁴⁸ για τη **διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία**, προσθέτοντας στο σκοπό την καταπολέμηση των διακρίσεων *«λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»* στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας,

Επιπλέον η Οδηγία προβλέπει την **υποχρέωση των εργοδοτών** να προβαίνουν σε **εύλογες προσαρμογές** για τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες, δηλαδή να λαμβάνουν τα ενδεδειγμένα μέτρα, ώστε το πρόσωπο με ειδικές ανάγκες να έχει πρόσβαση σε θέση εργασίας, να ασκεί ή να προάγεται στο επάγγελμά του, να του παρέχεται

⁴⁸ L 303/16 EL, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 02.12.2000

εκπαίδευση, αρκεί τα μέτρα αυτά να μη συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη⁴⁹.

Τέλος εξαιρεί από το πεδίο των διακρίσεων τη «*δικαιολογημένη διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας*» και επιτρέπει στα κράτη μέλη τη διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει:

α) ειδικές συνθήκες για την πρόσβαση στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση, για την απασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των όρων απόλυσης και αμοιβής, για τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους εργαζομένους που συντηρούν άλλα πρόσωπα, προκειμένου να ευνοείται η επαγγελματική τους ένταξη ή να εξασφαλίζεται η προστασία τους,

β) καθορισμό ελάχιστων όρων ηλικίας, επαγγελματικής εμπειρίας ή αρχαιότητας στην απασχόληση για την πρόσβαση στην απασχόληση ή σε ορισμένα πλεονεκτήματα που συνδέονται με την απασχόληση,

γ) καθορισμό ανώτατου ορίου ηλικίας για την πρόσληψη, με βάση την απαιτούμενη κατάρτιση για τη συγκεκριμένη θέση εργασίας ή την ανάγκη εύλογης περιόδου απασχόλησης πριν από τη συνταξιοδότηση.

Οι δύο οδηγίες ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με 2 νόμους:

τον **ν. 3304/2005**⁵⁰: «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» και

τον ν.4443/2016⁵¹: «Ι) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/EK περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/EK για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία και της Οδηγίας 2014/54/ ΕΕ περί μέτρων που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων...»

⁴⁹ Η επιβάρυνση δεν είναι δυσανάλογη όταν αντισταθμίζεται επαρκώς με μέτρα λαμβανόμενα στο πλαίσιο της πολιτικής ενός κράτους μέλους υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες

⁵⁰ ΦΕΚ 16 Α/ 2005

⁵¹ ΦΕΚ 232 Α/2016

IV. Η Σύσταση για την ενεργό ένταξη

A. Ενεργός Ένταξη

Τον Οκτώβριο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τη Σύσταση⁵² για την Ενεργό Ένταξη των ανθρώπων που αποκλείονται από την αγορά εργασίας, επιδιώκοντας να βοηθήσει τα κράτη μέλη στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και στην αντιμετώπιση των εντεινόμενων φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η Σύσταση, η οποία συνέπεσε χρονικά με τη ραγδαία επιδείνωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών εξαιτίας της παγκόσμιας κρίσης, στόχευε στην ένταξη στην αγορά εργασίας όσων μπορούν να εργαστούν, παράλληλα με την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για αξιοπρεπή διαβίωση, όσων δεν είναι ικανοί προς εργασία.

Η Ενεργός Ένταξη που προτείνεται μέσα από τη Σύσταση αποτελεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική που στηρίζεται σε τρεις πυλώνες, αλληλένδετους και ισότιμους μεταξύ τους:

- Επαρκής στήριξη του εισοδήματος
- Προώθηση στην αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς
- Πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες

Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατή μια ενιαία προσέγγιση για όλα τα κράτη μέλη, απαιτείται κάθε φορά το κατάλληλο μίγμα πολιτικής με βάση τις ανάγκες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, ενώ οι προκλήσεις στις οποίες έρχεται να απαντήσει αφορούν κυρίως:

Τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό

Τη φτώχεια των εργαζομένων

Τη μακροχρόνια ανεργία

Τις ανισότητες μεταξύ των φύλων

⁵² Council Recommendation on the active inclusion of people excluded from the labour market, No. 2008/867/EC, 3 October 2008, Official Journal L 307/11.

Τη Σύσταση ακολούθησε η **Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**⁵³, το **Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου**⁵⁴ και τα **Συμπεράσματα του Συμβουλίου**⁵⁵, δηλαδή η πολιτική δέσμευση για την εφαρμογή της στρατηγικής αυτής.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Σύσταση έτυχε ευρείας αποδοχής από όλα τα κράτη μέλη και δεν εκφράστηκαν αντιρρήσεις από κανένα φορέα.

B. Ιστορικό

Η ανάγκη για προστασία, στήριξη μέσω παροχών και προσφορά επαρκών πόρων των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας, των παιδιών και νέων, των ηλικιωμένων και των ΑΜΕΑ, είχε διατυπωθεί ήδη από το 1989, στο πλαίσιο της υιοθέτησης του Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁵⁶.

Το 1992, με Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου υιοθετήθηκαν κοινά κριτήρια μεταξύ των κρατών μελών «**σχετικά με επαρκείς πόρους και κοινωνική βοήθεια στα συστήματα κοινωνικής προστασίας**»⁵⁷, δημιουργώντας έτσι ένα «μηχανισμό» για την εφαρμογή στην πράξη του δικαιώματος σε αξιοπρεπή διαβίωση⁵⁸. Το πεδίο εφαρμογής της Σύστασης κάλυπτε **όσους δεν διέθεταν επαρκείς πόρους**, αλλά επέτρεπε την **εξαίρεση των εργαζόμενων με πλήρη απασχόληση και των σπουδαστών**.

⁵³ Council Communication on a Commission Recommendation on the active inclusion of people excluded from the labour market **COM (2008) 639 final**.

⁵⁴

⁵⁵ Council Conclusions on Common active inclusion principles to combat poverty more effectively – 17 December 2008)

⁵⁶ Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers, κεφ. α.10, α.22, α.23), α.25) και α.26.

⁵⁷ Council Recommendation on common criteria concerning sufficient resources and social assistance in social protection systems, No. 92/441/EEC, 24 June 1992, Official Journal No. 245/1992.

⁵⁸ Στην εν λόγω Σύσταση περιλαμβάνονται για πρώτη φορά σε επίπεδο διεθνών μηχανισμών όχι μόνο αρχές αλλά και τρόποι υλοποίησης των δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, συνιστάται στα Κ-Μ «να αναγνωρίσουν, στα πλαίσια ενός σφαιρικού και ολοκληρωμένου μηχανισμού καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, το θεμελιώδες ατομικό δικαίωμα επαρκών πόρων και παροχών που να εξασφαλίζουν αξιοπρεπή ανθρώπινη διαβίωση και να προσαρμόσουν αναλόγως, στο βαθμό που απαιτείται, σύμφωνα με τις αρχές και τις κατευθύνσεις που εκτίθενται παρακάτω, το σύστημα κοινωνικής προστασίας τους».

Μετά την υιοθέτηση της ανανεωμένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας το 2005 και παρά το ότι η ένταξη στην αγορά εργασίας παρέμενε ο κυριότερος τρόπος αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, άρχισε να κερδίζει έδαφος η διαπίστωση ότι η εργασία δεν αποτελεί πανάκεια κατά της περιθωριοποίησης και της υποβάθμισης του βιοτικού επιπέδου, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει στην περίπτωση των εργαζόμενων φτωχών.

Έτσι, στην Κοινωνική Ατζέντα 2005-2010 προαναγγέλθηκε η κοινοτική πρωτοβουλία⁵⁹ για την διατύπωση Σύστασης. Στο ίδιο πνεύμα, στον πρώτο κύκλο Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (2005-2008) της Στρατηγικής για την Απασχόληση δόθηκε έμφαση στην πρόσβαση όλων στην απασχόληση μέσω ποιοτικών και ελκυστικών θέσεων εργασίας,⁶⁰ ενώ οι Κατευθυντήριες Γραμμές του επόμενου κύκλου 2008-2010 εμπλουτίστηκαν, έτσι ώστε να προβάλλεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω των πολιτικών ενεργού ένταξης.

Στις 2 Ιουλίου 2008, η Επιτροπή ενέκρινε την Ανανεωμένη Κοινωνική Ατζέντα⁶¹, με στόχο να δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες της ΕΕ, να βελτιώσει την πρόσβαση σε υπηρεσίες ποιότητας και να εκφράσει την αλληλεγγύη σε εκείνους που πλήττονται από την τεχνολογική αλλαγή, την παγκοσμιοποίηση και τη γήρανση του πληθυσμού. Στην Ανανεωμένη Κοινωνική Ατζέντα επισημαίνεται ότι η ΕΕ έχει περιορισμένες εξουσίες και αρμοδιότητες, σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά ζητήματα, αλλά μπορεί να υποστηρίξει τη δράση των κρατών μελών σε επτά τομείς προτεραιότητας: **παιδιά και νέοι** (η Ευρώπη του αύριο), **επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό** (περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, νέες δεξιότητες), **κινητικότητα**, **μεγαλύτερη διάρκεια ζωής με καλύτερη υγεία**, **καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού**, **καταπολέμηση των διακρίσεων και προαγωγή της ισότητας των φύλων**, **ευκαιρίες, πρόσβαση και αλληλεγγύη** στην παγκόσμια σκηνή.

⁵⁹ European Commission, Brussels, 2005, *The Social Agenda*, Communication COM(2005)33 final

⁶⁰ Κατευθυντήρια γραμμή 19: *Τα Κράτη-Μέλη καλούνται να εφαρμόσουν μια πλήρη σειρά μέτρων προκειμένου να δημιουργηθούν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της εργασίας και να καταστεί αυτή αποδοτική για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και των αέργων.*

⁶¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση «Ανανεωμένη Κοινωνική Ατζέντα: Ευκαιρίες, πρόσβαση και αλληλεγγύη στην Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα» COM (2008) 412 final

Τα πολιτικά εργαλεία που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στην ανανεωμένη κοινωνική ατζέντα είναι :

- **Η νομοθεσία της ΕΕ**
- **Ο κοινωνικός διάλογος**
- **Η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, μέσω της ΑΜΣ**
- **Η χρηματοδότηση της ΕΕ**
- **Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών**

Στη συνέχεια της Κοινωνικής Ατζέντας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τη **Σύσταση για την «Ενεργό Ένταξη των αποκλεισμένων από την εργασία ατόμων»** συνοδευόμενη από σχετική Ανακοίνωση⁶², το περιεχόμενο της οποίας διαμορφώθηκε ύστερα από δημόσια διαβούλευση⁶³ και βασίστηκε στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου⁶⁴, στη Γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων και της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (Social Protection Committee -SPC).

Το Συμβούλιο των Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, (EPSCO) **προσυπέγραψε τη Σύσταση** και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ψήφισμα, όπου καλωσορίζει τις προσεγγίσεις της Σύστασης, επισημαίνοντας παράλληλα ότι ο **κοινωνικός αποκλεισμός και η παιδική φτώχεια θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ευρύτερο πλαίσιο από αυτό της ενεργού ένταξης.**

Τόσο στη Σύσταση, όσο και στην Ανακοίνωση τονίζεται επανειλημμένα και με ιδιαίτερη έμφαση το γεγονός ότι **οι κοινές αρχές της ενεργού ένταξης αποτελούν εθελοντικό πλαίσιο για τα κράτη μέλη, στη βάση της αρχής της επικουρικότητας.**

⁶² Βλ. υποσημ.2

⁶³ Η Ε. Επιτροπή εξέδωσε 2 Ανακοινώσεις για τη δημόσια διαβούλευση :

(α) European Commission, *Concerning a consultation on action at EU level to promote the active inclusion of the people furthest from the labour market*, COM(2006)44 final και

(β) European Commission, *Modernising social protection for greater social justice and economic cohesion: taking forward the active inclusion of people furthest from the labour market*, COM(2007)620 final.

⁶⁴ Χαρακτηριστικά αναφέρονται: (α) Presidency Conclusions of Brussels European Council of 14 December 2007, και (β) Council Conclusions on *Protection and empowerment in the framework of active inclusion*, 5.12.2007 (στη βάση της Ανακοίνωσης COM(2007) 620).

Γ. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη Σύσταση για την Ενεργό Ένταξη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την εν λόγω Ανακοίνωση θέτει το πλαίσιο υπογραμμίζοντας ότι «η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας συνιστά μία από τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης», στη βάση του άρθρου 137 της συνθήκης ΕΚ⁶⁵. Υπογραμμίζει επίσης ότι:

- αφενός η φτώχεια και η μακροχρόνια ανεργία δεν μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό, παρά το ότι τα κράτη μέλη εφάρμοσαν τις 2 συστάσεις του Συμβουλίου⁶⁶ από το 1992, καθώς και πολιτικές ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση,
- αφετέρου εμφανίστηκαν νέοι κοινωνικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με τις κοινωνικές αλλαγές της περιόδου.

Με δεδομένα τα ανωτέρω, καθώς επίσης και την Ανανεωμένη Κοινωνική Ατζέντα, την αναγνώριση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και των δημογραφικών εξελίξεων, αλλά και την κυρίαρχη τάση της εποχής για προώθηση της **ευελιξίας με ασφάλεια (flexicurity)**⁶⁷, η Ενεργός Ένταξη παρουσιάζεται ως ανάγκη για περαιτέρω δράση μέσα στο ακόλουθο πλαίσιο:

- **Το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από διαιώνιση της φτώχειας και της ανεργίας και αύξηση πολλαπλών μειονεκτημάτων** (υψηλά ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας, παιδικής φτώχειας, σχολικής διαρροής, έλλειψη μαθησιακής ικανότητας και ψηφιακών δεξιοτήτων, επισφαλής υγεία, ανεπαρκής στέγαση, αποκλεισμός

⁶⁵ «η Κοινότητα υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στους ακόλουθους τομείς: [...] αφομοίωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων».

⁶⁶ Σύσταση 92/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 245 της 26.8.1992, σ. 46) και σύσταση 92/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 245 της 26.8.1992, σ. 49).

⁶⁷ Ο όρος «flexicurity» προέρχεται από τη σύμπτυξη των λέξεων flexibility και security και περιγράφει μια στρατηγική που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2007, η οποία επιχειρούσε να **συμφιλιώσει τις ανάγκες των εργοδοτών για ευελιξία** ως προς τις υποχρεώσεις προς τους εργαζόμενους, **με τις ανάγκες των εργαζομένων για ασφάλεια**. Η Ε Επιτροπή εξέδωσε σχετική Ανακοίνωση, σύμφωνα με την οποία η flexicurity περιέχει τα παρακάτω 4 συστατικά, που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους:

- Ευέλικτες και ασφαλείς συμβατικές ρυθμίσεις
- Αποτελεσματικές ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης
- Αξιόπιστα και ανταποκρινόμενα συστήματα δια βίου μάθησης
- Σύγχρονα συστήματα κοινωνικής προστασίας που παρέχουν υποστήριξη εισοδήματος και διευκολύνουν την κινητικότητα.

Το Συμβούλιο EPSCO υιοθέτησε την Ανακοίνωση το Νοέμβριο 2007

από την κοινωνία της πληροφορίας, έλλειψη κοινωνικής στήριξης, διακρίσεις).

- **Η επάρκεια και η κάλυψη των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος εξακολουθούν να χρήζουν βελτίωσης**, καθώς η θετική τους επίδραση στη μείωση της φτώχειας ήταν οριακή σε αρκετές περιπτώσεις. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 2006 το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν το μόνο κράτος μέλος στο οποίο το καθαρό εισόδημα των αποδεκτών κοινωνικής βοήθειας, σε όλες τις κατηγορίες νοικοκυριών, ήταν μεγαλύτερο από το κατώφλι της φτώχειας.
- **Απαιτείται βελτίωση της συνεκτικότητας των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος με τις ενεργητικές πολιτικές της αγοράς εργασίας και την πρόσβαση σε υπηρεσίες ποιότητας**, δεδομένου ότι:
 - Η εργασία συχνά δεν παρέχει ικανοποιητική αμοιβή
 - Τα πλέον αποκλεισμένα από την εργασία άτομα έχουν ανάγκη πιο εξατομικευμένης προσέγγισης για να οδηγηθούν στην απασχόληση
 - Απουσιάζει η κοινωνική υποστήριξη, ιδίως η οικονομικά προσιτή παιδική φροντίδα, οι υπηρεσίες υγείας, η αξιοπρεπής, σταθερή και οικονομικά προσιτή στέγαση.

Ως απάντηση στις παραπάνω προκλήσεις προτείνεται **η στρατηγική της ενεργού ένταξης**, η προσέγγιση της οποίας πρέπει να είναι **ολοκληρωμένη**, τόσο κατά το **σχεδιασμό**, όσο και κατά την **εφαρμογή** της.

Κατά τη φάση του **σχεδιασμού** πρέπει να προσδιορίζεται το κατάλληλο μίγμα των τριών πυλώνων της ενεργού ένταξης (επαρκής στήριξη εισοδήματος, προώθηση στην απασχόληση, πρόσβαση σε υπηρεσίες) και να διασφαλίζεται η συνεκτικότητα με τους ακόλουθους στόχους: 1) σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων· 2) προαγωγή της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών· 3) αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των πολλαπλών μειονεκτημάτων και των συγκεκριμένων καταστάσεων και αναγκών των διαφόρων ευάλωτων ομάδων 4) βελτίωση της εδαφικής συνοχής, λαμβανομένων υπόψη των τοπικών και περιφερειακών συνθηκών και 5) ενίσχυση της αλληλεγγύης των γενεών και διακοπή της διαγενεακής μετάδοσης της φτώχειας, μέσα από προσεγγίσεις κύκλου ζωής. Επίσης πρέπει κατά το σχεδιασμό να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη συντονισμού μεταξύ φορέων και υπηρεσιών.

Κατά την **εφαρμογή** της ολοκληρωμένης προσέγγισης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικοί και δημοσιονομικοί περιορισμοί και να αξιοποιηθούν τα διαρθρωτικά ταμεία, ιδιαίτερα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Σημαντικοί παράγοντες της εφαρμογής είναι η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών και ελέγχων, η εύκολη πρόσβαση σε μηχανισμό καταγγελιών και η επικοινωνιακή στρατηγική που θα διασφαλίζει την ενημέρωση όλων.

Τέλος, προτείνεται η δημιουργία κοινών αρχών για την ενεργό ένταξη, ώστε να είναι δυνατός ο συντονισμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής σε επίπεδο ΕΕ.

Δ. Η αξιολόγηση της εφαρμογής της Σύστασης για την Ενεργό Ένταξη

Η εφαρμογή της Σύστασης αξιολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για πρώτη φορά το 2013⁶⁸, στο πλαίσιο του Πακέτου Κοινωνικών Επενδύσεων⁶⁹ και για δεύτερη φορά το 2017⁷⁰.

1. Αποτελέσματα και συνέπειες της πρώτης αξιολόγησης του 2013

Η αξιολόγηση επιβεβαίωσε την εγκυρότητα της προσέγγισης της Σύστασης, αλλά ταυτόχρονα κατέδειξε ότι η πρόοδος της εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο ήταν περιορισμένη. Ένα γενικό εμπόδιο για την εφαρμογή της στρατηγικής ήταν ότι δεν θεωρήθηκε πολιτική προτεραιότητα σε αρκετά κράτη μέλη, ενώ σε ό,τι αφορά την περιορισμένη εφαρμογή ολοκληρωμένης προσέγγισης, αυτή σχετίστηκε κυρίως με τους εξής παράγοντες:

- Το συντονισμό των προκλήσεων σε τοπικό επίπεδο.
- Την κατανομή των αρμοδιοτήτων στα διάφορα πολιτικά επίπεδα.
- Την περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες λόγω περιορισμένης χρηματοδότησης.

⁶⁸ European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion «Assessment of the implementation of the European Commission Recommendation on active inclusion: A study of national policies. Synthesis Report: Hugh Frazer and Eric Marlier», January 2013.

⁶⁹ COM (2013) 83 final.

⁷⁰ European Commission, Commission Staff Working Document on the Implementation of the 2008 Commission Recommendation on the active inclusion, SWD (2017)257 final, April 2017.

- Την ανεπαρκή διοικητική ικανότητα ως προς το συντονισμό των τριών πυλώνων της στρατηγικής.

Οι προκλήσεις που εντοπίστηκαν σε **κάθε έναν από τους τρεις πυλώνες** της Ενεργού Ένταξης ήταν οι ακόλουθες:

- **Στήριξη εισοδήματος:** χαμηλή επάρκεια, χαμηλά ποσοστά λήψης (take up) και περιορισμένη κάλυψη.
- **Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς:** φτώχεια εργαζομένων και αντικίνητρα για εργασία, λόγω φορολογικών και επιδοματικών συστημάτων.
- **Πρόσβαση σε υπηρεσίες:** προβληματική ιδιαίτερα για όσους είναι έξω από την αγορά εργασίας, τους POMA, τους μετανάστες και τα ΑΜΕΑ.

Ως **αποτέλεσμα** της αξιολόγησης:

- αναγνωρίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η ανάγκη να δοθεί περισσότερη καθοδήγηση στα κράτη μέλη
- ζητήθηκε από την SPC να αναπτύξει εξειδικευμένους δείκτες και να συντονίσει την παρακολούθηση περισσότερο συστηματικά.
- το Ευρωκοινοβούλιο σε ψήφισμά του κάλεσε τα κράτη μέλη να εγκρίνουν ως προτεραιότητα τις αρχές της ενεργού ένταξης
- το Συμβούλιο σημείωσε στα συμπεράσματά του την ανάγκη να εμφανίζονται στις μεταρρυθμίσεις κοινωνικής πολιτικής οι αρχές της ενεργού ένταξης.
- το Συμβούλιο υιοθέτησε τον Ιούνιο του 2016 ένα σύνολο συμπερασμάτων⁷¹ για ολοκληρωμένη προσέγγιση για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού⁷², αναγνωρίζοντας ότι στη μάχη κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, οι **καινοτόμες προσεγγίσεις της ενεργού ένταξης**, που συνδυάζουν τους τρεις πυλώνες της και διασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών, είναι απαραίτητες.

⁷¹ Council Conclusions, Ιούνιος 2016: Περιλαμβάνει παραδείγματα και καλές πρακτικές των κρατών μελών, ολοκληρωμένων προσεγγίσεων καταπολέμησης της φτώχειας, όπως παρουσιάζονται από τα ίδια τα κράτη μέλη.

⁷² Η Ελλάδα συμμετείχε παρουσιάζοντας ως παράδειγμα καλής πρακτικής την Κάρτα Αλληλεγγύης του Προγράμματος για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης. Βλ. Παράρτημα.

Στον ακόλουθο πίνακα βλέπουμε μια ταξινόμηση των κρατών μελών, σε σχέση με το πόσο ολοκληρωμένη διάσταση έχει η εφαρμογή της **ενεργού ένταξης**

Πλήρως ολοκληρωμένη (το σύστημα ελάχιστου εισοδήματος συνδέεται με μέτρα ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας και πρόσβαση σε υπηρεσίες)	AT, BE, CY, DK, FI, DE, HU, LV, LU, MT, NL, PL, PT, SK, SI, SE, UK, CZ, RO
Μερικώς ολοκληρωμένη (το σύστημα ελάχιστου εισοδήματος συνδέεται με μέτρα ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας)	BG, FR, IE, LT, ES, EE
Μη ολοκληρωμένη	EL; IT

Πηγή: Country reports on active inclusion, 2011

Στον επόμενο πίνακα βλέπουμε μια ταξινόμηση των κρατών μελών, σε 6 ομάδες, ανά πυλώνα εφαρμογής της στρατηγικής της ενεργού ένταξης. Η ταξινόμηση έγινε από την υποομάδα δεικτών της SPC και παρουσιάστηκε σε συνάντηση της επιτροπής το Μάιο του 2013.

	Πρώτος πυλώνας		Δεύτερος πυλώνας	Τρίτος πυλώνας
	Επιδόματα ανεργίας Πρώτο επίπεδο διχτύου ασφάλειας	Άλλα επιδόματα Δεύτερο επίπεδο διχτύου ασφαλείας	Αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς	Πρόσβαση σε υπηρεσίες
Ομάδα Α CZ FR NL AT SI SE (CY PL)	Υψηλή κάλυψη Μεσαία έως υψηλή γενναιοδωρία Μεγάλη διάρκεια Ισχυρά αντικίνητρα	Υψηλή κάλυψη Μεσαία έως υψηλή γενναιοδωρία Μεγάλη διάρκεια Ισχυρά αντικίνητρα	Χαμηλός κατακερματισμός Υψηλή ενεργοποίηση Όχι παγίδα χαμηλού μισθού	Υψηλή χρήση παιδικής φροντίδας Υψηλή συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση
Ομάδα Β BE DK DE FI UK	Πολύ υψηλή κάλυψη Υψηλή γενναιοδωρία Μεγάλη διάρκεια Ισχυρά αντικίνητρα	Υψηλή κάλυψη Υψηλή γενναιοδωρία Ισχυρά αντικίνητρα	Υψηλή ενεργοποίηση Όχι παγίδα χαμηλού μισθού	Υψηλή χρήση παιδικής φροντίδας Μεσαία συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση
Ομάδα C Ireland	Μεσαία κάλυψη Πολύ υψηλή Γενναιοδωρία Ισχυρά αντικίνητρα	Υψηλή κάλυψη Πολύ υψηλή γενναιοδωρία Ισχυρά αντικίνητρα	Χαμηλή ενεργοποίηση	Περιορισμένη χρήση παιδικής φροντίδας Χαμηλή συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση

Ομάδα D BG HU IT MT PL	Μεσαία κάλυψη Χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Χαμηλή κάλυψη Χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Υψηλός κατακερματισμός Πολύ χαμηλή Ενεργοποίηση Παγίδα χαμηλού μισθού	Περιορισμένη χρήση παιδικής φροντίδας Χαμηλή συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση
Ομάδα E EE ES LV LT PT SK	Χαμηλή κάλυψη Χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Χαμηλή κάλυψη Χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Υψηλός κατακερματισμός Υψηλή ενεργοποίηση Όχι παγίδα χαμηλού μισθού	Μεσαία χρήση παιδικής φροντίδας Μεσαία συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση
Ομάδα F EL RO	Πολύ χαμηλή κάλυψη Πολύ χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Πολύ χαμηλή κάλυψη Πολύ χαμηλή γενναιοδωρία Λίγα αντικίνητρα	Χαμηλός κατακερματισμός Όχι παγίδα χαμηλού μισθού	Περιορισμένη χρήση παιδικής φροντίδας Πολύ χαμηλή συμμετοχή στην εκπαίδευση/ κατάρτιση

Πηγή: SPC-ISG, Presentation, May 2013

2. Αποτελέσματα και συνέπειες της δεύτερης αξιολόγησης του 2017

Η αξιολόγηση καταδεικνύει ότι στην οκταετία 2008-2016 **η πρόοδος της εφαρμογής της Σύστασης για την Ενεργό Ένταξη ήταν ανάμικτη**. Οι χώρες με καλή διασύνδεση των τριών πυλώνων είχαν καλύτερα αποτελέσματα στη μείωση των ποσοστών φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, η αυστηροποίηση των κριτηρίων επιλεξιμότητας για την εισοδηματική στήριξη χωρίς επαρκείς υπηρεσίες και ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερα ποσοστά λήψης των επιδομάτων και να αυξήσει τον κίνδυνο να χαλαρώσει το δίκτυ ασφαλείας, για εκείνους που το χρειάζονται περισσότερο.

Καταγράφονται **μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών**⁷³, ως προς τον τρόπο που υλοποιούν τη Σύσταση, γεγονός που σε μεγάλο βαθμό είναι αναμενόμενο, λόγω της διαφορετικής κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης, των διαφορετικών εθνικών προνοιακών συστημάτων, των διαφορετικών συνθηκών της αγοράς εργασίας, της διαφοράς στον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται οι αρμοδιότητες μεταξύ των υπουργείων. Για αρκετά κράτη μέλη η Σύσταση λειτούργησε ως οδηγός για διαρθρωτικές αλλαγές με ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Σε χώρες όπως η Ρουμανία, ή η Ελλάδα, ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας

⁷³ Παραδείγματα χωρών που υλοποίησαν μεταρρυθμίσεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, με γνώμονα την ολοκληρωμένη προσέγγιση της ενεργού ένταξης είναι: Δανία 2014-2016, Σλοβενία 2012, Ολλανδία 2015, Βέλγιο 2015, Ρουμανία 2016, Ελλάδα 2014-2017.

βασίστηκε στους τρεις πυλώνες της ενεργού ένταξης και τη μεταξύ τους διασύνδεση, αν και στην περίπτωση της Ελλάδας με τα πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας, υπήρξε λίγο παραπάνω εστίαση στα μέτρα της αγοράς εργασίας.

Η **συνέχιση της πολιτικής δέσμευσης** για την εφαρμογή πολιτικών ενεργού ένταξης, ως μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, είναι βασική για να δρέψουν τα κράτη μέλη τους καρπούς των όσων έχουν γίνει έως τώρα.

Τα **ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία** έπαιξαν και παίζουν σημαντικό ρόλο. Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η ενεργός ένταξη δεν αποτελούσε προτεραιότητα για τα ευρωπαϊκά ταμεία. Ωστόσο, υποστηρίχθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης (European Integration Fund – EIF⁷⁴), από το πρόγραμμα PROGRESS και το Πρόγραμμα «Απασχόληση και Κοινωνική Καινοτομία (Employment and Social Innovation – EaSI) που το διαδέχθηκε τα προγράμματα EMIN και EMIN2 που αφορούσαν την παρακολούθηση του ΕΕΕ στα κράτη μέλη και τα προγράμματα για Έρευνα και Καινοτομία της ΕΕ (Horizon 2020 Framework Project 7).

Κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020⁷⁵ δόθηκε ιδιαίτερη ώθηση στην εφαρμογή των πολιτικών ενεργού ένταξης, καθώς ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να διαθέσουν το 20% των πόρων του ΕΚΤ σε πολιτικές κοινωνικής ένταξης. Επιπλέον η εκπόνηση των Εθνικών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης⁷⁶ από τα κράτη μέλη αποτελούσε εκ των προτέρων αιρεσιμότητα (ex- ante conditionality), την οποία εκπλήρωσαν όλα τα κράτη μέλη έως το τέλος του 2016. Άλλα ταμεία που διέθεσαν πόρους στην κοινωνική ένταξη ήταν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ERDF), το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSI), ενώ το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους συμμετείχε επίσης με την παροχή υλικής βοήθειας. (FEAD)

Τα **ευρήματα της αξιολόγησης** σχετικά με την **εφαρμογή καθενός από τους τρεις πυλώνες της ενεργού ένταξης** είναι:

⁷⁴ Το EIF λειτούργησε συμπληρωματικά προς το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ένταξη των προσφύγων.

⁷⁵ Στην πρώτη επενδυτική προτεραιότητα γίνεται σαφής αναφορά στην ενεργό ένταξη, στην οποία διατέθηκαν το 15,5% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΚΤ, δηλαδή 13,4 δις.

⁷⁶ Βλ. κεφ.5 Ελλάδα, Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης.

1^{ος} πυλώνας: Επαρκής στήριξη εισοδήματος:

Τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν συστήματα ελάχιστου εισοδήματος (ΕΕΕ) σε εθνικό επίπεδο (εκτός της Ισπανίας που υλοποιεί περιφερειακά συστήματα), τα οποία παρά τη μεγάλη τους ποικιλία, εμφανίζουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

- Διασφαλίζουν την κάλυψη των βασικών αναγκών για τους άπορους
- Είναι μη ανταποδοτικά και καθολικά
- Απαιτούν από τους δικαιούχους διαθεσιμότητα προς εργασία
- Έχουν εισοδηματικά κριτήρια
- Στα περισσότερα κράτη μέλη η εισοδηματική ενίσχυση του ΕΕΕ δεν αρκεί για να βγάλει κάποιον από τη φτώχεια⁷⁷. Συγκεκριμένα μόνο σε 4 κράτη μέλη (Ολλανδία, Ιρλανδία, Δανία και ΗΒ) το ΕΕΕ βρίσκεται πάνω από το εθνικό κατώφλι της φτώχειας. Σε 14 κράτη μέλη (Βουλγαρία, Ρουμανία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Πορτογαλία, Λετονία, Εσθονία, Σλοβακία, Σλοβενία, Πολωνία, Ισπανία, Κροατία, Γαλλία και Βέλγιο) το ΕΕΕ είναι λιγότερο από τα $\frac{3}{4}$ του ορίου της φτώχειας και σε 2 (Βουλγαρία και Ρουμανία) είναι λιγότερο από το $\frac{1}{3}$ του κατωφλίου της φτώχειας.
- Ο καθορισμός του ποσού συνήθως σχετίζεται με τη σύνθεση του νοικοκυριού και συχνά εξαρτάται από το δείκτη τιμών καταναλωτή, ή το όριο της απόλυτης φτώχειας ή το καλάθι της νοικοκυράς.

2^{ος} πυλώνας: Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς:

Σχεδόν σε όλα τα κράτη η συμμετοχή σε προγράμματα ενεργοποίησης αποτελεί προϋπόθεση για να καταστεί κάποιος δικαιούχος του ΕΕΕ και η χορήγηση της οικονομικής ενίσχυσης που αυτό προβλέπει συνδέεται με τη διαθεσιμότητα για εργασία, ή για κατάρτιση και βελτίωση των δεξιοτήτων. Αυτή η προσέγγιση ενεργοποίησης που συνδέει δικαιώματα με υποχρεώσεις, υφίσταται σε πολλά κράτη μέλη. Χαρακτηριστικά, το 2015, σε 21 κράτη μέλη η οικονομική ενίσχυση του ΕΕΕ

⁷⁷ Minimum income schemes in Europe – A study of national policies 2015, European Social Policy Network.

συνδεόταν με την εγγραφή στις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης και σε 26 με την υποχρεωτική συμμετοχή σε προγράμματα ενεργοποίησης. Φυσικά η διοικητική ικανότητα να ελεγχτεί ή τήρηση των όρων αυτών παραμένει πρόκληση για πολλά κράτη μέλη.

Επίσης στα περισσότερα κράτη μέλη καταγράφεται πρόοδος προς την κατεύθυνση της εξατομικευμένης υποστήριξης, ιδίως για τους μακροχρόνια άνεργους.

3^{ος} πυλώνας: Πρόσβαση σε υπηρεσίες:

Πρόκειται για τον **λιγότερο ανεπτυγμένο** από τους τρεις πυλώνες της ενεργού ένταξης. Σε πολλά κράτη μέλη έχουν υλοποιηθεί μεταρρυθμίσεις για τον καλύτερο συντονισμό των προνοιακών πολιτικών με τις πολιτικές απασχόλησης, καθώς και για την αποκέντρωση σε τοπικό επίπεδο των φορέων που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες απασχόλησης.

Ωστόσο ο συντονισμός των υπηρεσιών παραμένει πρόκληση, παρά την πολιτική σημασία που δόθηκε σε αυτό, για παράδειγμα το 2016 με Σύσταση του Συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία, θα πρέπει να υπάρχει **ένα μοναδικό σημείο επαφής** για όσους παραμένουν άνεργοι για περισσότερους από 18 μήνες.

Επίσης ο τομέας των κοινωνικών υπηρεσιών, όπως είναι η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα για όσους εξαρτώνται από την πρόνοια ή το ΕΕΕ, παρά τη βοήθεια των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί εν μέρει από το γεγονός ότι η μείωση των δαπανών για την ενεργό ένταξη, οδήγησε τα κράτη να εστιάσουν κυρίως σε μέτρα της αγοράς εργασίας, εις βάρος της ενεργού ένταξης των ατόμων στην κοινωνία.

Σε ό,τι αφορά την **ισοτιμία και τη σύνδεση των τριών πυλώνων, τα βασικά συμπεράσματα από την εφαρμογή της Σύστασης** είναι τα ακόλουθα:

1. Η ολοκληρωμένη και **πλήρης προσέγγιση και στους τρεις πυλώνες** είναι απαραίτητη για να πετύχουν οι πολιτικές ενεργού ένταξης.

2. Για την επιτυχία της ενεργοποίησης απαιτείται **βελτίωση της σύνδεσής της με την εισοδηματική στήριξη και την πρόσβαση σε υπηρεσίες**. Για παράδειγμα, τα άτομα χωρίς βασικές μαθησιακές ικανότητες, ή όσοι υποφέρουν από εθισμούς δεν ωφελούνται πραγματικά από τις τυπικές πολιτικές ενεργοποίησης. Ομοίως, η

υποστήριξη που παρέχεται για να παραμείνει κάποιος σε σταθερή εργασία, συχνά παραμένει ανεπιτυχής, εξαιτίας της μη πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή στέγη. Εξίσου σημαντικά εμπόδια για την προώθηση στην απασχόληση είναι η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, ιδίως για τους φτωχούς που εμφανίζουν την τάση να έχουν χειρότερη υγεία, και ταυτόχρονα έχουν δυσκολίες στο να λάβουν φροντίδα. Κατά τον ίδιο τρόπο, η απουσία υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και η ανεπαρκής γνώση της γλώσσας αποτελούν πολύ συχνά εμπόδια για να επωφεληθεί πλήρως κάποιος από τις πολιτικές ενεργοποίησης.

Για τους παραπάνω λόγους απαιτείται **να αυξηθεί η επικέντρωση στην εξεύρεση κατάλληλης υποστήριξης για την ενεργό ένταξη των ατόμων που δεν είναι ικανοί προς εργασία**, καθώς και **να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκομένων σε τοπικό επίπεδο**, αλλά και πέρα από αυτό, προκειμένου να επιτευχθεί η ενεργός συμμετοχή και εμπλοκή όλων, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η διενέργεια των δύο αξιολογήσεων κατέδειξε το σημαντικό ρόλο της SPC στην παρακολούθηση της εφαρμογής της σύστασης, ενώ πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο **Ευρωπαϊκός Πυλώνας των κοινωνικών δικαιωμάτων**⁷⁸, ο οποίος αντανακλά την προσέγγιση της ενεργού ένταξης αναμένεται να αποτελέσει οδηγό για τα κράτη μέλη στην κατεύθυνση της ένταξης, απασχόλησης και ανάπτυξης, στο πλαίσιο μιας ισχυρής ατζέντας κοινωνικής πολιτικής.

V. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁷⁹ (ΕΣΔΑ)

Η Σύμβαση υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 1950 στην Ρώμη από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχοντας ως πηγή έμπνευσης την Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1948. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ το 1953 με 47 συμβαλλίμενα κράτη.

⁷⁸ Βλ. Παρακάτω, σελ

⁷⁹ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα 11 και 14, συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα 1,4,6,7,12,13 και 16
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

Περιλαμβάνει ένα πλήθος θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη ζωή, δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, την κατάργηση των βασανιστηρίων και προβλέπει τη σύσταση του **Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου** (εδρεύει στο Στρασβούργο) για την διασφάλιση της εφαρμογής της Σύμβασης.

Η Σύμβαση και τα πρωτόκολλα που προστέθηκαν σταδιακά, παρουσιάζουν καινοτόμα χαρακτηριστικά καθώς παρέχουν στα άτομα δικαιώματα στον διεθνή χώρο. Ειδικά το Πρωτόκολλο 11⁸⁰, το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 01.11.1998, **έδωσε το δικαίωμα στους πολίτες να προσφεύγουν απευθείας στο ΕΔΔΑ**, χωρίς να προηγείται αίτημα τους στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς έως τότε προβλεπόταν ότι τα αιτήματα υποβαλλόταν στην Επιτροπή, η οποία έκρινε αν ένα αίτημα ήταν επαρκώς θεμελιωμένο ώστε να το προωθήσει στο Δικαστήριο.

Το Κείμενο της Σύμβασης, όπως ισχύει σήμερα περιλαμβάνει την τροποποίηση από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου 14, το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουνίου 2010.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης **εποπτεύει την εκτέλεση των αποφάσεων**. Όμως η Σύμβαση καθώς συνάφθηκε σε εποχές που η ενοποίηση της Ευρώπης πραγματοποιούσε τα πρώτα της βήματα, υπερασπίζεται κυρίως ατομικά δικαιώματα, χωρίς να υπεισέρχεται σε κοινωνικές πτυχές των δικαιωμάτων.

Σε ό,τι αφορά τη σχέση της ΕΕ με την ΕΣΔΑ, ενώ όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ και, συνεπώς, δεσμεύονται από αυτήν, η ίδια η ΕΕ δεν αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η προσφυγή στο ΕΔΔΑ, κατά πράξεων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ⁸¹.

Τον Απρίλιο του 2013, μετά από τριετείς διαπραγματεύσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Συμβουλίου της Ευρώπης, εκπονήθηκε ένα σχέδιο διεθνούς συμφωνίας, το οποίο περιελάμβανε τις διατάξεις που κρίνονται αναγκαίες προκειμένου να μπορέσει η ΕΕ να προσχωρήσει στην ΕΣΔΑ.

⁸⁰ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/155>

⁸¹ <https://powerpolitics.eu/αναστασία-τηλεμάχου-21-01-η-προβληματική-προσχώρηση-της-ΕΕ-στην-ΕΣΔΑ>

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε στις 4 Ιουλίου 2013 από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) γνωμοδότηση σχετικά με τη συμβατότητα του σχεδίου συμφωνίας με τις ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΕ.

Το ΔΕΕ υπογράμμισε τις ιδιαιτερότητες μιας τέτοιας προσχώρησης, διαπίστωσε μη συμβατότητα του σχεδίου με τις Συνθήκες σε ορισμένα σημεία και εν γένει επιβεβαίωσε την επιφυλακτική στάση του επί του ζητήματος

Ωστόσο, η ένταξη της ΕΕ στην ΕΣΔΑ, θα εξασφάλιζε έναν αποτελεσματικό εξωτερικό έλεγχο της ΕΕ σε σχέση με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

V. Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

Ο **Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης (European Social Charter)** αποτελεί τη σύμβαση για τα κοινωνικά δικαιώματα που έχει δημιουργηθεί από το **Συμβούλιο της Ευρώπης**⁸². Υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και τέθηκε σε ισχύ στις 26 Φεβρουαρίου 1965 (30 ημέρες δηλαδή μετά την επικύρωσή του από το πέμπτο Συμβαλλόμενο Κράτος). Η υιοθέτησή του συμπληρώνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), **διευρύνοντας το πεδίο παρέμβασης του Συμβουλίου και στα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα.**

Το αρχικό κείμενο του 1961 συμπληρώθηκε σημαντικά το 1988 και αναθεωρήθηκε σε βάθος το 1996, οπότε και προέκυψε ο **Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης** (υιοθέτηση: 03.05.1996)

Στον Αναθεωρημένο Χάρτη συνολικά κατοχυρώνονται **τριάντα ένα (31) κοινωνικά δικαιώματα**. Περιλαμβάνει όλα τα κοινωνικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα δύο προηγούμενα κείμενα (Χάρτης του 1961 και Πρωτόκολλο του 1988) και **προσθέτει οκτώ (8) νέα δικαιώματα**, όπως όπως το δικαίωμα στη στέγαση, το δικαίωμα στην προστασία από την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, το δικαίωμα των εργαζόμενων με οικογενειακές ευθύνες στην ισότητα

⁸² Δεν πρέπει να συγχέεται με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ που παρουσιάζεται στην επόμενη παράγραφο

των ευκαιριών κ.α.⁸³ Πρόκειται για τον πληρέστερο κατάλογο κοινωνικών δικαιωμάτων στον κόσμο.

Η Ελλάδα επικύρωσε τον πρώτο Χάρτη (του 1961) το 1984 με το ν. 1426/1984, το Πρόσθετο Πρωτόκολλο με το ν. 2595/1998 και τον Αναθεωρημένο Χάρτη με το ν. 4359/2016. (Είχε υπογράψει χωρίς να επικυρώσει τον Αναθεωρημένο Χάρτη από τις 3 Μαΐου 1996).

Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης κατοχυρώνει δικαιώματα σε 3 κυρίους τομείς:

- στον εργασιακό χώρο
- εκτός του εργασιακού χώρου, για ευάλωτες κατηγορίες προσώπων
- στον κοινωνικοασφαλιστικό χώρο.

Κατ' εφαρμογή του Χάρτη ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων που παρακολουθεί τις ετήσιες αναφορές - εκθέσεις των κρατών μελών στην ευρύτερη εφαρμογή της, εξετάζοντας παράλληλα σχετικές καταγγελίες.

Δύο ακόμη όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Κυβερνητική Επιτροπή και η Επιτροπή Υπουργών, παίζουν έναν πολύ σημαντικό πολιτικό ρόλο.

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, οι διεθνείς οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και τα συνδικάτα, καθώς επίσης και ορισμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν συμβουλευτικό ρόλο.

VI. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁸⁴

Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων αναγνωρίζει μία σειρά **ατομικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων** των πολιτών και μόνιμων κατοίκων της ΕΕ, **τα οποία καθιερώνει στη νομοθεσία της ΕΕ.**

Τον Ιούνιο του 1999 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας συγκέντρωσε τα θεμελιώδη δικαιώματα που ίσχυαν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σε έναν χάρτη, ώστε να τα καταστήσει περισσότερο εμφανή στους πολίτες. Το τελικό κείμενο του Χάρτη εκπονήθηκε από εκπροσώπους από όλες τις χώρες της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών

⁸³ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>

⁸⁴ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, C 202/391/07.06.2016

κοινοβουλίων. Η υιοθέτηση του Χάρτη, **ανακηρύχθηκε επίσημα στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή.**

Το Δεκέμβριο του 2009, η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας **κατέστησε τον χάρτη νομικά δεσμευτικό ισότιμα με τις συνθήκες.** Για το λόγο αυτό, ο χάρτης τροποποιήθηκε και έγινε η επίσημη διακήρυξή του για δεύτερη φορά τον Δεκέμβριο του 2009.

Ο ΧΘΔ συγκεντρώνει **σε ένα μόνο έγγραφο δικαιώματα** που μέχρι τότε ήταν διάσπαρτα στις διάφορες νομοθετικές πράξεις όπως στις **εθνικές νομοθεσίες** και τη **νομοθεσία της ΕΕ**, καθώς και στις **διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΗΕ, του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ).**

Κατά συνέπεια περιλαμβάνει **τις γενικές αρχές** που περιέχονται στην **ΕΣΔΑ**, εκείνες που προκύπτουν από την **κοινή συνταγματική παράδοση των χωρών της ΕΕ**, τα **θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της Ένωσης** και τα **οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, του ΕΚΧ του Συμβουλίου της Ευρώπης.** Ο χάρτης αντικατοπτρίζει επίσης τις αρχές που προκύπτουν από τη **νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.**

Ο ΧΘΔ, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό προοίμιο και 7 κεφάλαια

κεφάλαιο I: αξιοπρέπεια

κεφάλαιο II: ελευθερία

κεφάλαιο III: ισότητα

κεφάλαιο IV: αλληλεγγύη

κεφάλαιο V: ιθαγένεια

κεφάλαιο VI: δικαιοσύνη

κεφάλαιο VII: γενικές διατάξεις.

Ο ΧΘΔ εφαρμόζεται στα ευρωπαϊκά όργανα τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επεκτείνει τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα που τους αναθέτουν οι Συνθήκες.

Το ΔΕΕ αποφαινεται ως προς τη συμβατότητα των πράξεων των οργάνων της Ένωσης με τα θεμελιώδη δικαιώματα, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της, καθώς και των πράξεων των κρατών μελών εντός του πεδίου του δικαίου της Ένωσης. Κύρια αποστολή του ΔΕΕ παραμένει η διασφάλιση της τήρησης του δικαίου της Ένωσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολουθώντας την εφαρμογή του ΧΘΔ, από το 2010 εκδίδει ετήσια έκθεση⁸⁵ και επιπλέον συνεργάζεται με τις εθνικές αρχές των κρατών μελών για τη βελτίωση της ενημέρωσης των πολιτών, σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα και το που μπορούν να απευθυνθούν σε περίπτωση παραβίασής τους.

Παρόλα αυτά υπάρχει ένας γενικότερος προβληματισμός γύρω από την εφαρμογή του ΧΘΔ στην πράξη. Για παράδειγμα έρευνα του Ευρωβαρόμετρου⁸⁶ για το 2018 σημειώνει ότι μόνο 4 στους 10 πολίτες έχουν ακούσει για την ύπαρξη του χάρτη, ενώ Έκθεση της Επιτροπής για το 2018 καταγράφει πως μόνο 1 στους δέκα 10 γνωρίζει τι ακριβώς είναι ο ΧΘΔ.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι προσφυγές στο ΔΕΕ αυξήθηκαν σε 356 το 2018 από 27 το 2010. Από το σύνολο των 356 προσφυγών μόνο 23 αναφέρονται στον τομέα της αλληλεγγύης. (Ειδικά από την Ελλάδα δεν υπάρχει ούτε μία προσφυγή τέτοιου είδους)⁸⁷. Βέβαια πέρα από το ζήτημα της άγνοιας, θα πρέπει να υπολογιστεί και το υψηλό κόστος προσφυγής στα ευρωπαϊκά δικαστήρια καθώς και οι καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης, τα οποία αποτρέπουν τους ευρωπαίους πολίτες από την χρήση των δικαιωμάτων.

⁸⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018_annual_report_charter_en_0.pdf

⁸⁶ European Commission ,2018 report on the application of the E.U. charter of fundamental rights p. 17 .
<https://m.naftemporiki.gr/story/1484474/agnoia-exoun-9-stous-10-gia-to-xarti-themeliodon-dikaionaton-tis-ee>

⁸⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018_annual_report_charter_en_0.pdf

Overview of the 2018 Court of Justice case law which directly quotes the Charter or mention it in its reasoning, pages 168-216.

Η περιορισμένη άσκηση των δικαιωμάτων στην πράξη, καθώς και η έντονη κριτική που ασκείται στην ΕΕ για τον οικονομικό προσανατολισμό της και τη μη επαρκή προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων, οδήγησαν την ΕΕ, μαζί με άλλους παράγοντες στην διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Πυλώνα των Κοινωνικών Δικαιωμάτων .

VII. Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ)

A. Ιστορικό

Τη χρονική στιγμή υιοθέτησης ΕΠΚΔ οι οικονομίες των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών ανέκαμπταν αργά⁸⁸ από την οικονομική κρίση, αλλά οι κοινωνικές συνέπειες **παρέμεναν εκτεταμένες**. Τα ποσοστά **ανεργίας, καθώς και φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεναν υψηλά**⁸⁹. Ταυτόχρονα, συνέβαιναν θεμελιώδεις αλλαγές στις κοινωνικές δομές και τα εργασιακά πρότυπα, όπως η παράταση του εργασιακού βίου και η διάδοση των νέων μορφών εργασίας, η αύξηση των ανισοτήτων, οι τεχνολογικές εξελίξεις και η ψηφιοποίηση της κοινωνίας και της οικονομίας.

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί αυξανόμενη προσοχή στην **ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της ΕΕ**, με αποτέλεσμα, η απασχόληση και τα κοινωνικά ζητήματα, να αποκτήσουν πιο σημαντική θέση στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Ωστόσο, για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την επίτευξη της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, απαιτούνται περισσότερα.

Ο **Ζαν Κλοντ Γιούνκερ**, τον Οκτώβριο του 2014, παρουσιάζοντας τη νέα (τότε) Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το πρόγραμμα εργασίας της, τόνισε μεταξύ άλλων την επιθυμία του να μπορέσει η ΕΕ να ανακτήσει ένα **«τριπλό Α στο κοινωνικό επίπεδο»**, το οποίο μάλιστα χαρακτήρισε **«πιο σημαντικό από το τριπλό Α στα οικονομικά και πιστωτικά ζητήματα»**. Ως **«πυξίδα»** για την ανανέωση της ανοδικής κοινωνικής σύγκλισης, ιδίως εντός της ευρωζώνη **πρότεινε τον πυλώνα**.

⁸⁸ Βλ. Παράρτημα, «Έγγραφο προβληματισμού για τον Κοινωνικό Πυλώνα».

⁸⁹ Το 2016, σύμφωνα με τα στοιχεία της EU-SILC της Eurostat, 118.040.000 ευρωπαίοι, δηλαδή το 23,5% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

B. Η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε το Μάρτιο του 2016 την **Ανακοίνωση**⁹⁰ για την θέσπιση του ΕΠΚΔ. Ο πυλώνας⁹¹ αυτός στόχευε στο να καθορίσει μια σειρά από βασικές αρχές για την υποστήριξη εύρυθμων και δίκαιων αγορών εργασίας και συστημάτων κοινωνικής προστασίας, εντοπίζοντας **δικαιώματα σε 20 τομείς πολιτικής στις ακόλουθες 3 θεματικές ενότητες**:

- **Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας**
- **Δίκαιοι όροι εργασίας**
- **Κοινωνική προστασία και ένταξη**

Στον Πυλώνα δεν περιλαμβάνονται **νέα κοινωνικά δικαιώματα**, αλλά τα ήδη υφιστάμενα, η ισχύς των οποίων παραμένει ανεπηρέαστη και είναι τα ακόλουθα, ανά τομέα πολιτικής:

Κεφάλαιο I: Ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας

1. Εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση
2. Ισότητα των φύλων
3. Ίσες ευκαιρίες
4. Ενεργός στήριξη της απασχόλησης

Κεφάλαιο II: Δίκαιοι όροι εργασίας

5. Ασφαλής και ευπροσάρμοστη απασχόληση
6. Αποδοχές
7. Ενημέρωση για τους όρους απασχόλησης και την προστασία σε περίπτωση απόλυσης
8. Κοινωνικός διάλογος και συμμετοχή των εργαζομένων
9. Ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής
10. Υγιεινό, ασφαλές και κατάλληλα προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον και προστασία δεδομένων

⁹⁰ COM(2016)127 final: «Έναρξη διαβούλευσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»

⁹¹ αρχιτεκτονική

Κεφάλαιο III: Κοινωνική προστασία και ένταξη

11. Φροντίδα και στήριξη των παιδιών
12. Κοινωνική προστασία
13. Παροχές ανεργίας
14. Ελάχιστο εισόδημα
15. Εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις
16. Υγειονομική περίθαλψη
17. Ένταξη ατόμων με αναπηρία
18. Μακροχρόνια φροντίδα
19. Στέγαση και βοήθεια για τους αστεγούς
20. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

Ο πυλώνας σχεδιάστηκε ώστε να αποτελεί πλαίσιο αναφοράς για τον έλεγχο της απασχόλησης και της κοινωνικής επίδοσης, προκειμένου να επιτευχθεί η **ανοδική κοινωνική σύγκλιση των κρατών μελών εντός της ευρωζώνης**. Ωστόσο, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να συμμετάσχουν και μάλιστα οι επιτροπές EMCO και SPC κάλεσαν όλα τα κράτη μέλη να συνεργαστούν.

Γ.Η διαβούλευση

Από το Μάρτιο έως το Δεκέμβριο του 2016 το κείμενο του Πυλώνα τέθηκε σε ευρεία διαβούλευση, τα αποτελέσματα της οποίας ενσωματώθηκαν στο τελικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης ο Πυλώνας αποτέλεσε το θέμα της **ετήσιας Διάσκεψης για Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς** που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες την 21η Μαρτίου 2016. Η **Επίτροπος Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, κα Marianne Thyssen**, και ο **κ. Valdis Dombrovskis**, Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τόνισαν την **πρόθεση και δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να τοποθετήσει στην κορυφή της ατζέντας το ζήτημα της κοινωνικής διάστασης της ΕΕ** και να κάνει τον κοινωνικό διάλογο περισσότερο αποτελεσματικό. Επανέλαβαν τη σημασία των **στόχων που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για τη φτώχεια και την απασχόληση**, υπενθύμισαν την ύπαρξη της κοινωνικής **Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού** και

αναγνώρισαν την ανάγκη η ΑΜΣ να «ενταχθεί» πιο αποτελεσματικά στις διαδικασίες του **Ευρωπαϊκού Εξαμήνου**.

Επιπλέον υπογράμμισαν την ανάγκη να μη χαθεί το «**ευρωπαϊκό κεκτημένο**», καθώς και την επιτυχία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Μοντέλου, το οποίο βρίσκεται αντιμέτωπο με προκλήσεις, όπως η παγκοσμιοποίηση, η γήρανση της κοινωνίας, τα μεταβαλλόμενα πρότυπα εργασίας και οι συνέπειες της κρίσης. Εκεί θεμελιώνεται η ανάγκη θέσπισης του ΕΠΚΔ, ως «**πυξίδα**» για την ανανέωση της σύγκλισης, ιδίως εντός της ευρωζώνης.

Η διαβούλευση εντόπισε 4 τομείς στους οποίους εστιάστηκε η ανησυχία των συμμετεχόντων:

- κοινωνικές συνέπειες της κρίσης, αύξηση φτώχειας, ανισοτήτων, ανεργίας**
- το μέλλον της εργασίας**
- δημογραφικές εξελίξεις**
- οικονομικές αποκλίσεις**

Έτσι το τελικό κείμενο, που διαμορφώθηκε ως πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Πυλώνα, επιδιώκει ένα **κοινό πλαίσιο αναφοράς αρχών και δικαιωμάτων, αναγνωρίζοντας, ωστόσο, την ποικιλομορφία των καταστάσεων και των διαθέσιμων μέσων για την επίτευξη των κοινών στόχων**.

Η τήρηση των αρχών και δικαιωμάτων αποτελεί κοινή ευθύνη των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών (τα περισσότερα από τα απαιτούμενα εργαλεία είναι στα χέρια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών) καθώς και των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα. Η έμφαση δίνεται όχι τόσο στην αναγνώριση των δικαιωμάτων, αλλά και στην πραγματική αφομοίωσή τους. Ένα **σημαντικό κομμάτι της παρακολούθησης του Πυλώνα θα είναι η εφαρμογή και η επιβολή του κοινωνικού κεκτημένου**.

Οι αρχές και τα δικαιώματα του Πυλώνα **δεν είναι άμεσα εκτελεστά, αλλά θα πρέπει να μετατραπούν σε ειδική δράση ή / και ξεχωριστή νομοθεσία, προκειμένου να καταστούν αποτελεσματικές**. Όπου απαιτείται, η Επιτροπή προτείνει να επικαιροποιηθεί και να συμπληρωθεί το υφιστάμενο δίκαιο της ΕΕ, σεβόμενη πάντα τις αρμοδιότητες των ΚΜ και λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων.

Τα ευρωπαϊκά Ταμεία θα συνεχίσουν να υποστηρίζουν τους στόχους του Πυλώνα και η παρακολούθηση θα γίνεται εντός του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Δ.Η θέση της SPC για τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων

Οι επιτροπές EMCO και SPC διατύπωσαν αρχικά μια κοινή γνώμη τον Οκτώβριο του 2016, με την οποία άσκησαν έντονη κριτική προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τόσο σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο του Πυλώνα, όσο και στην προστιθέμενη αξία του. Η κοινή γνώμη αυτή οριστικοποιήθηκε το Μάιο του 2017, ύστερα από αρκετές συζητήσεις μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αφού η Επιτροπή έλαβε σε μεγάλο βαθμό υπόψη της τις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν. Τα βασικά σημεία της Κοινής Γνώμης είναι τα ακόλουθα:

- Η πρωτοβουλία για τον ΕΠΚΔ τοποθετεί την απασχόληση και την κοινωνική προστασία στο προσκήνιο της πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον ο στόχος της ανοδικής σύγκλισης στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών αποτελεσμάτων και το γενικό πλαίσιο του Πυλώνα κρίνονται θετικά.
- Οι στόχοι του ΕΠΚΔ και του ευρύτερου προγράμματος ανταγωνιστικότητας, ο μακροοικονομικός και φορολογικός συντονισμός και η εμβάθυνση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς πρέπει να είναι συνεπείς μεταξύ τους.
- Η υλοποίηση του Πυλώνα **πρέπει να αξιοποιεί τα υφιστάμενα μέσα και μηχανισμούς που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά**, ενώ απαιτείται περισσότερη σαφήνεια ως προς τον τρόπο με τον οποίο η υλοποίηση θα συνδεθεί με αυτές και άλλες υφιστάμενες διαδικασίες και διαδικασίες.
- Η βελτίωση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης της απασχόλησης και της κοινωνικής κατάστασης σε ολόκληρη την ΕΕ, είναι απαραίτητη, αλλά πρέπει να διασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα με τα υφιστάμενα μέσα παρακολούθησης.

Ε. Η Διοργανική Διακήρυξη

Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Πυλώνα συνοδεύεται από **νομοθετικές και μη νομοθετικές πρωτοβουλίες**, μεταξύ των οποίων είναι:

- ο πίνακας αποτελεσμάτων, προκειμένου να ενταχθεί στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου και
- νομοθετική πρόταση σχετικά με τη συμφιλίωση επαγγελματικής και προσωπικής ζωής

Το **κεντρικό πολιτικό στοιχείο** του Πυλώνα είναι η **διοργανική Διακήρυξη**, η οποία αναφέρει τις 20 βασικές αρχές και τα δικαιώματα και η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, **στην Κοινωνική Σύνοδο Κορυφής, στις 17 Νοεμβρίου 2017.**

ΣΤ.Η κριτική που ασκήθηκε στον Πυλώνα και τη Διακήρυξη⁹²

Είναι ικανοποιητικό το γεγονός ότι η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει** πως η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με **κοινωνικές προκλήσεις** (γήρανση και αυξανόμενη ποικιλομορφία των πληθυσμών, μεταβαλλόμενα κοινωνικά και εργασιακά πρότυπα, αυξανόμενες ανισότητες, ψηφιοποίηση και νέες τεχνολογίες) καθώς και πως **η απειλή που προέρχεται από τις κοινωνικές ανισορροπίες είναι εξίσου ισχυρή με αυτή που προέρχεται από τις οικονομικές.**

Επιπλέον η **ΕΕ αναγνωρίζει έμμεσα την ανεπάρκεια, αν όχι αποτυχία, των πολιτικών**, τονίζοντας ότι η κοινωνική πόλωση, η ανεργία (ιδιαίτερα των νέων) και η φτώχεια παραμένουν, παρά το γεγονός ότι η απασχόληση και η κοινωνική κατάσταση βελτιώνονται σταδιακά. **Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αποδείχθηκε εντελώς ανεπαρκής για το μέγεθος της πρόκλησης.** Οι μελλοντικές γενιές **αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο** να βρεθούν με περιορισμένες προοπτικές και ανυπολόγιστες απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό και δυνατότητες ανάπτυξης⁹³.

Τέλος **αναγνωρίζει τη δυσαρέσκεια των πολιτών** (πέραν του Brexit), καθώς στο έγγραφο προβληματισμού αναφέρεται ρητά ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες ανησυχούν για το μέλλον.

Ο Πυλώνας παρουσιάστηκε ως απάντηση σε όλα τα παραπάνω.

⁹² Η κριτική ασκήθηκε από τα κράτη μέλη στα Συμβούλια EPSCO, από τις επιτροπές, αλλά και από φορείς όπως το ΕΑΡΝ. Συμπεριλαμβάνονται στην κριτική και οι θέσεις που διατυπώθηκαν από την ελληνική αντιπροσωπεία της SPC και προσυεγράφησαν από την Αναπληρώτρια Υπουργό Κοινωνικής Αλληλεγγύης και την Υπουργό Εργασίας.

⁹³ Βλ. Έγγραφο προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σελ.2 «πρώτη φορά μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο υπάρχει πραγματικός κίνδυνος για τους σημερινούς ενήλικες να ζήσουν χειρότερα από τους γονείς τους».

Είναι αναμφισβήτητο ότι η πρωτοβουλία αυτή έχει **ιδιαίτερη πολιτική σημασία**, καθώς ο στόχος για αποκατάσταση της κοινωνικής ανοδικής σύγκλισης λαμβάνει ευρεία στήριξη μέσω του Πυλώνα. Ως **θετικά σημεία του Πυλώνα** κρίνονται τα εξής:

- προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα, με στόχο την ανοδική σύγκλιση των δικαιωμάτων, καθώς και τη βελτίωση της άσκησης των δικαιωμάτων,
- στηρίζεται στο γενικότερο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της ΕΕ (Συνθήκες, οριζόντια κοινωνική ρήτρα, χάρτης θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, στόχοι 2020),
- προτείνεται η πλήρης αξιοποίηση των υφιστάμενων εργαλείων
- υπενθυμίζεται ο αυτονόητος σεβασμός τόσο των αρμοδιοτήτων, όσο και των ιδιαιτεροτήτων των κρατών μελών.

Επίσης ως θετική κρίνεται, τόσο η διενέργεια της ευρείας διαβούλευσης, όσο και η ενσωμάτωση των αλλαγών, στους τομείς πολιτικής του Πυλώνα, ως αποτέλεσμα της διαβούλευσης: Για παράδειγμα, **η αναγνώριση του δικαιώματος προστασίας των παιδιών από τη φτώχεια**, η νέα **πρόβλεψη για δικαίωμα στην κοινωνική προστασία των εργαζομένων κάθε μορφής**, η αναγνώριση του δικαιώματος σε **επαρκή επιδόματα ανεργίας** για εύλογη χρονική διάρκεια, και η ρητή αναφορά του δικαιώματος σε **ελάχιστο εισόδημα** που διασφαλίζει αξιοπρεπή ζωή.

Ωστόσο, οι επιφυλάξεις και προβληματισμοί δεν λείπουν, καθώς, όπως γνωρίζουμε και όπως διατυπώνεται ρητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τόσο στην Ανακοίνωση, όσο και στο έγγραφο προβληματισμού και σε όλα τα συνοδευτικά κείμενα, ο Πυλώνας θεσπίζει απλώς ένα πλαίσιο αρχών και δικαιωμάτων, **τα οποία δεν είναι άμεσα εκτελεστά, αλλά απαιτούν μετάφραση σε ειδική δράση, ή νομοθέτηση**. Η υλοποίηση, όπως άλλωστε ορίζουν οι συνθήκες, είναι **πρωτίστως ευθύνη των ΚΜ**, καθώς η αρμοδιότητα σε τομείς όπως το εργατικό δίκαιο, ο κατώτατος μισθός, η εκπαίδευση, η υγεία, η οργάνωση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας **ανήκει αποκλειστικά στα ΚΜ**. Επιπλέον **το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης στους τομείς του Πυλώνα καλύπτεται από τα ΚΜ**⁹⁴.

⁹⁴ "White paper on the future of Europe" (01.03.17): παρά το πλήθος των διασκέψεων κορυφής υψηλού επιπέδου και χρήσιμα μέτρα στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα εργαλεία και οι αρμοδιότητες παραμένουν στα χέρια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών. Πόροι που

Κατά συνέπεια η προτεραιοποίηση των προκλήσεων και ο καθορισμός του τρόπου με τον οποίο θα επιδιωχθεί πρακτικά η αντιμετώπισή τους θα πραγματοποιηθεί σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που δείχνει ότι η ερώτηση για την προστιθέμενη αξία του Πυλώνα παραμένει ουσιαστικά αναπάντητη.

Μια απάντηση στην ερώτηση αυτή θα δινόταν μέσα από **ρητή δέσμευση για την εφαρμογή υφιστάμενων συστάσεων**, (όπως η σύσταση για την Ενεργό Ένταξη, η σύσταση για την παιδική φτώχεια), την αποσαφήνιση της σχέσης του πυλώνα με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, την αποσαφήνιση του νομικού καθεστώτος εφαρμογής των προβλεπομένων στον πυλώνα και την έμπρακτη προσήλωση στους στόχους της «Ευρώπης 2020».

Όσο για όργανα της ΕΕ θα κάνουν ακριβώς ό,τι έχουν αρμοδιότητα να κάνουν:

- **Παρακολούθηση** της εφαρμογής των αρχών και δικαιωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται και ο νέος κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων (scoreboard), από τον οποίο ωστόσο **αξίζει να σημειωθεί ότι απουσιάζει ο δείκτης για την παρακολούθηση της παιδικής φτώχειας**.

- **Ενημέρωση**, τόσο των πολιτών όσο και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών και προβολή των δικαιωμάτων

- **Ενίσχυση της ερμηνευτικής καθοδήγησης**

- **Υποστήριξη της ευαισθητοποίησης**

Σε ό,τι αφορά τη **διοργανική Διακήρυξη**, αυτή έχει την πολιτική σημασία του γεγονότος ότι τοποθετεί τα κοινωνικά ζητήματα στο κέντρο της ατζέντας, αλλά το συμπέρασμα παραμένει το ίδιο: **ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας παραμένει ένα κείμενο καλών προθέσεων, ένα πλαίσιο αρχών και όχι δεσμευτικών υποχρεώσεων που μπορούν να εγγυηθούν τα δικαιώματα, στο πλαίσιο του οποίου ορίζεται ξεκάθαρα ότι η ευθύνη ανήκει στα ΚΜ**.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να ζητήσει από την Επιτροπή να εκπονήσει εκθέσεις επί ειδικών προβλημάτων που αφορούν την κοινωνική κατάσταση, ή να πάρει πρωτοβουλίες για διάλογο, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι όλα αυτά

διατίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον κοινωνικό τομέα αντιστοιχούν μόλις στο 0,3 % του ποσού που δαπανούν τα κράτη μέλη συνολικά στον τομέα αυτό».

παραμένουν στο επίπεδο του λόγου. **Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έχουν εξουσία για κάτι περισσότερο, δεδομένου ότι οι Συνθήκες δεν το επιτρέπουν.**

Z. Η προοπτική εφαρμογής της τρίτης θεματικής ενότητας του Πολώνα, 2018

Στο πλαίσιο της τρίτης θεματικής ενότητας «κοινωνική προστασία και ένταξη» έχουν προταθεί οι για υλοποίηση οι εξής νομοθετικές πρωτοβουλίες⁹⁵, για κάθε ένα από τα 10 πεδία πολιτικής παρέμβασης της ενότητας:

1. Φροντίδα και στήριξη των παιδιών

Σε Σύστασή του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάιο του 2018, τόνισε την αξία της εκπαίδευση στα πρώτα χρόνια της ζωής. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στον τομέα της εκπαίδευσης και της φροντίδας, ειδικά αν αναπτύσσεται **χάσμα ανάπτυξης και ικανοτήτων μεταξύ των παιδιών με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά.** Η πρόταση Σύστασης που κατέθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιδιώκει να καθιερώσει μία κοινή ευρωπαϊκή αντίληψη σε θέματα εκπαίδευσης και φροντίδας για την παιδική ηλικία, που περιλαμβάνει όλα τα παιδιά και ειδικά αυτά που προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, όπως παιδιά Ρομά και μεταναστών. Η σύσταση παρουσιάζει τα βασικά στοιχεία ενός πλαισίου ποιότητας, το οποίο θα μπορεί να εμπνεύσει τα κράτη μέλη στο στρατηγικό σχεδιασμό τους για αυτές τις υπηρεσίες, δεδομένου ότι λίγα κράτη μέλη διαθέτουν πλαίσιο ποιότητας για αυτούς τους τομείς.

2. Κοινωνική προστασία

Επιθυμώντας να ενισχύσει την κοινωνική προστασία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2016 πρότεινε την αναθεώρηση των κανόνων που διέπουν τον συντονισμό της κοινωνικής ασφάλισης. Σκοπός είναι η στενότερη σύνδεση του τόπου καταβολής των εισφορών και της αποζημίωσης, εξασφαλίζοντας μία δικαιότερη οικονομική κατανομή του βάρους μεταξύ των κρατών μελών. Οι

⁹⁵ European Commission, The European Pillar of Social Rights, 09.04.2019, From words to deeds, from principles to concrete initiatives
[file:///C:/Users/pronois37/Downloads/Factsheets_Pillar_8April2019%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pronois37/Downloads/Factsheets_Pillar_8April2019%20(2).pdf)

προτεινόμενες τροποποιήσεις μεταβάλλουν την υπάρχουσα νομοθεσία στα ακόλουθα σημεία:

-Ανεργία: Οι αναζητούντες εργασία θα μπορούν να εξάγουν τις παροχές ανεργίας για τουλάχιστον 6 μήνες, αντί των 3 μηνών που ισχύει μέχρι σήμερα.

-Μακροχρόνια φροντίδα: Η νέα πρόταση θα αποσαφηνίζει ποια είναι τα οφέλη της μακροπρόθεσμης φροντίδας και το που θα τα διεκδικήσουν τα μετακινούμενοι πολίτες. Αυτό θα προσφέρει στις γηράσκουσες κοινωνίες μας, μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου σε μια διαρκώς αυξανόμενη κατηγορία πολιτών που βασίζονται στην μακροχρόνια περίθαλψη.

-Πρόσβαση των οικονομικά ανενεργών πολιτών στις κοινωνικές παροχές: Η πρόταση επιχειρεί να αποσαφηνίσει την νομολογία του ΔΕΕ, σχετικά με τη χορήγηση ή μη κοινωνικών παροχών σε οικονομικά ανενεργούς μετακινούμενους πολίτες.

-Συντονισμός της κοινωνικής ασφάλισης των αποσπασμένων εργαζομένων: Η Επιτροπή επιθυμεί να διασφαλίσει ότι οι εθνικές αρχές διαθέτουν τα κατάλληλα εργαλεία για την επαλήθευση του καθεστώτος κοινωνικής ασφάλισης των αποσπασμένων εργαζομένων και ζητά να οριστούν σαφέστερες διαδικασίες συνεργασίας μεταξύ των αρχών των κρατών μελών για την αντιμετώπιση δυνητικά αθέμιτων πρακτικών ή καταχρήσεων .

3. Παροχές ανεργίας

Στο πλαίσιο της προσπάθειας μείωσης της ανεργίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάρτιο του 2018, πρότεινε την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εργασίας. Η ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά στόχευε πάντα στην ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων και με την ίδρυση αυτής της νέας Αρχής θα επιτευχθούν δικαιότερες συνθήκες στην κινητικότητα. Μέσω της νέας αυτής Αρχής θα δίδονται πληροφορίες στους πολίτες και στις επιχειρήσεις για ευκαιρίες εργασίας και μαθητείας, για τα προγράμματα κινητικότητας, για τις προσλήψεις και την κατάρτιση, καθώς και καθοδήγηση σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις εργασίας σε άλλο κράτος μέλος. Επιπλέον, η Αρχή θα συμβάλλει στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών και θα βοηθά στη διεξαγωγή συντονισμένων, κοινών επιθεωρήσεων.

4.Ελάχιστο εισόδημα

Τον Σεπτέμβριο του 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απεύθυνε σύσταση προς τα κράτη μέλη αναφορικά με το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας, λόγω των πρόσθετων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μακροχρόνια άνεργοι στην εξεύρεση εργασίας, προκειμένου να εξαστομικευτούν τα σχέδια επανένταξης στην εργασία. Η πρόταση περιλαμβάνει τρία βασικά βήματα :

-Ενθάρρυνση εγγραφής των μακροχρόνια ανέργων σε υπηρεσίες απασχόλησης.

-Παροχή σε κάθε μακροχρόνια άνεργο ατομικής και σε βάθος αξιολόγησης για τον εντοπισμό αναγκών και δυνατοτήτων, το αργότερο μέσα σε 18 μήνες ανεργίας.

-Προσφορά εργασίας σε όλους τους μακροχρόνια ανέργους, το αργότερο μέσα 18 μήνες ανεργίας

5. Εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις

Στον τομέα των συντάξεων έχει προταθεί ήδη από τον Ιούνιο του 2017 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένας νέος κανονισμός, που θεσπίζει το **πανευρωπαϊκό ατομικό συνταξιοδοτικό προϊόν**. Πρόκειται για έναν νέο τύπο εθελοντικής προσωπικής σύνταξης, ο οποίος θα προσφέρει περισσότερες επιλογές αποταμίευσης για την αντιμετώπιση των γηρατειών. Το συνταξιοδοτικό προϊόν θα έχει τα ίδια τυποποιημένα χαρακτηριστικά οπουδήποτε πωλείται στην Ευρώπη και θα προσφέρεται από ασφαλιστικές εταιρείες , τράπεζες, επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία, επενδυτικές επιχειρήσεις και διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα θα υφίστανται και οι κρατικές συντάξεις.

Το νέο συνταξιοδοτικό προϊόν αναμένεται να δώσει τεράστια ώθηση στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς κεφαλαίων στην ΕΕ, οδηγώντας στη διοχέτευση περισσότερων αποταμιεύσεων σε μακροχρόνιες επενδύσεις. Οι πάροχοι του συνταξιοδοτικού προϊόντος θα αναπτύξουν υψηλό ανταγωνισμό, καθώς θα μπορούν να το παρέχουν εκτός των εθνικών αγορών και οι αποταμιευτές θα επωφεληθούν από τις ανταγωνιστικές τιμές. Οι πάροχοι θα πρέπει να εξουσιοδοτηθούν από την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και επαγγελματικών Συντάξεων ως προς την διάθεση του νέου συνταξιοδοτικού προϊόντος.

6. Υγειονομική περίθαλψη

Η επιτροπή πρότεινε μία δέσμη συστάσεων προς τα κράτη μέλη τον Απρίλιο 2018 για να αυξηθούν οι εμβολιασμοί για ασθένειες που μπορεί να προβλεφθούν. Η σύσταση χάραξε τρεις άξονες κύριας δράσης :

- Αντιμετώπιση της διστακτικότητας και βελτίωση της κάλυψης του εμβολιασμού.
- Βιώσιμες πολιτικές εμβολιασμού στην ΕΕ
- Συντονισμός και συμβολή της ΕΕ στην παγκόσμια υγεία.

Στην κατεύθυνση που χαράσσουν οι άξονες αυτοί, θα παρθούν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα: ανάπτυξη και εφαρμογή εθνικών και περιφερειακών σχεδίων εμβολιασμού, παρουσίαση επιλογών για κοινή κάρτα εμβολιασμού που θα διατίθεται ηλεκτρονικά, δημιουργία ευρωπαϊκής πύλης ενημέρωσης για τον εμβολιασμό κ.α.

7. Ένταξη ατόμων με αναπηρία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να αντιμετωπίσει την αναπηρία όχι από ιατρική ή φιλανθρωπική άποψη, αλλά ως ένα σύνολο δικαιωμάτων ατομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών. Τον Δεκέμβριο του 2015 προτάθηκε η ψήφιση ευρωπαϊκού νόμου, που θα θέτει κοινές απαιτήσεις προσβασιμότητας για ορισμένα βασικά αγαθά και υπηρεσίες, ώστε τα άτομα με αναπηρίες να ενταχθούν πλήρως στην κοινωνία. Ο νέος νόμος θα καλύπτει τομείς όπως, υπηρεσίες μεταφορών, τηλεφωνία, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τραπεζικές υπηρεσίες κ.α. και φιλοδοξεί να θέσει όρια στην μονομερή νομοθεσία κάθε κράτους μέλους που κατακερματίζει την αγορά των βασικών αγαθών, καθιστώντας τα ακριβότερα και μη προσβάσιμα.

8. Μακροχρόνια φροντίδα

Τον Απρίλιο του 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε μία σειρά από νομοθετικές πρωτοβουλίες με στόχο την καλύτερη εξισορρόπηση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, που αποσκοπούν στην αύξηση των δυνατοτήτων των ανδρών να αναλάβουν ευθύνες γονέων και φροντιστών, ώστε να ενισχυθεί η είσοδος των γυναικών στην αγορά εργασίας και η ισότητα ευκαιριών. Η πρόταση περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το νέο δικαίωμα του πατέρα να λαμβάνει 10 ημέρες άδεια κατά τη γέννηση του παιδιού, τη μετατροπή της γονικής άδειας σε ατομικό δικαίωμα πατέρα

και μητέρας, χωρίς μεταφορά στον άλλο γονέα και για πρώτη φορά άδεια πενήνήμερης φροντίδας σε περίπτωση ασθενείας άμεσου συγγενή.

9. Στέγαση και βοήθεια για τους αστέγους

Τον Μάιο του 2018 η Ευρωπαϊκή επιτροπή πρότεινε ένα νέο χρηματοδοτικό εργαλείο, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο Plus (EKT+) , ως μία πιο ευέλικτη εκδοχή του υφιστάμενου ΕΚΤ, το οποίο θα επικεντρωθεί σε επενδύσεις στον άνθρωπο. Η συγχώνευση των κονδυλίων που θα επιτευχθεί στο νέο ενισχυμένο Ταμείο θα επιτρέψει καλύτερη στόχευση στις ανάγκες των απόρων. Τα επιλέξιμα άτομα θα βοηθηθούν με συνδυασμό υλικών παροχών και ολοκληρωμένης κοινωνικής στήριξης.

10. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

Η πιο πρόσφατη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία της ΕΕ είναι η αναθεώρηση της Οδηγίας 98/83/ΕΚ για το **πόσιμο νερό**, συμπεριλήφθηκε στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2017, ως απάντηση στην πρωτοβουλία των Ευρωπαίων πολιτών «**Δικαίωμα στο νερό**». Η αναθεώρηση της Οδηγίας δεν εστιάζει αποκλειστικά στην ποιότητα του νερού που καταναλώνουν οι πολίτες στις κατοικίες τους, αλλά τονίζει πως **πρέπει να εξασφαλιστεί πρόσβαση στο πόσιμο νερό και για ευάλωτες και περιθωριοποιημένες ομάδες που έχουν σήμερα δυσκολίες πρόσβασης στο νερό.**

Στην πράξη αυτό σημαίνει πως στα κράτη μέλη θα πρέπει να δημιουργηθούν κατάλληλες εγκαταστάσεις για πρόσβαση στο πόσιμο νερό σε δημόσιους χώρους και ενθάρρυνση των διοικήσεων, ώστε τα δημόσια κτίρια να παρέχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό. Γενικότερα η αυξανόμενη εμπιστοσύνη στο νερό της βρύσης θα μειώσει την κατανάλωση εμφιαλωμένου νερού, εξοικονομώντας περισσότερα από 600 εκατ. ευρώ, ενώ θα μειώσει την ρύπανση του περιβάλλοντος από τα πλαστικά μπουκάλια.

Αν οι προαναφερόμενες νομοθετικές πρωτοβουλίες υλοποιηθούν, μπορούμε να πούμε ότι ο ΕΠΚΔ περνάει από τις εξαγγελίες στην πράξη.

VIII. Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και δίκτυα που εμπλέκονται στη χάραξη και υλοποίηση της ΕΚΠ

Τα θεσμικά όργανα που εμπλέκονται στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της ΕΚΠ είναι: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, η Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων, οι επιτροπές που προετοιμάζουν το EPSCO, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΕΕ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιφερειών, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής.

Σε ό,τι αφορά το **Συμβούλιο των Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (EPSCO)**⁹⁶, σε αυτό συμμετέχουν οι υπουργοί όλων των κρατών μελών της ΕΕ οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την πολιτική απασχόλησης, κοινωνικών υποθέσεων, υγείας και καταναλωτών. Στις συνόδους συμμετέχουν επίσης οι αρμόδιοι ευρωπαίοι Επίτροποι.

Το Συμβούλιο EPSCO συνέρχεται συνήθως τέσσερις φορές τον χρόνο. Κατά κανόνα, δύο από τις συνόδους του αφορούν αποκλειστικά ζητήματα απασχόλησης και κοινωνικής πολιτικής.

Η **Επιτροπή Μόνιμων Αντιπροσώπων ή Coreper**⁹⁷ λειτουργεί με βάση το άρθρο 240 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)] και έχει ως έργο την προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου της ΕΕ. Απαρτίζεται από εκπροσώπους των χωρών της ΕΕ σε βαθμό πρέσβη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την προεδρία της χώρας της ΕΕ ασκεί το κράτος μέλος που ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου.

Η Coreper κατέχει κεντρική θέση στο σύστημα λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Πρόκειται ταυτόχρονα για αρχή διαλόγου (μεταξύ των μόνιμων αντιπροσώπων και καθενός από αυτούς με την κυβέρνησή του) και πολιτικού ελέγχου (προσανατολισμού και εποπτείας των εργασιών των ομάδων εμπειρογνομόνων).

Είναι επιφορτισμένη να εξετάζει τους φακέλους που περιέχονται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου (προτάσεις και σχέδια που υποβάλλονται από την Επιτροπή). Στο επίπεδο των εργασιών της, καταβάλλει προσπάθειες για την επίτευξη

⁹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/epsco/>

⁹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/coreper.html?locale=el>

συμφωνίας σε κάθε φάκελο, ενώ σε αντίθετη περίπτωση, προτείνει κατευθύνσεις στο Συμβούλιο.

Η Coreper ενεργεί με βάση δύο σχηματισμούς: την Coreper II, που αποτελείται από τους πρέσβεις και ασχολείται με τις γενικές, τις εξωτερικές, τις οικονομικές και δημοσιονομικές, τις εσωτερικές υποθέσεις και τη δικαιοσύνη και την Coreper I, που αποτελείται από τους αναπληρωτές μόνιμους αντιπροσώπους και προετοιμάζει τις υπόλοιπες συνθέσεις του Συμβουλίου, μεταξύ των οποίων και το EPSCO

Ιδιαίτερα σημαντικές για τη λειτουργία του EPSCO είναι οι επιτροπές SPC, SPC- ISG, EMCO και EMCO Indicators.

Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (SPC–Social Protection Committee)⁹⁸ είναι θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που θεσμοθετήθηκε με τις αποφάσεις 2000/436/EC και 2004/689/EC του Συμβουλίου και λειτουργεί στο πλαίσιο του άρθρου 160 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ρόλος της είναι συμβουλευτικός για την προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου EPSCO)⁹⁹. Στο πλαίσιο αυτό:

- **Παρακολουθεί τις κοινωνικές συνθήκες στην ΕΕ** και την ανάπτυξη των πολιτικών κοινωνικής προστασίας στα κράτη μέλη και προετοιμάζει εκθέσεις για την κοινωνική ένταξη, τις συντάξεις και την υγεία και τη μακροχρόνια φροντίδα στο πλαίσιο της Κοινωνικής Ανοιχτής Μεθόδου Συντονισμού¹⁰⁰.
- **Προωθεί τη συζήτηση και το συντονισμό** των πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- **Προετοιμάζει τις συζητήσεις του Συμβουλίου EPSCO** σε ό,τι αφορά την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη, καθώς και τα Συμπεράσματα του Συμβουλίου, τα οποία συζητούνται διεξοδικά από τα μέλη της SPC πριν οδηγηθούν προς υιοθέτηση
- **Προετοιμάζει** τις ιδιαίτερες κατά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου, διοργανώνει και διεξάγει τις συζητήσεις με τα

⁹⁸ <http://ec.europa.eu/social/social>

⁹⁹ Η προετοιμασία του Συμβουλίου γίνεται σε συνεργασία με την Επιτροπή Απασχόλησης (Employment Committee – EMCO) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

¹⁰⁰ Βλ. παρακάτω

κράτη μέλη προκειμένου να καταλήξουν σε συμφωνία επί των συστάσεων, πριν αυτές υιοθετηθούν από το Συμβούλιο EPSCO.

- Εκπονεί την **Ετήσια Έκθεση για την Κοινωνική Κατάσταση στην Ευρώπη**, η οποία αποτελεί σημείο αναφοράς για το Συμβούλιο EPSCO. Επιπλέον εκπονεί **θεματικές εκθέσεις** (πχ Εθνικές Εκθέσεις Στρατηγικής, Εθνικές Κοινωνικές εκθέσεις, Έκθεση για την Επάρκεια των Συντάξεων, κλπ) και διατυπώνει **γνώμες** είτε κατόπιν αιτήματος του Συμβουλίου Υπουργών ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είτε με δική της πρωτοβουλία.

Τα **μέλη της SPC** προέρχονται από τα κράτη μέλη (2 τακτικά και 2 αναπληρωματικά μέλη από κάθε κράτος μέλος) και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο πρόεδρος και οι δύο αντιπρόεδροι εκλέγονται από τα μέλη της και έχουν 2ετή θητεία. Για τη διευκόλυνση των εργασιών της ορίζεται Γραμματέας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το bureau της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας απαρτίζεται από το Προεδρείο, τη Γραμματεία και από δύο μέλη – ένα από τη χώρα της τρέχουσας προεδρίας και ένα από τη χώρα της επερχόμενης.

Με σκοπό τη διευκόλυνση των εργασιών της SPC έχουν δημιουργηθεί υποομάδες/ομάδες εργασίας, μόνιμου ή θεματικού χαρακτήρα¹⁰¹: η **Υποομάδα Δεικτών (Indicators Subgroup SPC-ISG)** λειτουργεί σε μόνιμη βάση, ως τεχνική υποομάδα της SPC από το 2001, με αντικείμενο την επιλογή και ανάπτυξη δεικτών για την καλύτερη παρακολούθηση των κοινωνικών ζητημάτων.

Η **Επιτροπή Απασχόλησης (Employment Committee – EMCO)**¹⁰² δημιουργήθηκε με απόφαση του Συμβουλίου το 2000, βάσει του Άρθ. 150 της ΣΛΕΕ και είναι η δεύτερη συμβουλευτική επιτροπή του Συμβουλίου EPSCO στον τομέα της απασχόλησης. Η EMCO πραγματοποιεί τακτικές συναντήσεις και συζητήσεις με τους ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους και με άλλες συναφείς επιτροπές.

Στο πλαίσιο της EMCO λειτουργεί η υποομάδα δεικτών (EMCO Indicators), αρμόδια για την τεχνική εργασία, σχετικά με τους δείκτες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της στρατηγικής της ΕΕ για την απασχόληση.

¹⁰¹ Ενδεικτικά: Ομάδα εργασίας για τη Γήρανση (SPC Working Group on Age), η οποία εκπονεί την Έκθεση για την Επάρκεια των Συντάξεων κάθε 3 χρόνια.

¹⁰² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=115&langId=en>

Ιδιαίτερα σημαντικά για τη διαβούλευση και την ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής είναι ορισμένα δίκτυα που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, από τα οποία σημειώνουμε:

Το **EAPN** (European Antipoverty Network)¹⁰³: Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Φτώχειας είναι το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό δίκτυο εθνικών, περιφερειακών και τοπικών δικτύων, στα οποία συμμετέχουν ΜΚΟ και Ευρωπαϊκοί Οργανισμοί, που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ιδρύθηκε το και σήμερα περιλαμβάνει 31 εθνικά και 13 ευρωπαϊκών οργανισμών. Το EAPN εμπλέκεται σε πλήθος δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως εκπαίδευση, κατάρτιση, παροχή υπηρεσιών και δραστηριοτήτων με στόχο τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των ατόμων που βιώνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Βασική και σταθερή του επιδίωξη είναι να θέσει τον αγώνα κατά της φτώχειας ψηλά στην ατζέντα της ΕΕ και να διασφαλίσει τη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ. Το EAPN συνεργάζεται με το Συμβούλιο της Ευρώπης και είναι ιδρυτικό μέλος της Κοινωνικής Πλατφόρμας (Πλατφόρμα Ευρωπαϊκών Κοινωνικών ΜΚΟ).

Το **EMN** (European Migration Network)¹⁰⁴: Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης ιδρύθηκε με την απόφαση 2008/381 / ΕΚ του Συμβουλίου, και είναι ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων σε ζητήματα μετανάστευσης και ασύλου, που συνεργάζονται για την παροχή αντικειμενικών και συγκρίσιμων πληροφοριών. Συντονίζεται από την Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής .

Τα εθνικά σημεία επαφής (EMN NCP) είναι εγκατεστημένα σε όλα τα κράτη μέλη (εκτός της Δανίας), καθώς και στη Νορβηγία. Διορίζονται από την αρμόδια κυβέρνηση και συνεργάζονται με εξειδικευμένες κυβερνητικές υπηρεσίες των Υπουργείων Εσωτερικών και Δικαιοσύνης, που ασχολούνται με τη μετανάστευση, με ερευνητικά ινστιτούτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή εθνικά γραφεία διεθνών οργανισμών.

¹⁰³ <https://www.eapn.eu/>

¹⁰⁴ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network_en

Το ΕΔΜ συγκεντρώνει αντικειμενικές, συγκρίσιμες και επικαιροποιημένες πληροφορίες και γνώσεις για τα ζητήματα που σχετίζονται με το άσυλο και τη μετανάστευση στην Ευρώπη. Παράγει εκθέσεις, μελέτες και ενημερωτικά δελτία και διατηρεί ένα γλωσσάριο σχετικά με τους όρους σχετικά με τη μετανάστευση και το άσυλο

Η πύλη **EURES**¹⁰⁵: Δημιουργήθηκε το 1994 και είναι ένα ευρωπαϊκό δίκτυο συνεργασίας των υπηρεσιών απασχόλησης, σκοπός του οποίου είναι να διευκολύνει την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων. Το δίκτυο κατέβαλε πάντοτε κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες επωφελούνται από τις ίδιες ευκαιρίες, παρά τα γλωσσικά εμπόδια, τις πολιτιστικές διαφορές, τα γραφειοκρατικά προβλήματα, την πολυμορφία της εργασιακής νομοθεσίας και την έλλειψη αναγνώρισης των πιστοποιητικών σπουδών στις διάφορες χώρες της Ευρώπης.

Το **Eurochild**¹⁰⁶: Πρόκειται για ένα δίκτυο οργανώσεων που υποστηρίζει τα δικαιώματα και την ευημερία των παιδιών και φροντίζει να βρίσκονται στο επίκεντρο της χάραξης πολιτικής, ενώ θεμέλιο των εργασιών του είναι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Οι οργανώσεις του εργάζονται με και για παιδιά σε όλη την Ευρώπη και οι αξίες στις οποίες στηρίζεται είναι η ακεραιότητα, η καλή διακυβέρνηση, η συνεργασία και συμμετοχή, ενώ έχει ως στόχο την καθοδήγηση των μελών του, την συνεχή παρακολούθηση και αξιολόγηση όλων.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

L 166, EL, Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκής Ένωσης ΕΕ 30.4.2004

L 180/22 Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 19.7.2000

L 303/16 EL, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 02.12.2000

ΦΕΚ 16 Α/ 2005

ΦΕΚ 232 Α/2016

¹⁰⁵ <https://ec.europa.eu/eures/public/el/homepage>

¹⁰⁶ <https://www.eurochild.org/>

Council Recommendation on the active inclusion of people excluded from the labour market, No. 2008/867/EC, 3 October 2008, Official Journal L 307/11.

Council Conclusions on Common active inclusion principles to combat poverty more effectively – 17 December 2008)

Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers

Council Recommendation on common criteria concerning sufficient resources and social assistance in social protection systems, No. 92/441/EEC, 24 June 1992, Official Journal No. 245/1992.

COM(2005)33 final, *The Social Agenda*, European Commission, Brussels, 2005,

COM (2008) 412 final, «*Ανανεωμένη Κοινωνική Ατζέντα: Ευκαιρίες, πρόσβαση και αλληλεγγύη στην Ευρώπη του 21ου αιώνα*». Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008

COM(2006)44 final, *Concerning a consultation on action at EU level to promote the active inclusion of the people furthest from the labour market*, European Commission, 2006

COM(2007)620 final, *Modernising social protection for greater social justice and economic cohesion: taking forward the active inclusion of people furthest from the labour market*, European Commission 2007

Presidency Conclusions of Brussels European Council of 14 December 2007, και (β) Council Conclusions on Protection and empowerment in the framework of active inclusion, 5.12.2007

EE L 245, Σύσταση 92/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 26.8.1992

EE L 245, Σύσταση 92/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 26.8.1992

Synthesis Report: Hugh Frazer and Eric Marlier, «*Assessment of the implementation of the European Commission Recommendation on active inclusion: A study of national policies*», European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion January 2013.

COM (2013) 83 final.

SWD (2017)257 final, Commission Staff Working Document on the Implementation of the 2008 Commission Recommendation on the active inclusion, , European Commission, April 2017.

Council Conclusions, Ιούνιος 2016: *Παραδείγματα και καλές πρακτικές των κρατών μελών, ολοκληρωμένων προσεγγίσεων καταπολέμησης της φτώχειας, όπως παρουσιάζονται από τα ίδια τα κράτη μέλη.*

Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης.

European Social Policy Network, *Minimum income schemes in Europe – A study of national policies*, Brussels 2015,.

Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα 11 και 14, συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα 1,4,6,7,12,13 και 16

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, C 202/391/07.06.2016

Report on the application of the E.U. charter of fundamental rights, European Commission, 2018

Overview of the 2018 Court of Justice case law which directly quotes the Charter or mention it in its reasoning,

COM(2016)127 final: *«Έναρξη διαβούλευσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»*

COM(2017) 206, *Έγγραφο προβληματισμού για τον Κοινωνικό Πυλώνα* , Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 26.04. 2017.

European Commision, *The European Pillar of Social Rights, 09.04.2019, From words to deeds,from principles to concrete initiatives*, Brussels 2019

Πηγές internet

https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_el

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=E>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32000L00>

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ELL.pdf

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/155>

<https://powerpolitics.eu/αναστασία-τηλεμάχου-21-01-η-προβληματική-προσχώρηση-της-ΕΕ-στην-ΕΣΔΑ>

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/163>

<https://m.naftemporiki.gr/story/1484474/agnoia-exoun-9-stous-10-gia-to-xarti-themeliodon-dikaiomaton-tis-ee>

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files//2018_annual_report_charter_en_0.pdf

[file:///C:/Users/pranoi37/Downloads/Factsheets_Pillar_8April2019%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pranoi37/Downloads/Factsheets_Pillar_8April2019%20(2).pdf)

<https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/epsco/>

<https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/coreper.html?locale=el>

<http://ec.europa.eu/social/social>

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=115&langId=en>

<https://www.eapn.eu/>

https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network_en

<https://ec.europa.eu/eures/public/el/homepage>

<https://www.eurochild.org/>

3^η Διδακτική Ενότητα:

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μέσα από την παρακολούθηση των εκάστοτε στόχων, με τη χρήση κοινά συμφωνημένων δεικτών

I. Εισαγωγή σε ορισμούς βασικών εννοιών και αντίστοιχων δεικτών

A. Βασικές Έννοιες

Η **απόλυτη φτώχεια** παραπέμπει σε καταστάσεις ατόμων που στερούνται βασικών αγαθών πρώτης ανάγκης για να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους, όπως καταστάσεις πείνας, έλλειψης πόσιμου νερού, στέγης, ένδυσης ή φαρμάκων.

Η **σχετική φτώχεια**, ως έννοια πιο διευρυμένη, καθώς εκτός από τις βιολογικές, ενσωματώνει κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες, αναφέρεται σε καταστάσεις όπου το εισόδημα και ο τρόπος διαβίωσης ορισμένων ατόμων υπολείπεται κατά πολύ του γενικού επιπέδου διαβίωσης της χώρας, όπου τα άτομα αυτά ζουν και δυσκολεύονται να συμμετέχουν στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Το **όριο της φτώχειας (ή κατώφλι)** καθορίζεται σπάνια με βάση την απόλυτη έννοια. Ο πλέον διαδεδομένος ορισμός για το όριο της φτώχειας (ο οποίος υιοθετείται από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ και η Eurostat), αναφέρεται στη σχετική φτώχεια και έχει επικρατήσει και χρησιμοποιείται από την ΕΕ, ενώ η διατύπωσή του βασίζεται στις έννοιες «διάμεσο εισόδημα» και «συνολικό διαθέσιμο εισόδημα»:

Διάμεσο εισόδημα: Αν ταξινομήσουμε τον πληθυσμό με αυξητική σειρά εισοδήματος από το χαμηλότερο προς το υψηλότερο, διάμεσο είναι το εισόδημα που χωρίζει τον πληθυσμό σε δύο ίσα μέρη, ώστε το 50% του πληθυσμού να έχει εισόδημα μικρότερο από το διάμεσο και το άλλο 50% του πληθυσμού να έχει εισόδημα μεγαλύτερο από το διάμεσο.

Συνολικό διαθέσιμο εισόδημα είναι το καθαρό εισόδημα του νοικοκυριού μετά την αφαίρεση φόρων και εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση. (Δηλαδή το σύνολο των καθαρών εισοδημάτων του νοικοκυριού και των μελών του από εργασία, κεφάλαιο και περιουσία καθώς και το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων σε

χρήμα, συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών - επιδομάτων).

Η έννοια της **ακραίας φτώχειας** ορίζεται στην ΕΕ με βάση διαφορετικά όρια (κατώφλια) για τη φτώχεια, ακολουθώντας την εισοδηματική προσέγγιση, όπως για παράδειγμα το 40% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού, το οποίο έχει προταθεί, στο πλαίσιο της Υποομάδας Δεικτών της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (SPC– ISG Subgroup), να χρησιμοποιείται ως όριο για την ακραία φτώχεια.

Νέα φτώχεια, κρυφή φτώχεια: Σε περιβάλλον οικονομικής κρίσης επηρεάζονται και ομάδες του πληθυσμού που διαφορετικά δε θα είχαν επηρεαστεί. Μεταξύ αυτών των ομάδων των «**νέων φτωχών**» βρίσκονται: «εργαζόμενοι φτωχοί», «νοικοκυριά με έναν ή δύο εργαζόμενους γονείς με μέση ένταση εργασίας», «παιδιά», «νέοι», «μονοπρόσωπα νοικοκυριά», «άτομα με ιδιόκτητη κατοικία», «εργαζόμενοι φτωχοί», «νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας» και «υπερχρεωμένα νοικοκυριά».

Στην κατάσταση της «**κρυφής φτώχειας**» παγιδεύονται όσοι έρχονται αντιμέτωποι με απρόσμενες έως πρόσφατα καταστάσεις, που οφείλονται κυρίως στην οικονομική ύφεση, όπως η υπερχρέωση, όσον αφορά την πληρωμή στεγαστικών δανείων και η αύξηση δυσκολιών για την πληρωμή πάγιων λογαριασμών. Ενδεικτικά παραδείγματα: οι ηλικιωμένοι που πρέπει να επιλέξουν μεταξύ των φαρμάκων ή της καταβολής του ενοικίου τους, οι γονείς που υποσιτίζονται, προκειμένου να τραφούν τα παιδιά τους.

Ανεργοί: είναι τα άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω οι οποίοι είναι άμεσα διαθέσιμοι για εργασία, αναζητούν ενεργά θέση εργασίας, αλλά δεν εργάζονται. Η διάρκεια της ανεργίας ορίζεται ως η περίοδος αναζήτησης εργασίας ή ως η περίοδος από την τελευταία εργασία, εάν είναι μικρότερη από την περίοδο αναζήτησης.

Εργατικό δυναμικό: Το σύνολο εργαζομένων και ανέργων.

B. Βασικοί Δείκτες

Είναι προφανές ότι ο τρόπος μέτρησης των παραπάνω μεγεθών είναι συνάρτηση των ορισμών που λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη για τον υπολογισμό τους. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι εκτιμήσεις και οι μετρήσεις για τη φτώχεια, από το 2003 και

μετά, προέρχονται από τα στατιστικά στοιχεία της ετήσιας Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC). Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται από τη Eurostat, κοινά συμφωνημένοι μεταξύ των κρατών μελών, είναι:

1. **Κατώφλι φτώχειας ή όριο φτώχειας:** Το όριο φτώχειας ή κατώφλι φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού με βάση την τροποποιημένη κλίμακα ισοδυναμίας του ΟΟΣΑ.

2. **Κίνδυνος φτώχειας: (AROP - At Risk Of Poverty Rate):** Το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χαμηλότερο από το όριο φτώχειας. (δηλ το 60%% του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού).

3. **Παιδική φτώχεια (Child Poverty):** Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 0-17 ετών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας

4. **Χάσμα της φτώχειας (poverty gap):** Είναι η διαφορά μεταξύ του ορίου (κατωφλίου) φτώχειας για το σύνολο του πληθυσμού και του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του φτωχού πληθυσμού. Το σχετικό χάσμα εκφράζεται ως ποσοστό επί του ορίου φτώχειας. Ο δείκτης αυτός μας δείχνει, όπως χαρακτηριστικά λέγεται, "πόσο φτωχοί είναι οι φτωχοί".

Το **βάθος της φτώχειας** είναι το μέσο συνολικό χάσμα, δηλαδή το άθροισμα των χασμάτων προς τον πληθυσμό.

5. **Επίμονη φτώχεια ή χρόνια φτώχεια: (persistent poverty):** Το ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το κατώφλι της φτώχειας κατά το τρέχον έτος και τουλάχιστον τα δύο από τα προηγούμενα τρία χρόνια.

6. **Φτώχεια εργαζομένων (in work poverty):** Το ποσοστό των εργαζομένων άνω των 18 ετών, των οποίων το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι κάτω από το όριο της φτώχειας.

7. **Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού: (AROPE: At-risk-of Poverty or Social Exclusion Rate):** Πρόκειται για σύνθετο δείκτη που προτάθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και συνδυάζει τρεις ξεχωριστούς δείκτες: τον κίνδυνο φτώχειας, την υλική στέρηση και τα νοικοκυριά με χαμηλή

ένταση εργασίας, δηλαδή είναι το ποσοστό ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας, ή/και αντιμετωπίζουν υλικές στερήσεις, ή/και διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη, ή με χαμηλή ένταση εργασίας.

8. Κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών 0-17 ετών: Το ποσοστό των ατόμων 0-17 ετών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού

9. Σοβαρή Υλική Στέρηση: (Severe Material Deprivation Rate): Το ποσοστό των ατόμων που στερείται 4 από τα ακόλουθα 9 αγαθά και υπηρεσίες:

- Ανταπόκριση στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών.
- Μια εβδομάδα διακοπών.
- Διατροφή με κρέας, κοτόπουλο, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας κάθε δεύτερη ημέρα
- Αντιμετώπιση έκτακτων αναγκαίων δαπανών
- Τηλέφωνο
- Έγχρωμη τηλεόραση
- Πλυντήριο ρούχων
- ΙΧ επιβατηγό αυτοκίνητο
- Ικανοποιητική θέρμανση

10. Υλική στέρηση των παιδιών ηλικίας 0-17 ετών: Το ποσοστό των ατόμων 0-17 ετών που ζουν σε συνθήκες υλικής στέρησης.

11. Νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας¹⁰⁷: Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-59 που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων τα οικονομικά ενεργά μέλη εργάστηκαν λιγότερο από το 20% του πλήρους δυναμικού τους κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.

12. Κίνδυνος φτώχειας νοικοκυριών με χαμηλή ένταση εργασίας και τουλάχιστον ένα παιδί: Το ποσοστό των ατόμων (ηλικίας από 0 έως 59 ετών), που

107

Η ένταση εργασίας αναφέρεται στον αριθμό των μηνών που έχουν εργαστεί όλα τα οικονομικά ενεργά μέλη του νοικοκυριού, κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς του εισοδήματος, ως ποσοστό του συνολικού αριθμού μηνών που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί.

ζουν σε νοικοκυριό με ένα τουλάχιστον εξαρτώμενο μέλος, έχουν ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας και τα μέλη του (ηλικίας 18-59 ετών) εργάστηκαν λιγότερο από 20% της δυνατότητας απασχόλησής τους κατά τη διάρκεια της προηγούμενης χρονιάς.

13. Υπερβολική στεγαστική επιβάρυνση (housing cost overburden rate): Το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε ένα νοικοκυριό, όπου οι συνολικές δαπάνες στέγασης (δαπάνες ηλεκτρικής ενέργειας, ύδρευσης, ενοίκιο, δάνεια κλπ), ισοδυναμούν με 40% και περισσότερο, του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος .

14. Επίπτωση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας (impact of social transfers on poverty reduction): Ο δείκτης ορίζεται ως η μείωση στο ποσοστό του κινδύνου φτώχειας, λόγω των κοινωνικών μεταβιβάσεων, συγκρίνοντας τους δείκτες φτώχειας πριν και μετά μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Οι συντάξεις δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό του συγκεκριμένου δείκτη.

15. Εισοδηματική ανισότητα (Income inequality): Ο δείκτης S80/S20 ή αλλιώς δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεμπτημόρια, ο οποίος ορίζεται ως ο λόγος του πλουσιότερου 20% προς το φτωχότερο 20% του πληθυσμού.

16. Υγεία ενηλίκων- ανεκπλήρωτες ανάγκες για ιατρική περίθαλψη (selfreported unmet medical needs: Οι ανεκπλήρωτες ανάγκες για ιατρική περίθαλψη¹⁰⁸ αφορούν την αυτοαξιολόγηση ενός ανθρώπου ως προς το εάν δεν πραγματοποίησε ιατρικές εξετάσεις ή περίθαλψη όταν χρειάστηκε, εξαιτίας 3 παραγόντων: για «οικονομικούς λόγους», επειδή βρέθηκε σε «λίστα αναμονής», ή επειδή ζει «απομακρυσμένη περιοχή». Τα δεδομένα εκφράζονται ως ποσοστά του πληθυσμού ηλικίας 16 ετών και πάνω που ζουν σε συνθήκες ιδιοκατοίκησης.

17. Απασχόληση(Employment): Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών που εργάζεται, σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας.

18. Ανεργία (Unemployment): Ορίζεται ως το ποσοστό των ανέργων, ηλικίας 15 έως 74, σε σχέση με το σύνολο του εργατικού δυναμικού.

¹⁰⁸ Ιατρική περίθαλψη : οι εξατομικευμένες ιατρικές υπηρεσίες (ιατρικές εξετάσεις ή περίθαλψη εξαιρουμένης της οδοντιατρικής φροντίδας), οι οποίες παρέχονται από ή κάτω από ιατρική επίβλεψη

19. **Ανεργία νέων (Youth unemployment):** Το ποσοστό των ανέργων ηλικίας 15-24 ετών, σε σχέση με το συνολικό ενεργό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας

20. **Μακροχρόνια ανεργία, ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (Long term unemployment as percentage of the total population):** Το ποσοστό των ατόμων, ηλικίας από 15 έως 74 ετών, που παραμένουν άνεργοι πάνω από 12 μήνες.

21. **Μακροχρόνια ανεργία, ως ποσοστό της συνολικής ανεργίας (Long term unemployment as percentage of the total unemployment):** Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων, σε σχέση με το σύνολο των ανέργων.

22. **Νέοι ηλικίας 15-24 ετών ούτε στην απασχόληση ούτε στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Not in Employment Education or Training -NEET):** Ο δείκτης παρέχει πληροφορίες για νέους ηλικίας από 15 έως 24 ετών, με τις εξής προϋποθέσεις: (α) δεν απασχολούνται (άνεργοι ή αδρανείς/άνεργοι σύμφωνα με τον ορισμό της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας) και (β) δεν έχουν λάβει καμία εκπαίδευση ή κατάρτιση τις τελευταίες 4 εβδομάδες που διεξήχθη η έρευνα. Τα δεδομένα απεικονίζονται ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της ίδιας ηλικιακής ομάδας και φύλλου, εξαιρώντας τους ερωτηθέντες που δεν έχουν απαντήσει.

23. **Πρόωρη αποχώρηση από την εκπαίδευση (Early school leavers):** Ο δείκτης μετράει το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας από 18 έως 24 ετών, με μέγιστη την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δεν συμμετείχε σε οποιοδήποτε είδους εκπαίδευση, με περίοδο αναφοράς τέσσερις εβδομάδες. Ο όρος κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αναφέρεται στα Διεθνή Πρότυπα Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης.

Γ. Το παράδειγμα της Ελλάδας: Η πορεία ορισμένων δεικτών από το 2008 έως το 2018, δηλαδή κατά τη δεκαετία της κρίσης

Πίνακας 1: Ελλάδα, Κατώφλι φτώχειας (σε ευρώ ετησίως)

Έτος	1 άτομο	Οικογένεια με 2 ενήλικες και 2 παιδιά <14 ετών
2008	6.480	13.608
2012	5.708	11.986
2013	5.023	10.547
2014	4.608	9.745
2015	4.512	9.677
2016	4.500	9.450

2017	4.560	9.576
2018	4.718	9.908

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

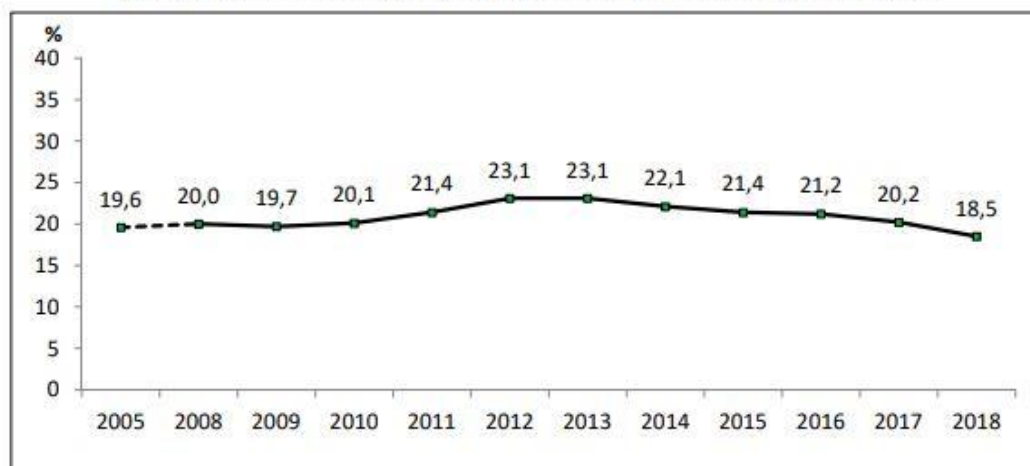
Πίνακας 2: Ελλάδα, πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας (AROP) 2008-2018

Έτος	Αριθμός νοικοκυριών	Αριθμός ατόμων	Ποσοστό	ΕΕ
2008	-	-	20%	16,6%
2012	914.873	2.535.700	23,1 %	16,9%
2013	892.763	2.529.005	23,1 %	16,7%
2014	888.452	2.384.035	22,1%	17,2%
2015	860.117	2.293.172	21,4%	17,3%
2016	832.065 ¹⁰⁹	2.262.808	21,2%	
2017	789.585 ¹¹⁰	2.153.691	20,2%	
2018	763.174	1.954.400	18,5%	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Διάγραμμα 1: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας (AROP), Ελλάδα 2005-2018

Γράφημα 2. Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας: 2005, 2008 - 2018

*Επισημαίνεται ότι η περίοδος αναφοράς των εισοδημάτων αφορά στο προηγούμενο από το έτος διενέργειας της έρευνας, δηλ. στα αντίστοιχα έτη 2004 και 2007-2017.

Πίνακας 3: Κίνδυνος φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) κατά φύλο και ομάδες ηλικιών (2015-2018)

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο				Ανδρες			Γυναίκες			
	2015	2016	2017	2018	2015 2018	2016	2017	2015	2016	2017	2018
Σύνολο	21,4%	21,2%	20,2%		21,5%	21,2%	20,2%	21,2%	21,2%	20,2%	

¹⁰⁹ Σύνολο νοικοκυριών: 4.168.784 και σύνολο ατόμων 10.651.929

¹¹⁰ Σύνολο νοικοκυριών: 4.162.442 και σύνολο ατόμων 10.634.925

	18,5%		18,5%		18,5%
0-17	26,6% 22,7%	26.3%	24,5%	- - - -	- - - -
18-64	22,5% 19,8%	22.7%	21,7%	22,6% 19,7%	22.8% 21,8%
65+	13,7% 11,6%	12.4%	12,4%	11,9% 10,4%	10,0% 11,1%
				22,1% 19,9%	22,7% 21,8%
				15,2% 12,6%	13.8% 11,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 4: Πληθυσμός σε κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικό αποκλεισμό (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) κατά ηλικία και υπηκοότητα (2015-2018)

Ομάδες ηλικιών	Διαμένοντες στην Ελλάδα	2015	2016	2017	2018
18-64	Έλληνες υπήκοοι	37,4 %	38 %	36.5 %	33.0%
	Ξένοι υπήκοοι	64,3 %	59,7 %	62.9 %	56.5%
	Υπήκοοι ΚΜ της ΕΕ	49,1 %	47,7 %	53.3 %	45.0%
	Υπήκοοι τρίτων χωρών	67,1 %	61,6 %	64.3 %	58.4%
18+	Έλληνες υπήκοοι	3,3,4 %	33,6 %	32.7 %	29.3%
	Ξένοι υπήκοοι	63,6 %	59,2 %	62.4 %	53.7%
	Υπήκοοι ΚΜ της ΕΕ	45,1 %	44,5 %	48.2 %	38.3%
	Υπήκοοι τρίτων χωρών	67,1 %	61,8 %	64.6 %	56.8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 5: Πληθυσμός σε κίνδυνος φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) κατά ιδιοκτησιακό καθεστώς κατοικίας και ηλικία (2015-2018)

Ηλικία	Ιδιοκτήτης				Ενοικιαστής			
	Σύνολο (%)				Σύνολο(%)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Σύνολο	20	20,3	19.4	17,8	26,8	24,5	23.3	21,3
0-17	24,7	25,7	24.3	22,1	32	27,9	24.9	24
18-64	21,5	22,2	21.1	19,3	25,9	24,3	23.7	21,5
60+	14,1	13,3	13.4	12,7	19,6	17,2	15.7	14,3
65+	13,2	12,2	12.3	11,6	20	15,3	13.9	11,1
75+	14,2	12,2	12.3	11,1	27,6	17,8	19.1	9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 6: Πληθυσμός ηλικίας 0-17 ετών σε κίνδυνο φτώχειας, Ελλάδα 2008 -2018

Έτος	Σύνολο
------	--------

2008	23%
2012	26,9 %
2013	28,8 %
2014	25,5%
2015	26,6%
2016	26,3%
2017	24,5%
2018	22,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 7: Χάσμα φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις), κατά ομάδες ηλικιών και φύλο (2014 -2018)

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο					Ανδρες					Γυναίκες				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο	31,3%	30,6%	31,9%	30,3%	29,1%	30,8%	32,9%	33,6%	30,9%	30,5%	32,1%	28,3%	30,8%	29,8%	27,9%
0-17	34,4%	34,5%	33,3%	29,6%	30,2%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18-64	34,2%	33,5%	34,6%	32,6%	31,7%	33,9%	33,5%	34,8%		32,1%	34,4%	32,9%	34,1%	32,6%	31,3%
65+	17,3%	17,3%	18,7%	19,7%	18,4%	16,8%	18,9%	20,0%		20,3%	18,5%	15,5%	17,8%	7,5%	17,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 8. Επίμονη φτώχεια - Ελλάδα 2008-2018

Έτος	Σύνολο
2008	13 %
2009	16,1%
2010	17,6%
2011	10,5%
2012	13,8%
2013	12,4%
2014	14,5%
2015	13,3%
2016	15,2%
2017	14,0%
2018	12,5%

Πηγή: Eurostat, 2019

Πίνακας 9: Ποσοστό εργαζομένων φτωχών Ελλάδα 2008-2018

Έτος	Σύνολο
2008	14,3 %
2009	13,8%

2010	17,6%
2011	11,9%
2012	15,1%
2013	13,1%
2014	13,4%
2015	13,4%
2016	14,1%
2017	12,9%
2018	11%

Πηγή: Eurostat, 2019

Πίνακας 10: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE), Ελλάδα-ΕΕ, 2008-2018

Έτος	Αριθμός ατόμων	ποσοστό
2008		28,1%
2012	3.795.000	34,6%
2013	3.903.800	35,7%
2014	3.884.700	36%
2015	3.828.500	35,7%
2016	3.789.300	35,6%
2017	3.701.800	34,8%
2018	3.348.500	31,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 11: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού: ανάλυση στα συστατικά του (Ελλάδα 2018)

Δείκτης	Σύνολο		Γυναίκες		Άνδρες	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή/και κοιν.αποκλεισμού	34,8%	31,8%	35,7%	32,6%	33,9%	30,9%
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας	20,2%	18,5%	20,2%	18,5%	20,2%	18,5%
Πληθυσμός σε υλική στέρηση	21,1%	16,7%	21,2%	16,5%	21%	17,0%
Πληθυσμός 0-59 ετών που ζει σε νοικοκυριά				18,1	14,2	

με χαμηλή ένταση εργασίας	15,6%	16,3%	17%	%	%	14,5%
---------------------------	-------	-------	-----	---	---	-------

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 12: Ποσοστό ατόμων που ζουν σε συνθήκες σοβαρής υλικής στέρησης, Ελλάδα 2008-2028

Έτος	Ποσοστό
2008	11,2%
2011	15,2 %
2012	19,5 %
2013	20,3%
2014	21,5%
2015	22,2%
2016	22,4%
2017	21,1%
2018	16,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 13: Κατανομή νοικοκυριών με δυσκολίες ανταπόκρισης στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών με διάκριση σε φτωχά και μη φτωχά νοικοκυριά (2016-2018)

Πάγιοι λογαριασμοί	Σύνολο			Φτωχά νοικοκυριά			Μη φτωχά νοικοκυριά		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Ενοίκιο ή δόση δανείου	39,7	34,3	29,3	63,4	52,9	48,2	33,5	29,6	25,0
Πάγιοι λογαριασμοί (ηλ.ρεύμα, νερό, κλπ)	39,2	36	32,9	62,3	56,5	53,4	33,5	31,3	28,6
Δόσεις δανείου ή πιστωτικών καρτών	51,8	46	43,7	85	71,2	57,8	46	42	41,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Πίνακας 14: Οικονομική αδυναμία νοικοκυριών ικανοποίησης βασικών αναγκών με διάκριση σε φτωχά και μη φτωχά νοικοκυριά (2016-2018)

Βασικές ανάγκες	Σύνολο			Φτωχά νοικοκυριά			Μη φτωχά νοικοκυριά		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1 εβδομάδα διακοπών	52,5	50,7	50,7	88,5	80,5	78,2	43,5	43,8	44,9
Διατροφή κάθε 2 ^η μέρα με κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή	12,1	11,8	11,8	53,2			1,8	4,4	8,1

λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας					43,5	29,5			
Αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών δαπανών ύψους 375 ευρώ περίπου	54,2	53,2	51,4	80,7	78,3	76,7	47,6	47,3	46,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

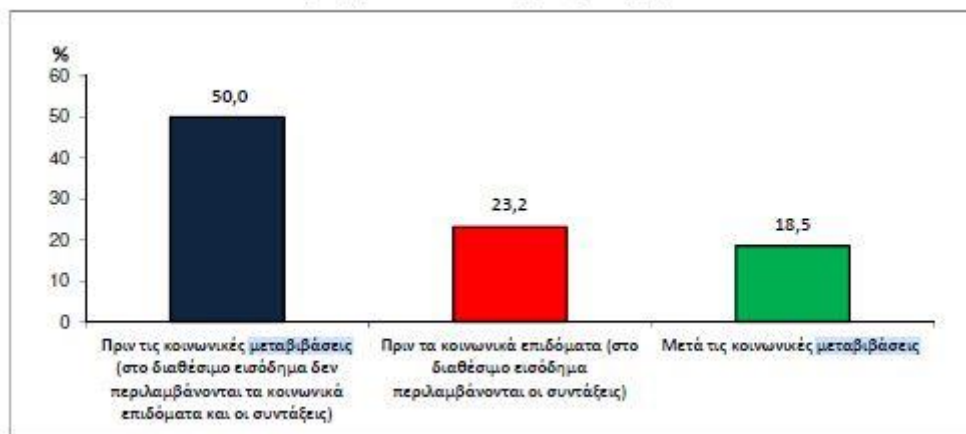
Πίνακας 15: Υλική στέρηση παιδιών (0-17 ετών) Ελλάδα 2009-2018

Έτος	Ποσοστό
2009	12,2%
2011	16,4 %
2012	20,9%
2013	23,3%
2014	23,8%
2015	25,7%
2016	26,7%
2017	23,8%
2018	18,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτίο τύπου 21.06.2019

Διάγραμμα 2. Ελλάδα, κίνδυνος φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις (2018)

Γράφημα 3. Κίνδυνος φτώχειας (%)

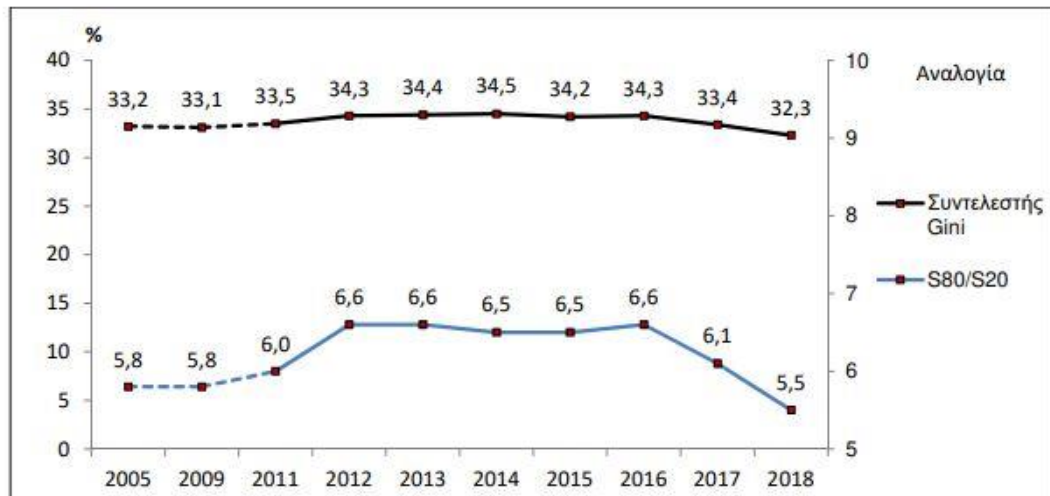
Πίνακας 16. Ελλάδα, Δείκτης κατανομής εισοδήματος S80/S20

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
5,9	5,8	5,6	6	6,6	6,6	6,5	6,5	6,6	6,1	5,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Δελτία τύπου 2008-2018

Διάγραμμα 3: Δείκτες οικονομικής ανισότητας

Γράφημα 1. Δείκτες Οικονομικής Ανισότητας: 2005, 2009, 2011 –2018

Επισημαίνεται ότι η περίοδος αναφοράς των εισοδημάτων αφορά στο προηγούμενο από το έτος διενέργειας της έρευνας, δηλ. στα αντίστοιχα έτη 2004 και 2007-2017.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 21.06.2019

Πίνακας 17. Ελλάδα, Άνιση κατανομή εισοδήματος, Συντελεστής Gini¹¹¹

2005	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
33,2	33,1	33,5	34,3	34,4	34,5	34,2	34,3	33,4	32,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ: Δελτία τύπου 2008-2018

Πίνακας 18. Δείκτης Απασχόλησης, Ελλάδα 2008-2018

Έτος	Ποσοστό
2008	66,3%
2011	59,6%
2012	55 %
2013	52,9%
2014	53,3%

¹¹¹ Ο συντελεστής Gini κυμαίνεται από 0 (ή 0%), που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ισότητα έως 1 (ή 100%) που αντιστοιχεί σε πλήρη εισοδηματική ανισότητα και ερμηνεύεται ως η στατιστικά αναμενόμενη διαφορά του αποτελέσματος της σύγκρισης δύο τυχαίων εισοδημάτων, ως ποσοστό του μέσου όρου. Πχ: Αν ο συντελεστής Gini ήταν 30%, το εισόδημα 2 τυχαίων ατόμων θα διέφερε κατά 30% του μέσου όρου. Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται συμπληρωματικά για την καλύτερη καταγραφή της οικονομικής ανισότητας, καθώς δεν επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος

2015	54,9%
2016	56,2%
2017	57,8%
2018	59,5%

Πηγή: EUROSTAT, 2019

Πίνακας 19. Δείκτης Ανεργίας, Ελλάδα 2008-2018

Έτος	Ποσοστό
2008	66,3%
2011	59,6%
2012	55 %
2013	52,9%
2014	53,3%
2015	54,9%
2016	56,2%
2017	57,8%
2018	59,5%

Πηγή: EUROSTAT, 2019

Πίνακας 20. Ανεργίας νέων, Ελλάδα 2008-2018

Έτος	Ποσοστό
2008	21,9%
2011	44,7%
2012	55,3%
2013	58,3%
2014	52,4%
2015	49,8%
2016	47,3%
2017	43,6%
2018	39,9%

Πηγή: EUROSTAT, 2019

Πίνακας 21. Μακροχρόνια ανεργία (15-74 ετών, % ενεργού πληθυσμού και % της συνολικής ανεργίας), Ελλάδα 2008 2018

Έτος	% ενεργού πληθυσμού	%συνολικής ανεργίας
2008	3,7%	47,1%
2011	8,8%	49,3%
2012	14,5%	59,1%

II. Η Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού

Η **Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού - ΑΜΣ (Open Method of Coordination – OMC)** εγκαινιάστηκε το 1997 στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και πήρε τη μορφή της **Κοινωνικής ΑΜΣ** με τη Στρατηγική της Λισαβόνας το 2000, ως μέθοδος παρακολούθησης της προόδου της. Εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε τομείς που ανήκουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, όπως η απασχόληση, η κοινωνική προστασία, η κοινωνική ένταξη, η εκπαίδευση, οι πολιτικές για τη νεολαία και η κατάρτιση.

Δεδομένου ότι στη Λισαβόνα δεν είχαν τεθεί ποσοτικοί στόχοι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την ΑΜΣ ανατέθηκε στα κράτη μέλη η θέσπιση στόχων στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, διαμορφώνοντας έτσι την **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη**, με αντικείμενο τη συνεργασία και το συντονισμό των κρατών μελών.

Οι πρώτοι κοινοί ποσοτικοί στόχοι τέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας το 2000 και το **πρώτο πακέτο 18 κοινών κοινωνικών δεικτών της ΕΕ** στους τομείς της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συμφωνήθηκε το 2001 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν¹¹². Το 2001/2, οι συμπληρώθηκαν με **στόχους για τις συντάξεις** και το 2004 ζητήθηκε η επέκταση της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού και στο χώρο της **Υγείας και Μακροχρόνιας Φροντίδας**.

Στο πλαίσιο της κοινωνικής ΑΜΣ τα **κράτη μέλη έχουν την κύρια ευθύνη για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των αγορών εργασίας**, καθώς και την **ευθύνη για την τακτική υποβολή εκθέσεων**, σχετικά με τις εξελίξεις τις επιδόσεις στους τομείς αυτούς, ενώ τα **προπαρασκευαστικά όργανα του Συμβουλίου¹¹³ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, έχουν την ευθύνη της **στήριξης και παρακολούθησης της προόδου**.

Οι **επιδόσεις των κρατών μελών αξιολογούνται** από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις προπαρασκευαστικές επιτροπές του Συμβουλίου EPSCO. Επιπλέον τα κράτη μέλη αξιολογούνται μεταξύ τους, ως μια διαδικασία «άσκησης πίεσης από

¹¹² Δεικτες του Λάακεν.

¹¹³ Πρόκειται για την Επιτροπή Απασχόλησης (Employment Committee – EMCO) και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (Social Protection Committee – SPC)

ομοτίμους» (**Peer Review**)¹¹⁴, και στη διαδικασία αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει μόνο εποπτικό ρόλο. Οι προπαρασκευαστικές επιτροπές διεξάγουν επίσης εκ των προτέρων **θεματικές αξιολογήσεις**, οι οποίες έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν μια καινοτόμο εξέλιξη σε ό,τι αφορά τη βελτίωση του συντονισμού κατά το σχεδιασμό των μεταρρυθμίσεων. Αυτή η μορφή της αξιολόγησης στο πλαίσιο της ΑΜΣ αποτελεί **βέλτιστη πρακτική** και έχει προταθεί να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη της εμβάθυνσης της κοινωνικής διάστασης της ΟΝΕ.

III. Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες για τα κοινωνικά ζητήματα στην ΕΕ

A. Ο ρόλος των στόχων και των δεικτών¹¹⁵

Οι στόχοι που τίθενται κάθε φορά, είτε από τα κράτη μέλη, είτε από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα είναι γενικά φιλόδοξοι, αλλά εφικτοί. Οι δείκτες που επιλέγονται για την παρακολούθησή τους είναι επίσης αποφασιστικής σημασίας για τον εντοπισμό των τάσεων σε όλα τα κράτη μέλη. Πέρα από τα μετρήσιμα αποτελέσματα, συμβάλλουν επίσης στην αλλαγή της ποιότητας και της φύσης του αναπτυξιακού μοντέλου της Ευρώπης, καθώς αποτυπώνουν την ομοιογένεια ή ανομοιογένεια της προόδου κάθε φορά.

Η χρήση στόχων και δεικτών αποτελεί τακτικά θέμα προς συζήτηση σε επίπεδο ΕΕ. Για παράδειγμα, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο θέμα αυτό στο πλαίσιο των εργασιών για την ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ) και η Επιτροπή έδωσε στοιχεία σχετικά με το εύρος των δεικτών που χρησιμοποιούνται και είναι διαθέσιμοι σε επίπεδο ΕΕ.

Πολλοί ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες υπάρχουν σε επίπεδο ΕΕ για την παρακολούθηση των επιδόσεων διαχρονικά, μεταξύ των χωρών και σε όλους τους τομείς πολιτικής. Για τη στήριξη της πρόληψης και της διόρθωσης των μακροοικονομικών ανισορροπιών, δημιουργήθηκε ένας πίνακας αποτελεσμάτων με βασικούς δείκτες απασχόλησης και κοινωνικούς δείκτες.

Επίσης, σε διάφορους τομείς πολιτικής υπάρχουν άλλοι στόχοι που συχνά συμφωνήθηκαν από συνθέσεις του Συμβουλίου επί σειρά ετών. Συνεπώς, υπάρχει μια

¹¹⁴ Η SPC από το 2008 έως το 2017 έχει διοργανώσει 20 peer reviews σε 11 κράτη μέλη.

¹¹⁵ COM(2014) 130 final, «Απολογισμός της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Βρυξέλλες, 5.3.2014

τάση να προτείνεται η προσθήκη ή αντικατάσταση δεικτών διαχρονικά, αλλά η πρόκληση – όπως συνέβη με την στρατηγική της Λισαβόνας – είναι να αποφευχθεί η αποδυνάμωση των προτεραιοτήτων και να διατηρηθεί η εστίαση στα ουσιώδη.

Οι στόχοι είναι πολιτικά δεσμευτικοί, είναι κυρίως πολιτικοί στόχοι, (με εξαίρεση τους στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίοι στηρίζονται σε ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των τιμών που πρέπει να επιτευχθούν σε εθνικό επίπεδο).

Στα πλεονεκτήματα των στόχων είναι ότι είναι ενδεικτικοί της δυναμικής αλλαγής που προωθείται κάθε φορά.

B. Οι Ευρωπαϊκοί Κοινωνικοί Δείκτες¹¹⁶

Ένα από τα κύρια επιτεύγματα της κοινωνικής ΑΜΣ ήταν η ανάπτυξη δεικτών στους τομείς της κοινωνικής ένταξης και της κοινωνικής προστασίας, οι οποίοι χρησιμοποιούνται σε διάφορα πλαίσια, όπως:

- παρακολούθηση του στόχου «Ευρώπη 2020» για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και προσδιορισμός των βασικών κοινωνικών τάσεων
- προετοιμασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου και παροχή στοιχείων για την αξιολόγηση κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη
- ως μέρος των εκθέσεων των κρατών μελών σχετικά με τις κοινωνικές πολιτικές στα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων και τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις
- θεματικές εκθέσεις σχετικά με θέματα όπως η επάρκεια των συντάξεων, η παιδική φτώχεια και ευημερία κ.λπ.
- αναλυτική εργασία σε επίπεδο ΕΕ στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής

Από το 2001 η SPC και η SPC-ISG έχουν αναπτύξει δείκτες στους τομείς της κοινωνικής ένταξης, των συντάξεων και της υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας. Ο κατάλογος των δεικτών βελτιώνεται συνεχώς, ακολουθώντας την εξέλιξη των στατιστικών, της συλλογής στοιχείων, αλλά και των αναγκών.

¹¹⁶ European Commission, Employment, Social Affairs and Inclusion, Policies and Activities
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756&langId=en>

Η συνολική **αρχιτεκτονική των κοινωνικών δεικτών** της ΕΕ **ακολουθεί την αρχιτεκτονική των στόχων** της ΕΕ για κοινωνική προστασία και κοινωνική ένταξη, με 4 χαρτοφυλάκια: **γενικοί στόχοι, στόχοι κοινωνικής ένταξης, στόχοι για τις συντάξεις και στόχοι υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας.**

Κάθε χαρτοφυλάκιο έχει σχεδιαστεί για να καλύψει, κατά το δυνατόν, μέσω των διαθέσιμων συγκριτικών δεδομένων, όλες τις βασικές διαστάσεις που περιλαμβάνονται στους κοινούς στόχους με μειωμένο αριθμό πρωταρχικών δεικτών. Άρα, καθένα από τα τέσσερα χαρτοφυλάκια δεικτών αποτελεί ένα κοινά συμφωνηθέν συμπυκνωμένο και περιεκτικό εργαλείο παρακολούθησης της κοινωνικής κατάστασης μιας χώρας. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη αναμένεται να αξιολογήσουν την κατάστασή τους χρησιμοποιώντας απλοποιημένους δείκτες πρωταρχικού επιπέδου. Αυτή η αξιολόγηση, υποστηριζόμενη από σχετικές πληροφορίες σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να παρέχει ένα ισχυρό εργαλείο για τον προσδιορισμό των στόχων προτεραιότητας.

Οι πρωταρχικοί κοινωνικοί στόχοι αφορούν:

α) **κοινωνική συνοχή, ισότητα** ανδρών και γυναικών και **ίσες ευκαιρίες** για όλους, **κατάλληλα, προσβάσιμα, οικονομικά βιώσιμα, προσαρμόσιμα και αποτελεσματικά** συστήματα κοινωνικής προστασίας

β) **αποτελεσματική και αμοιβαία αλληλεπίδραση** μεταξύ των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

γ) **χρηστή διακυβέρνηση, διαφάνεια και συμμετοχή** των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και παρακολούθηση της πολιτικής

Οι στόχοι για την Κοινωνική ένταξη επιδικνώνουν να διασφαλιστεί:

δ) **πρόσβαση όλων** στους πόρους, τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες που απαιτούνται για τη συμμετοχή στην κοινωνία, την πρόληψη και την αντιμετώπιση του αποκλεισμού και την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων που οδηγούν στον αποκλεισμό

ε) η **ενεργή κοινωνική ένταξη** όλων, τόσο με την προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας όσο και με την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού ·

στ) ότι οι πολιτικές κοινωνικής ένταξης είναι καλά **συντονισμένες** και περιλαμβάνουν **όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης** και **όλους τους εμπλεκόμενους**, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που βιώνουν τη φτώχεια, ότι είναι **αποτελεσματικές και αποδοτικές** και ενσωματώνονται σε όλες τις σχετικές δημόσιες πολιτικές (δημοσιονομικές, εκπαίδευσης και κατάρτισης), καθώς και στα προγράμματα των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων, ιδίως του ΕΚΤ.

Οι στόχοι για επαρκείς και βιώσιμες συντάξεις επιδικώνουν να διασφαλιστούν:

ζ) **επαρκείς συντάξεις για όλους και πρόσβαση σε συντάξεις** που επιτρέπουν στα άτομα να διατηρήσουν, σε εύλογο βαθμό, το **βιοτικό τους επίπεδο** μετά τη συνταξιοδότηση, με **πνεύμα αλληλεγγύης και δικαιοσύνης** μεταξύ και εντός γενεών

η) **οικονομική βιωσιμότητα** δημόσιων και ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων

θ) ότι τα **συνταξιοδοτικά συστήματα είναι διαφανή, προσαρμοσμένα στις ανάγκες** και τις προσδοκίες γυναικών και ανδρών, στις σύγχρονες απαιτήσεις, τη δημογραφική γήρανση και τις διαρθρωτικές αλλαγές, ότι οι άνθρωποι λαμβάνουν τις **απαραίτητες πληροφορίες για να προγραμματίσουν τη συνταξιοδότησή τους**, καθώς και ότι οι μεταρρυθμίσεις υλοποιούνται με την ευρύτερη δυνατή συναίνεση.

Οι στόχοι για **προσιτή, υψηλής ποιότητας και βιώσιμη υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα**, επιδικώνουν να διασφαλιστούν:

ι) **πρόσβαση για όλους σε επαρκή υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα**, ότι η ανάγκη για φροντίδα **δεν οδηγεί σε φτώχεια και οικονομική εξάρτηση**, καθώς και ότι **αντιμετωπίζονται οι ανισότητες** στην πρόσβαση.

ια) **ποιότητα στην υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη** και προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και προτιμήσεις κοινωνίας και ατόμων, ιδίως με ανάπτυξη προτύπων ποιότητας και ενίσχυση της ευθύνης επαγγελματιών και ασθενών

ιβ) **προσιτή και οικονομικά βιώσιμη, επαρκής και υψηλής ποιότητας υγεία και μακροχρόνια περίθαλψη**, με ορθολογική χρήση των πόρων, μέσω κινήτρων για

χρήστες και παρόχους, χρηστής διακυβέρνησης και συντονισμού συστημάτων φροντίδας και ιδρυμάτων (δημόσιων και ιδιωτικών)¹¹⁷.

Γ. Ο ρόλος των εκθέσεων

Η τακτική υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη καλύπτει πολιτικές και μέτρα στο πλαίσιο των κοινωνικών στόχων, με πολυετή προοπτική. Είναι οργανωμένη έτσι ώστε να διασφαλίζει συνέργειες με τον κύκλο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο¹¹⁸ και τις εθνικές απαιτήσεις για υποβολή εκθέσεων.

Με τις Εθνικές Κοινωνικές Εκθέσεις, τα ΚΜ ενημερώνουν για τις στρατηγικές και την πρόοδο που επιτεύχθηκε στα διάφορα κοινωνικά πεδία. Παρόλο που η ανάλυση που παρουσιάζεται σε αυτές τις Εκθέσεις βασίζεται κυρίως στο χαρτοφυλάκιο κοινώς συμφωνημένων δεικτών και στατιστικών, μπορεί να συμπληρωθεί με εθνικούς δείκτες, επισημαίνοντας εθνικές ιδιαιτερότητες, ιδίως σε τομείς κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης.

Δ. Ο ρόλος της υποομάδας δεικτών (ISG) της SPC – Τα κριτήρια επιλογής δεικτών

Το 2001 η SPC δημιούργησε την υποομάδα δεικτών (ISG) για να υποστηρίξει τις δραστηριότητές της, παρέχοντας τεχνική και αναλυτική υποστήριξη. Ο ρόλος της ISG είναι η ανάπτυξη και ο καθορισμός κοινωνικών δεικτών για την παρακολούθηση της προόδου των ΚΜ προς τους κοινά συμφωνημένους στόχους της ΕΕ, η εκτέλεση αναλυτικών εργασιών βάσει συμφωνημένων δεικτών, η ανάπτυξη πλαισίων για την υποστήριξη των επισκοπήσεων που διενεργεί η SPC και η συμβολή στη βελτίωση των κοινωνικών στατιστικών σε επίπεδο ΕΕ, ιδίως μέσω της ανάπτυξης της EU-SILC.

Η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας συμφώνησε σε ένα μεθοδολογικό πλαίσιο¹¹⁹ για την ανάπτυξη του χαρτοφυλάκιου κοινωνικών δεικτών της ΕΕ¹²⁰. Παρόλο που

¹¹⁷ Στο τέλος της Διδακτικής ενότητας 3 ακολουθεί παράρτημα με κατάλογο δεικτών

¹¹⁸ το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, που εισήχθη τον Ιούνιο του 2010, είναι ένα εργαλείο συντονισμού πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ που συμβάλλει στην επίτευξη των ευρύτερων στόχων της ΕΕ για ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης και για συντονισμό των πολιτικών. Παρέχει περισσότερο ολοκληρωμένο πλαίσιο εποπτείας για την εφαρμογή των δημοσιονομικών πολιτικών στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και για την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων μέσω των ΕΠΜ (εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων)

¹¹⁹ Atkinson et al (2002): The methodological framework was originally proposed by Atkinson et al in an independent academic study commissioned by the 2001 Belgian Presidency of the EU.

δίνεται προτεραιότητα στους δείκτες αποτελεσμάτων, το χαρτοφυλάκιο δεν περιορίζονται σε αυτούς προκειμένου να αντικατοπτρίζονται οι δράσεις και ο αντίκτυπος των πολιτικών.

Η επιλογή δεικτών πρέπει να βασίζεται στα ακόλουθα ελάχιστα μεθοδολογικά κριτήρια, σύμφωνα με τα οποία, **κάθε δείκτης πρέπει:**

α) να καταγράφει την ουσία του προβλήματος και να έχει σαφή και αποδεκτή κανονιστική ερμηνεία

β) να είναι ισχυρός και στατιστικά επικυρωμένος.

γ) να παρέχει επαρκές επίπεδο συγκρισιμότητας μεταξύ χωρών, με τη χρήση διεθνώς εφαρμοσμένων ορισμών και προτύπων συλλογής δεδομένων

δ) να βασίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα και να υπόκειται σε επικαιροποίηση και σε αναθεώρηση.

ε) να ανταποκρίνεται στις παρεμβάσεις πολιτικής, χωρίς να χειραγωγείται.

Η εμπειρία του παρελθόντος στην ανάπτυξη κοινωνικών δεικτών της ΕΕ από την ISG έχει δείξει ότι ένας δείκτης μπορεί να συλλέγει ορισμένες βασικές πληροφορίες, απαραίτητες για μια από τις βασικές διαστάσεις ενός κοινά συμφωνημένου στόχου πολιτικής, αλλά να μην πληροί όλα τα κριτήρια για την επιλογή δεικτών (π.χ. συγκρισιμότητα). Προκειμένου να ξεπεραστεί αυτή η δυσκολία, η ISG συμφώνησε να επισημάνει τον τρόπο που οι δείκτες πρέπει να χρησιμοποιηθούν. Οι ακόλουθες τρεις κατηγορίες (ΕΕ, Εθνικό και Πλαίσιο) στοχεύουν να επισημάνουν στους χρήστες το σκοπό και τους περιορισμούς κάθε δείκτη:

- Οι από κοινού συμφωνηθέντες **Ευρωπαϊκοί δείκτες** συμβάλλουν στη συγκριτική αξιολόγηση της προόδου των ΚΜ προς την κατεύθυνση κοινών στόχων και μπορεί να αναφέρονται σε κοινωνικά αποτελέσματα, ενδιάμεσα ή εκροές.

- Οι από κοινού συμφωνηθέντες **εθνικοί δείκτες** βασίζονται σε κοινά συμφωνημένους ορισμούς και παραδοχές που παρέχουν βασικές πληροφορίες για την

¹²⁰ Press, Oxford, Social Indicators: The EU and Social Inclusion, Oxford University : «The current framework is still consistent with the broad thrust of recommendations contained in this study, though differing in some details. Readers interested in a detailed discussion of these principles can refer to this study.»

αξιολόγηση της προόδου των ΚΜ σε σχέση με ορισμένους στόχους, ενώ δεν επιτρέπεται η άμεση σύγκριση μεταξύ των χωρών, ή όχι απαραίτητα έχοντας μια σαφή κανονιστική ερμηνεία. Αυτοί οι δείκτες είναι ιδιαίτερα κατάλληλοι για τη μέτρηση της κλίμακας και φύσης της παρέμβασης πολιτικής και πρέπει να ερμηνεύονται με βάση το σχετικό υπόβαθρο (ακριβής ορισμός, παραδοχές, αντιπροσωπευτικότητα).

Πληροφορίες πλαισίου: Κάθε δείκτης πρέπει να αξιολογείται βάσει του ευρύτερου πλαισίου και με αναφορά στο παρελθόν και, όπου χρειάζεται, στις μελλοντικές τάσεις. Η λίστα των πληροφοριών για το πλαίσιο είναι ενδεικτική και αφήνει περιθώριο για επιπλέον πληροφορίες, σχετικές με την καλύτερη κατανόηση του εθνικού πλαισίου.

Εκτός από τα κριτήρια για **κάθε δείκτη**, καθένα από τα τέσσερα χαρτοφυλάκια δεικτών (συνολικά) πρέπει επίσης να πληροί ορισμένα κριτήρια, όπως να είναι ολοκληρωμένο και να καλύπτει όλες τις βασικές διαστάσεις των κοινών στόχων, να είναι ισορροπημένο ως προς τις διάφορες διαστάσεις και να επιτρέπει συνθετική και διαφανή αξιολόγηση της κατάστασης μιας χώρας σε σχέση με τους κοινούς στόχους.

E. Η πρόσβαση στους κοινωνικούς δείκτες της ΕΕ

Τα αριθμητικά στοιχεία για όλους τους από κοινού συμφωνημένους δείκτες υπολογίζονται και ενημερώνονται τακτικά από την Eurostat βάσει κοινών ορισμών και μεθοδολογιών¹²¹

Όλοι οι δείκτες της ΕΕ για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη είναι διαθέσιμοι με πολύ σαφή και χρήσιμο τρόπο στον ιστότοπο της Eurostat¹²²:

¹²¹ “Working paper with the description of the 'Income and living conditions dataset'”
http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/1012398/D5.1.3Working_paper_final_20141204.pdf/c4ed99f5-7cc3-4bf9-a6eb-b1f730299e0e

¹²² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/employmentand-social-policy/social-protection-and-inclusion>,

IV. Πρώτο παράδειγμα παρακολούθησης: Η σύσταση για την επένδυση στα παιδιά

A. Η σύσταση¹²³ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Επένδυση στα παιδιά: Σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας»¹²⁴

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη σύσταση αυτή τονίζει τη σημασία που έχει η **πρόληψη της διαγενεακής μετάδοσης της φτώχειας** για το μέλλον της Ευρώπης. Αναγνωρίζοντας ότι οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας είναι αρμοδιότητα των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνιστά στα κράτη μέλη «να οργανώνουν και να υλοποιούν πολιτικές για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, προάγοντας την καλή διαβίωση των παιδιών, μέσω πολυδιάστατων στρατηγικών...».

Για το σκοπό αυτό προτείνει στα κράτη μέλη να αναπτύσσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές, βασισμένες σε 3 πυλώνες:

- **Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους**, μέσω της στήριξης της απασχόλησης των γονέων και της εξασφάλισης επαρκούς βιοτικού επιπέδου μέσω παροχών
- **Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες**, (προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στα εκπαιδευτικά συστήματα, ανταπόκριση των συστημάτων υγείας στις ανάγκες μειονεκτούντων παιδιών, ασφαλής και κατάλληλη στέγη, εναλλακτικά συστήματα, σε περίπτωση απομάκρυνσης από την οικογένεια.
- Συμμετοχή των παιδιών, μέσω υποστήριξης της συμμετοχής σε αθλητικές, πολιτιστικές και δραστηριότητες παιχνιδιού και αναψυχής και δημιουργίας μηχανισμών που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους.

Επιπλέον με τη σύσταση αυτή ενθαρρύνονται τα κράτη μέλη να κινητοποιήσουν το σύνολο των διαθέσιμων εργαλείων και δεικτών στο πλαίσιο της στρατηγικής

¹²³ Commission Recommendation, “Investing in children: breaking the cycle of disadvantage”, 20.02.2013

¹²⁴ Επίσημη εφημερίδα της ΕΕ, 02.03.2013 – L 59/5

«Ευρώπη 2020» και να αξιοποιήσουν κατάλληλα τις δυνατότητες που προσφέρουν τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ¹²⁵.

B. Η παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύστασης

Η SPC συγκρότησε ειδική ad-hoc ομάδα για την παροχή συμβουλών για την ανάπτυξη της Σύστασης και την υποβολή λεπτομερούς πρότασης για δείκτες που θα αποτελούσαν μέρος του πλαισίου παρακολούθησης της σύστασης. Αυτή η εργασία τροφοδότησε την έκθεση της SPC για το 2012 «Αντιμετώπιση και πρόληψη της παιδικής φτώχειας, προώθηση της ευημερίας των παιδιών»¹²⁶, με προτεινόμενο **χαρτοφυλάκιο δεικτών** σύμφωνα βασισμένο σε 3 άξονες:

- καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και της προώθησης της παιδικής ευημερίας
- Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους
- Πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες

Οι δείκτες παρακολούθησης της εφαρμογής της Σύστασης, **ανά άξονα** ήταν:

1^{ος} άξονας: Δείκτες καταπολέμησης παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και προώθησης της ευημερίας των παιδιών:

1. At-risk-of-poverty or social exclusion for children (0-17)
2. At-risk-of-poverty rate for children (0-17)
3. Severe material deprivation rate for children (0-17)
4. Share of children (0-17) living in (quasi-)jobless households (i.e. very low work intensity households)
5. Dispersion of child poverty around the poverty risk threshold: at-risk-of poverty rate calculated with 50% and 70% thresholds
6. Persistent at-risk-of-poverty rate for children (0-17)
7. At-risk-of-poverty rate anchored at a fixed moment in time for children

2^{ος} άξονας: Δείκτες για πρόσβαση σε επαρκείς πόρους

¹²⁵ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους άπορους, Πρόγραμμα Erasmus, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

¹²⁶ SPC ADVISORY REPORT TO THE EUROPEAN COMMISSION, «TACKLING AND PREVENTING CHILD POVERTY, PROMOTING CHILD WELL-BEING», Social Protection Committee, Brussels, 27 June 2012

1. In-work poverty rate of people living in households with dependent children
2. Age (0-17, 18-64, 65+) Household type (single parents, two adults with dependent children)
3. At-risk-of-poverty rate for children (0-17) by work intensity of the household
4. At-risk-of-poverty rate for children (0-17) living in households at work
5. Relative median poverty gap for children (0-17)

Δευτερεύοντες Δείκτες

1. Childcare impact of social transfers (other than pensions) in reducing child poverty
2. Difference between the children at-risk-of poverty rate before and after social transfers (excluding pensions)
3. Comparison with the working-age population (18-64) and the elderly population (65+) is recommended
4. Housing cost overburden rate (0-17)

Δείκτες Πλαισίου

1. Employment impact of parenthood
2. Part time employment due to care responsibilities

3^{ος} άξονας: Δείκτες πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες

1. Early school education
2. Proficiency in reading, maths and science
3. Young people not in employment, education or training (NEET) rate (15-19)
4. Young people not in employment, education or training (NEET) rate by gender, 15-19 Eurostat – LFS
5. Self-reported unmet need for medical care (16-24)
6. Infant mortality
7. Child mortality 1-14 years
8. Low birth weight eight at birth of less than 2 500 grams (WHO – OECD)
9. Housing deprivation (017)

10. Overcrowding rate (0-17)

Δευτερεύοντες δείκτες

1. Early leavers from education and training (18-24)

Δείκτες πλαισίου

2. Vaccination coverage
3. Obesity: Young people aged 15-24 with a body mass index of 30 or above
4. Regular smokers: Share of daily cigarette smokers (population aged 15-24)

V. Δεύτερο παράδειγμα παρακολούθησης: Ο ΕΠΚΔ

A. Η παρακολούθηση της εφαρμογής του ΕΠΚΔ

Η υλοποίηση του Πυλώνα παρακολουθείται στο ευρωπαϊκό επίπεδο από ένα πίνακα κοινωνικών αποτελεσμάτων (scoreboard), όπου καταγράφονται οι αποδόσεις και ανιχνεύονται οι τάσεις στον τομέα της εργασίας και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου. Ο πίνακας θα ενσωματώνεται στην Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση (JER), που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Ο εντοπισμός των τάσεων και των επιδόσεων στο πίνακα αποτελεσμάτων του ΕΠΚΔ ακολουθεί την ίδια μεθοδολογία με αυτή του πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών των κρατών μελών (Scoreboard of key employment and social indicators), και τα κράτη μέλη κατατάσσονται με την έξης σειρά :

- πολύ καλή απόδοση: βαθμολογία < -1 :
- καλή απόδοση: $-1 < \text{βαθμολογία} < -0,5$
- ουδέτερη απόδοση: $-0,5 < \text{βαθμολογία} < 0,5$
- κακή απόδοση: $0,5 < \text{βαθμολογία} < 1$
- πολύ κακή απόδοση: βαθμολογία > 1

Η απόδοση των κρατών μελών αξιολογείται με βάση το ύψος του δείκτη και την πρόοδο μέσα σε ένα έτος. Ανάλογα με την απόδοσή τους τα κράτη μέλη κατατάσσονται σε 6 κατηγορίες κατά φθίνουσα σειρά: καλύτερες αποδόσεις, καλύτερα από το μέσο όρο, στο μέσο όρο, καλή απόδοση αλλά χρίζει

παρακολούθηση, αδύναμη απόδοση, με τάσεις βελτίωσης και χρίζει παρακολούθησης, κρίσιμες καταστάσεις¹²⁷. Οι δείκτες στους οποίους βασίζεται η παραπάνω παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του ΕΠΚΔ είναι οι ακόλουθοι (12 πρωταρχικοί δείκτες):

1. Φροντίδα και στήριξη παιδιών
2. Κοινωνική προστασία
3. Παροχές ανεργίας
4. Επανένταξη μακροχρόνια ανέργων
5. Εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις
6. Υγειονομική περίθαλψη
7. Ένταξη ΑμεΑ
8. Μακροχρόνια φροντίδα
9. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

B. Η παρακολούθηση της εφαρμογής της τρίτης θεματικής ενότητας του ΕΠΚΔ

Για την παρακολούθηση της τρίτης θεματικής ενότητας του Πυλώνα, , χρησιμοποιούνται 4 κύριοι και 6 δευτερεύοντες δείκτες¹²⁸:

1. Κύριος δείκτης: Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην μείωση της φτώχειας Υποδείκτες: 1α/Δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης στην Κοινωνική Προστασία 1β/Δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης στην Υγεία 1γ/Δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης στην Εκπαίδευση
2. Κύριος Δείκτης: Παιδιά ηλικίας <3 ετών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς
3. Κύριος δείκτης: Ανεκπλήρωτη ανάγκη για ιατρική φροντίδα Υποδείκτες : 3α/Ανεκπλήρωτη ανάγκη για ιατρική φροντίδα-άνδρες 3β/Ανεκπλήρωτη ανάγκη για ιατρική φροντίδα-γυναίκες 3γ/Άμεση πληρωμή για αγαθά και υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης

¹²⁷ European commission, joint Employment report 2018 as adopted by EPSCO Council on 15.03.18, page 17.

¹²⁸ Βλ Eurostat Statistical tree “Public support/ Social Protection and Inclusion

4.Κύριος Δείκτης :Ατομικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων

Υποδείκτες

4α/Βασικές ψηφιακές ικανότητες –Άνδρες ηλικίας από 16 έως 74 ετών

4β/Βασικές ψηφιακές ικανότητες-Γυναίκες ηλικίας από 16 έως 74 ετών

Υπενθυμίζεται ότι η 3^η θεματική ενότητα (κοινωνική προστασία και ένταξη) περιλαμβάνει τα ακόλουθα πεδία:

1. Φροντίδα και στήριξη παιδιών
2. Κοινωνική προστασία
3. Παροχές ανεργίας
4. Επανένταξη μακροχρόνια ανέργων
5. Εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις
6. Υγειονομική περίθαλψη
7. Ένταξη ΑμεΑ
8. Μακροχρόνια φροντίδα
9. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες

Ο νεωτερισμός του ΕΠΚΔ είναι ότι περιλαμβάνει **στατιστικούς δείκτες για την παρακολούθηση της εφαρμογής των κοινωνικών δικαιωμάτων**, καθιστώντας την μετρήσιμη και συγκρίσιμη. Από την παρακολούθηση των παραπάνω δεικτών εξάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Τα πρώτα αποτελέσματα από την παρακολούθηση του Πυλώνα δείχνουν πως κατά το 2018 στην ΕΕ υπήρξε γενικά **πρόοδος στους δείκτες παιδικής φροντίδας, ιατρικής φροντίδας και ψηφιακών ικανοτήτων**.
- Αντίθετα παρουσίασε **μείωση ο δείκτης του αντίκτυπου των κοινωνικών μεταβιβάσεων** στη μείωση της φτώχειας .
- Η Ελλάδα το 2018 βρισκόταν στην προτελευταία κατηγορία («χρηρίζει παρακολούθησης»)για τους **δείκτες παιδικής φροντίδας και ψηφιακών ικανοτήτων** και στην τελευταία κατηγορία («κρίσιμες περιπτώσεις») για τους δείκτες κοινωνικών μεταβιβάσεων και ιατρικής φροντίδας.

VI. Τρίτο παράδειγμα σχεδιασμού και (μελλοντικής) παρακολούθησης: Η εγγύηση για τα παιδιά («child guarantee»)

Το 2015 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας «εγγύησης για τα παιδιά» («child guarantee» στα πρότυπα της πρωτοβουλίας «youth guarantee»), η οποία θα στόχευε στο να διασφαλίσει ότι **κάθε παιδί στην Ευρώπη που κινδυνεύει από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό έχει πρόσβαση στους ακόλουθους 5 τομείς:**

1. δωρεάν υγειονομική περίθαλψη,
2. δωρεάν εκπαίδευση,
3. δωρεάν εκπαίδευση και φροντίδα στην παιδική ηλικία,
4. αξιοπρεπή στέγαση και
5. κατάλληλη διατροφή.

Το 2017, το Κοινοβούλιο ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει σχετική δράση και η Επιτροπή ανέθεσε τη διεξαγωγή μελέτης, με κύριο στόχο να διερευνήσει πώς ένα τέτοιο σχέδιο θα μπορούσε να συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ιδίως των πλέον μειονεκτούντων παιδιών, καθώς και στην εξασφάλιση της πρόσβασης αυτών των παιδιών στους 5 τομείς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την αρχική έκθεση, η οποία περιλαμβάνει την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης για 4 ομάδες- στόχους:

1. παιδιά που ζουν σε ιδρύματα,
2. παιδιά με αναπηρίες και άλλες ειδικές ανάγκες,
3. παιδιά μεταναστών και προσφύγων,
4. παιδιά που ζουν σε επισφαλές οικογενειακό περιβάλλον.

Στις αρχές του 2019 διεξήχθη ηλεκτρονική διαβούλευση επί του αρχικού κειμένου, και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν 4 θεματικά εργαστήρια:

1. Εργαστήριο για παιδιά σε ιδρύματα: Ρουμανία (Βουκουρέστι)
2. Εργαστήριο για τα παιδιά με αναπηρίες: Λετονία (Ρίγα),
3. Εργαστήριο για παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο: Σουηδία (Malmö),
4. Εργαστήριο για παιδιά που ζουν σε επισφαλή οικογενειακή κατάσταση: Ιταλία (Ρώμη).

Η μελέτη διεξάγεται από μια κοινοπραξία αποτελούμενη από την Applica και το Ινστιτούτο Κοινωνικών και Οικονομικών Ερευνών του Λουξεμβούργου (LISER), σε στενή συνεργασία με το Eurochild και το Save the Children και με την υποστήριξη 9 θεματικών εμπειρογνομώνων, 28 εθνικών εμπειρογνομώνων και ανεξάρτητων μελετητών. Το τελικό κείμενο της μελέτης θα παράσχει λεπτομερή ανάλυση του σχεδιασμού, της διακυβέρνησης και της εφαρμογής, ενώ κατά την παρούσα φάση γίνεται επεξεργασία των **πιθανών δεικτών** παρακολούθησης της εφαρμογής.

VII. Η θεσμοποίηση της συλλογής στατιστικών στοιχείων στην ΕΕ¹²⁹

Η ύπαρξη στατιστικών στοιχείων είναι απολύτως απαραίτητη για τη διαμόρφωση αιτιολογημένης κοινωνικής πολιτικής, έχοντας γνώση της υφιστάμενης κάθε φορά κατάστασης, των μεταβολών και του αντίκτυπου των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Κατά συνέπεια, έχει ιδιαίτερη σημασία η δημιουργία βάσεων δεδομένων, που προέρχονται είτε από διοικητικές πηγές, ή από δειγματοληπτικές έρευνες.

Ένα πρόβλημα θα μπορούσε να είναι ότι υπάρχουν σήμερα πάρα πολλά δεδομένα, τα οποία διατίθενται όλο και περισσότερο στο διαδίκτυο. Η επεξεργασία τους απαιτεί αναλυτική ικανότητα και ιδιαίτερη προσοχή στους ορισμούς.

A. Η Eurostat¹³⁰

Η **Eurostat** ιδρύθηκε το 1953 για να καλύψει τις ανάγκες πληροφόρησης της «Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα» και στη συνέχεια ο ρόλος της ενισχύθηκε όταν το 1958 ιδρύθηκε η ΕΚ, οπότε η Eurostat έγινε Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σήμερα, υπάγεται στο χαρτοφυλάκιο του Επιτρόπου που είναι υπεύθυνος για την Οικονομία.

Η **Eurostat** είναι η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έδρα της βρίσκεται στο **Λουξεμβούργο**. Η αποστολή της είναι να παρέχει **υψηλής ποιότητας στατιστικά στοιχεία**. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η Eurostat προωθεί τις ακόλουθες αξίες: σεβασμό των κανόνων και διαδικασιών, αναζήτηση της αριστείας και της καινοτομίας, κουλτούρα εξυπηρέτησης των χρηστών και επαγγελματική ανεξαρτησία. Η παραγωγή στατιστικών δεδομένων πραγματοποιείται με διαφανή και επαγγελματικό τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η εμπιστοσύνη. Η πρόσβαση στα δεδομένα της Eurostat είναι εύκολη και επιτρέπει τη σύγκριση.

Η παροχή στατιστικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο επιτρέπει **συγκρίσεις μεταξύ χωρών και περιφερειών**. Οι **υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής** (policy makers), αλλά

¹²⁹ Αυτά τα ευρωπαϊκά δεδομένα τροφοδοτούν επίσης τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και τους διάφορους οργανισμούς στις Ηνωμένες Πολιτείες.

¹³⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/fr/about/overview/what-we-do>

και οι **πολίτες**, λειτουργούν σωστά, όταν βασίζονται σε αξιόπιστα και αντικειμενικά στατιστικά στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για τους διαχειριστές και ηγέτες σε κοινοτικό, εθνικό, τοπικό επίπεδο για να λάβουν τις αποφάσεις τους, αλλά και στους πολίτες και στα μέσα ενημέρωσης για να σχηματίζουν σωστή εικόνα της σύγχρονης κοινωνίας και για να αξιολογούν τα αποτελέσματα των πολιτικών παρεμβάσεων.

Οι **Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες** παραμένουν βασικές στο επίπεδο των κρατών μελών, διότι παράγουν τις έρευνες. Η Eurostat ελέγχει την μεθοδολογία και είναι σε συνεχή διάλογο με τις Εθνικές Υπηρεσίες. Οι ευρωπαϊκές στατιστικές είναι απαραίτητες για οποιαδήποτε απόφαση και αξιολόγηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ο **κύριος ρόλος της Eurostat** είναι να **παρέχει στατιστικά στοιχεία** στις άλλες ΓΔ και να **διαβιβάζει δεδομένα** στην Επιτροπή και στα άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, ώστε να μπορούν να καθορίζουν, να εφαρμόζουν και να αναλύουν τις πολιτικές. Επιπλέον στοχεύει στα ακόλουθα:

- να αναπτύξει, σε συνεργασία με τις εθνικές στατιστικές αρχές εναρμονισμένους ορισμούς μεταξύ ΚΜ, ταξινομήσεις και μεθόδους για την παραγωγή επίσημων ευρωπαϊκών στατιστικών
- να θεσπίζει συγκεντρωτικά δεδομένα για την ΕΕ και την ευρωζώνη, από δεδομένα που συλλέγονται από τις εθνικές στατιστικές αρχές, βάσει εναρμονισμένων προτύπων
- να παρέχει δωρεάν πρόσβαση στα στοιχεία σε πολιτικούς και πολίτες, κυρίως μέσω της ιστοσελίδας της Eurostat¹³¹.

Η ανάπτυξη των κοινοτικών πολιτικών επέφερε αλλαγή στον ρόλο της Eurostat. Σήμερα, η συλλογή δεδομένων για την ΟΝΕ (Οικονομική και Νομισματική Ένωση - EMU) και η ανάπτυξη των στατιστικών συστημάτων των χωρών που επιθυμούν να ενταχθούν στην ΕΕ είναι πιο σημαντική από ό, τι πριν από δέκα χρόνια. Η πρώτη Κοινοτική Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ημερομηνίες έγινε το 1960 και το 1994 που η πρώτη ευρωπαϊκή έρευνα ομάδας νοικοκυριών που πραγματοποίησε ανάλυση εισοδήματος, απασχόλησης, φτώχειας, κοινωνικού αποκλεισμού, υγείας, κα.

¹³¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

B. ESSPROS - Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας

Η κοινωνική προστασία περιλαμβάνει όλες τις παρεμβάσεις δημόσιων ή ιδιωτικών φορέων που αποσκοπούν στην ανακούφιση των νοικοκυριών και των ατόμων από το βάρος ενός συνόλου κινδύνων ή αναγκών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει ταυτόχρονη ή αμοιβαία, ή μεμονωμένη ρύθμιση. Ο κατάλογος των κινδύνων/αναγκών που ενδέχεται να προκαλούν κοινωνική προστασία είναι:

1. Ασθένεια / υγειονομική περίθαλψη
2. Αναπηρία
3. Γήρας
4. Επιζώντες
5. Οικογένεια / παιδιά
6. Ανεργία
7. Στέγαση
8. Ο κοινωνικός αποκλεισμός/ κάτι που δεν ταξινομείται αλλιώς

Το Σύστημα ESSPROS αναπτύχθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '70 από την Eurostat σε συνεργασία με εκπροσώπους των κρατών μελών, ως απάντηση στην ανάγκη για ένα ειδικό μέσο στατιστικής παρατήρησης της κοινωνικής προστασίας.

Η πρώτη μεθοδολογία ESSPROS δημοσιεύθηκε το 1981, ενώ τον Απρίλιο του 2005, η Eurostat πρότεινε τη θέσπιση νομικής βάσης, με αποτέλεσμα την υιοθέτηση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου¹³², ο οποίος συμπληρώθηκε από έναν ακόμα Κανονισμό¹³³

Γ. Η EU-SILC¹³⁴ (EU – Survey on Income and Living Conditions)

Η Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης της ΕΕ (συντομογραφία EU-SILC) αντικατέστησε το 2004 την ομάδα των νοικοκυριών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community Household Panel - ECHP), μια διαχρονική έρευνα

¹³² ΕΕ L113 της 30.04.2007, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 458/2007 «Ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS)», 25 Απριλίου 2007

¹³³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1322/2007 της Επιτροπής, της 12ης Νοεμβρίου 2007, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 458/2007.

¹³⁴ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)/en](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)/en)

με ομάδα (panel survey), στην οποία ένα δείγμα ατόμων σε νοικοκυριά απαντούσαν σε συνεντεύξεις σε ετήσια βάση.

Οι συνεντεύξεις κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων γύρω από τις συνθήκες διαβίωσης, με λεπτομερείς πληροφορίες για το εισόδημα, την οικονομική κατάσταση, την επαγγελματική ζωή, την κατάσταση στέγασης, τις κοινωνικές σχέσεις, την υγεία και βιογραφικές πληροφορίες των ερωτηθέντων.

Η διαδικασία αυτή κράτησε συνολικά 8 έτη, από το 1994 έως το 2001 και επαναλήφθηκε 8 φορές. Τότε εμπλεκόμενα κράτη μέλη ήταν το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, η Πορτογαλία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Από το 2003/2004, η έρευνα EU-SILC καλύπτει τα προαναφερθέντα θέματα.

Η EU-SILC περιλαμβάνει μικρές αλλαγές σε σχέση με το ECHP, με πιο σημαντική την αύξηση του αριθμού των χωρών που περιλαμβάνονται στο (ευρωπαϊκό) δείγμα.

Οι στατιστικές για το εισόδημα, την κοινωνική ένταξη και τις συνθήκες διαβίωσης καλύπτουν αντικειμενικές και υποκειμενικές πτυχές αυτών των θεμάτων τόσο σε νομισματικούς όσο και σε μη νομισματικούς όρους τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τα άτομα. Τα στατιστικά στοιχεία καλύπτουν τις ακόλουθες πτυχές:

1. εισόδημα
 2. φτώχεια
 3. κοινωνικός αποκλεισμός
 4. στέγαση
 5. εκπαίδευση
 6. υγεία
- Η EU-SILC παρέχει δύο τύπους ετήσιων δεδομένων για τις χώρες των κρατών μελών της ΕΕ, καθώς και για το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισλανδία, τη Νορβηγία, την Ελβετία, το Μαυροβούνιο, τη Βόρεια Μακεδονία, τη Σερβία και την Τουρκία:
 - Διατμηματικά δεδομένα (Cross-sectional data) που αφορούν μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και

- Διαχρονικά δεδομένα (Longitudinal data) που σχετίζονται με αλλαγές που παρατηρούνται περιοδικά (σε περίοδο τεσσάρων ετών).

Η EU-SILC δεν βασίζεται σε κοινό ερωτηματολόγιο ή έρευνα αλλά σε κοινό πλαίσιο, δηλαδή κοινές οδηγίες, διαδικασίες, έννοιες και ταξινομήσεις, που οδηγούν στη μεγιστοποίηση της συγκρισιμότητας μεταξύ των κρατών μελών.

Πρόσθετα δεδομένα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης μπορούν να βρεθούν σε άλλες στατιστικές έρευνες, ιδίως σε ό,τι αφορά τον πληθυσμό¹³⁵, την υγεία¹³⁶, την εκπαίδευση¹³⁷ και την κατάρτιση και την αγορά εργασίας¹³⁸.

4. To MISSOC¹³⁹ (Mutual Information System on Social Protection)

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Αμοιβαίας Πληροφόρησης για την Κοινωνική Προστασία (MISSOC) παρέχει λεπτομερή, συγκρίσιμα και επικαιροποιημένα στοιχεία σχετικά με τα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας στα αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά, τα οποία δημοσιεύει δύο φορές τον χρόνο (Ιανουάριο και Ιούλιο) για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία. Οι συγκριτικοί του πίνακες καλύπτουν 12 βασικούς τομείς κοινωνικής προστασίας:

1. χρηματοδότηση
2. υγειονομική περίθαλψη
3. ασθένεια
4. μητρότητα
5. αναπηρία
6. γήρας
7. επιζώντες
8. εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες
9. οικογενειακές παροχές
10. ανεργία
11. εγγυημένα ελάχιστα εισοδήματα

¹³⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/background>),

¹³⁶ (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/health/overview>),

¹³⁷ (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/overview>

¹³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/overview>

¹³⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>

12. μακροχρόνια περίθαλψη.

Κάθε πίνακας περιλαμβάνει πτυχές όπως, η νομική βάση, το πεδίο εφαρμογής, οι προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, το ποσό των παροχών, οργανογράμματα και σύντομες περιγραφές της δομής κοινωνικής προστασίας, σύντομες περιγραφές των κυριότερων ρυθμίσεων κοινωνικής προστασίας για τους αυτοαπασχολούμενους, στις 32 συμμετέχουσες χώρες κ.λπ. Οι ορισμοί των όρων που χρησιμοποιούνται διατίθενται στο γλωσσάριο¹⁴⁰.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντονίζει το MISSOC με τη βοήθεια Γραμματείας που συγκροτείται για τον σκοπό αυτό. Κάθε μία από τις χώρες που καλύπτει το σύστημα ορίζει έναν ή περισσότερους ανταποκριτές από υπουργεία ή φορείς κοινωνικής ασφάλισης. Οι ανταποκριτές επικαιροποιούν σε τακτική βάση τους συγκριτικούς πίνακες και τους οδηγούς για τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες από το έτος ένταξης στην ΕΕ, (για παράδειγμα από το 2007 για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και από το 2013 για την Κροατία).

Επιπλέον, το MISSOC επικαιροποιεί σε ετήσια βάση οδηγίες σχετικά με τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης προς πολίτες που μετακινούνται εντός της Ευρώπης¹⁴¹.

Το MISSOC χρησιμοποιούν κυρίως υπάλληλοι και όσοι χαράσσουν πολιτική, ερευνητές και φοιτητές, άτομα που μετακινούνται εντός της ΕΕ για να ζήσουν ή να εργαστούν.

VIII. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και ο ρόλος του στην «Ευρώπη 2020»

A. Τι είναι το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο είναι μια **διαδικασία συντονισμού**, προκειμένου τα ΚΜ να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους ως προς τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιεί ετησίως λεπτομερή ανάλυση και αξιολόγηση των οικονομικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των ΚΜ και διατυπώνει σχετικές συστάσεις.

¹⁴⁰ <https://www.missoc.org/glossaire/?lang=>

¹⁴¹ Πχ. Your social right in Greece <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=el>

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο ξεκινά με την έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της **Ετήσιας Επισκόπησης για την Ανάπτυξη (Annual Growth Survey – AGS)**¹⁴², στην οποία καθορίζονται οι προτεραιότητες της ΕΕ για το ερχόμενο έτος στο πεδίο της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Με βάση την AGS το **Εαρινό Συμβούλιο** εκδίδει τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ και εξετάζει την πρόοδο των κρατών μελών ως προς την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τη συνολική μακροοικονομική κατάσταση και την πρόοδο σε σχέση με τις εμβληματικές πρωτοβουλίες.

Στη συνέχεια τα ΚΜ υποβάλλουν τα Προγράμματα Σταθερότητας και τα **Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ)**¹⁴³ όπου καταγράφονται οι πολιτικές των ΚΜ και η πρόοδος ως προς τους στόχους. Τα ΕΠΜ τα οποία αξιολογούνται από την Επιτροπή, προκειμένου να εκδοθούν **οι ιδιαίτερες ανά χώρα συστάσεις (Country Specific Recommendations - CSR)**¹⁴⁴. Οι συστάσεις εγκρίνονται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ένα μέρος των συστάσεων αφορά συστηματικά ζητήματα ενεργού ένταξης και ιδίως ζητήματα που σχετίζονται με:

- την επάρκεια και κάλυψη των συστημάτων ΕΕΕ και των επιδομάτων ανεργίας
- τη βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες,
- την ενεργοποίηση των περισσότερο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
- την αύξηση του αντίκτυπου των κοινωνικών δαπανών

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των συστάσεων που αφορούν τα ζητήματα κοινωνικής ένταξης αποτελεί **άτυπα «δείκτη» της σημασίας που δίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα ζητήματα** αυτά και όταν ο αριθμός αυτός μειώνεται, της ασκείται κριτική, τόσο από την SPC, όσο και από φορείς, όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Φτώχειας (European Antipoverty Network – EAPN).

Η εφαρμογή των συστάσεων αξιολογείται στις Εκθέσεις των Χωρών (Country Reports) και σε ό,τι αφορά ειδικά την ενεργό ένταξη, η αξιολόγηση γίνεται για κάθε

¹⁴² Δημοσιεύεται συνήθως το Νοέμβριο κάθε έτους. Το αρχικό κείμενο συντάσσεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το τελικό κείμενο διαμορφώνεται ύστερα από διαβούλευση με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των δύο επιτροπών EMCO και SPC και υιοθετείται από το Συμβούλιο EPSCO. (Βλ. Παράρτημα: Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2018).

¹⁴³ Η υποβολή γίνεται συνήθως τον Απρίλιο και κατά τους προηγούμενους μήνες πραγματοποιούνται διμερείς συναντήσεις μεταξύ Επιτροπής και κράτους μέλους.

¹⁴⁴ Δημοσιεύονται συνήθως τον Ιούνιο και πραγματοποιείται διεξοδική συζήτηση με τα κράτη μέλη προκειμένου να πάρουν την τελική τους μορφή.

ένα από τους τρεις πυλώνες της ενεργού ένταξης χωριστά. Συνήθως και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η μεγαλύτερη πρόοδος καταγράφεται στον πρώτο πυλώνα, της εισοδηματικής στήριξης, ενώ η προώθηση στην απασχόληση και η πρόσβαση στις υπηρεσίες καταγράφουν μικρότερη πρόοδο και είναι οι τομείς που δέχονται το μεγαλύτερο αριθμό συστάσεων.

B. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020¹⁴⁵

Νοέμβριος 2019: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθετεί το «Φθινοπωρινό πακέτο» (Autumn Package), το οποίο περιλαμβάνει: το Σχέδιο συστάσεων για την ευρωζώνη, την Έκθεση του Μηχανισμού Έγκαιρης Ειδοποίησης, το Σχέδιο της Κοινής Έκθεσης για την Απασχόληση (JER) και την Έκθεση της Ενιαίας Αγοράς

Μέσα Δεκεμβρίου 2019: Τα κράτη μέλη υποβάλλουν πίνακα σχετικά με την εφαρμογή των Ειδικών ανά χώρα Συστάσεων (Country Specific Recommendations – CSRs) του 2019 και την πρόοδο των εθνικών ευρωπαϊκών στόχων για το 2020.

Δεκέμβριος 2019: Πραγματοποιούνται διμερείς συναντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα ΚΜ.

Φεβρουάριος 2020: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τις Αξιολογήσεις της για τις επιδόσεις των κρατών μελών (Country Reports – Winter Package)

Μάρτιος-Μάιος 2020: Διεξάγονται συζητήσεις στο πλαίσιο του Συμβουλίου EPSCO

Μάρτιος 2020: Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Μάρτιος 2020: Εκ νέου διμερείς συναντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα κράτη μέλη για την οριστικοποίηση των κειμένων

Απρίλιος 2020: Τα κράτη μέλη παρουσιάζουν τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων και τα Προγράμματα Σταθερότητας

Μάιος 2020: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ύστερα από διαβουλεύσεις με τις επιτροπές του EPSCO, (SPC EMCO), υιοθετεί Σχέδιο των Ειδικών ανά χώρα Συστάσεων

¹⁴⁵ Ο σχεδιασμός και προγραμματισμός του Εξαμήνου 2020 έγινε πριν την κρίση του Covid-19. Λόγω των συνεπειών της κρίσης, ορισμένα σημεία αναδιαμορφώθηκαν

Ιούνιος 2020: Διεξάγονται υζητήσεις του Συμβουλίου για τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις

Καλοκαίρι 2020: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνει τις Ειδικές ανά χώρα Συστάσεις

ΙΧ. Επιπλέον εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης στο πλαίσιο της ΑΜΣ

Η παρακολούθηση της προόδου των κρατών μελών, δηλαδή τάσεων και επιδόσεων, για την απασχόληση και τα κοινωνικά ζητήματα υποστηρίζεται επιπλέον από:

- Τον **πίνακα απόδοσης κοινωνικών πολιτικών και πολιτικών απασχόλησης (scoreboard of key employment and social indicators)**, ο οποίος δημιουργήθηκε το 2013, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της **κοινωνικής διάστασης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης** ¹⁴⁶ και περιλαμβάνει τους ακόλουθους δείκτες:
 1. Το ύψος της ανεργίας (15-74 ετών).
 2. Το ποσοστό των νέων (15-24 ετών) NEET
 3. Το πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.
 4. Το ποσοστό του κινδύνου της φτώχειας για τον ενεργό πληθυσμό (15-64 ετών).
 5. Οι ανισότητες (δείκτης S80/S20).

Στόχος του πίνακα είναι να καταστεί δυνατή η επισκόπηση των πρόσφατων κοινωνικοοικονομικών τάσεων εντός της ΕΕ και επομένως η έγκαιρη ανίχνευση ανισορροπιών, για κάθε έναν από τους πέντε προαναφερόμενους δείκτες.

- Ο νέος **πίνακας απόδοσης κοινωνικών πολιτικών και πολιτικών απασχόλησης** προτάθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και αποτελείται από 14 βασικούς και 21 δευτερεύοντες δείκτες¹⁴⁷.
- Το **Σύστημα Παρακολούθησης Κοινωνικών Επιδόσεων (Social Protection Performance Monitor – SPPM)**: Πρόκειται για εργαλείο

¹⁴⁶ COM(2013) 690 Communication from the Commission to the European parliament and the council: “Strengthening the social dimension of the Economic and Monetary Union” 02/10/2013

¹⁴⁷ Βλ. Αντίστοιχο κεφάλαιο

παρακολούθησης της SPC, που εξετάζει όλους τους διαθέσιμους κοινωνικούς δείκτες, προσδιορίζει τις ετήσιες βασικές κοινωνικές τάσεις και εντοπίζει **social trends to watch**, δηλαδή τους δείκτες στους οποίους παρουσιάζει επιδείνωση τουλάχιστον το 1/3 των κρατών μελών.

- Το Σύστημα Παρακολούθησης Επιδόσεων στην Απασχόληση **Employment Performance Monitor- EPM** βασίζεται στα πορίσματα του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης της Ευρώπης 2020 (JAF), το οποίο καταρτίστηκε από κοινού από τις επιτροπές EMCO και SPC και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Περιλαμβάνει ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση της προόδου και των κυριοτέρων προκλήσεων.

•

X. Αξιολόγηση των εργαλείων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»¹⁴⁸

Το 2019, κοντά στο τέλος της δεκαετούς εφαρμογής της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε στα κράτη μέλη, στα μέλη των επιτροπών SPC και EMCO ευρύ ερωτηματολόγιο, προκειμένου να προβεί σε αξιολόγηση της Στρατηγικής, ως προς τις μεθόδους εργασίας και τις διαδικασίες επιτροπών, τους στόχους που τέθηκαν και τους αντίστοιχους δείκτες, τα Εργαλεία παρακολούθησης (EPM, SPPM, JAF).

B. Αξιολόγηση της συμβολής του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου

Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου χαρακτηρίστηκε σε μεγαλύτερο βαθμό θετική από τα κράτη μέλη, ως μια διαδικασία ορατή, λογικά δομημένη, που παρέχει ολοκληρωμένη προσέγγιση πολιτικής και συνελεύει σημαντικά στην τοποθέτηση ή διατήρηση των κοινωνικών ζητημάτων και ζητημάτων απασχόλησης στην ατζέντα της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Η αρνητική κριτική που δέχθηκε η διαδικασία αφορούσε ζητήματα όπως, η υπερβολική επικέντρωση στη δημοσιονομική εποπτεία, σε βάρος των κοινωνικών ζητημάτων, η ανάγκη ανοίγματος της διαδικασίας, πέρα από τον κλειστό κύκλο των

¹⁴⁸ JOINT REPORT OF THE EMPLOYMENT COMMITTEE (EMCO) AND SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (SPC) « ASSESSMENT OF THE EUROPE 2020 STRATEGY», European Commission, Brussels, September 2019

θεσμικών οργάνων, ευρωπαϊκών και εθνικών που την παρακολουθούν έως σήμερα, η ανάγκη ενίσχυσης της πολυετούς διάστασης, η ετήσια επανάληψη της διαδικασίας που είναι υπερβολικά συχνή για την παρακολούθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ο - μάλλον υπερβολικά – μεγάλος όγκος των εκθέσεων.

Γ. Αξιολόγηση της συμβολής των Εμβληματικών Πρωτοβουλιών

Η συμβολή τους κρίθηκε γενικά αρνητικά, καθώς χαρακτηρίστηκαν ως αναποτελεσματικές διαδικασίες, που παρέμειναν άγνωστες.

Δ. Αξιολόγηση της συμβολής της Στρατηγικής Απασχόλησης

Η συμβολή της αξιολογήθηκε θετικά, καθώς θεωρήθηκε ότι επικεντρώθηκε στις βασικές προκλήσεις, ότι επηρέασε θετικά τη δημιουργία και υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών των κρατών μελών, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων, καθώς και ότι αποτελεί ένα κατάλληλο μέσο διευκόλυνσης του συντονισμού των πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η αρνητικές τοποθετήσεις των κρατών μελών αφορούσαν κυρίως τις χρονοβόρες διαδικασίες της στρατηγικής

Ε. Αξιολόγηση της συμβολής των στόχων και των δεικτών

Η συμβολή των στόχων και των δεικτών αξιολογήθηκε γενικά ως θετική, καθώς οι ποσοτικοποιημένοι στόχοι συνέβαλαν σημαντικά στην ανάδειξη της σημασίας της καταπολέμησης της φτώχειας και της προώθησης της απασχόλησης, καθώς και στην ανάδειξη των προκλήσεων στους τομείς αυτούς.

Επιπλέον θετική θεωρήθηκε η συνεισφορά των στόχων στην υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων, αν και συχνά ήταν ιδιαίτερα φιλόδοξοι, καθώς και στην ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων των κρατών μελών και της διαφορετικής αφετηρίας του καθενός από αυτά.

Τέλος τα κράτη μέλη θεώρησε ότι επετεύχθη συμβιβασμός μεταξύ των ιδιαίτερα φιλόδοξων στόχων που τέθηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και της ανάγκης των κρατών μελών για ρεαλιστικούς στόχους στο εθνικό επίπεδο.

Ως αρνητική πλευρά των στόχων θεωρήθηκε η απουσία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης και η έλλειψη συνέπειας μεταξύ εθνικών και ευρωπαϊκού στόχου, ανά πεδίο πολιτικής.

Σε ό,τι αφορά τον δείκτη φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) κρίθηκε θετικά από το σύνολο των κρατών μελών, καθώς είναι περιεκτικός και ισχυρός, κατάλληλος για την αποτύπωση της καθολικής άποψης της κατάστασης, ιδιαίτερα αποτελεσματικός για την παρακολούθηση της προόδου του αντίστοιχου στόχου.

Επιπλέον χαρακτηρίστηκε εύκολος στο να επικοινωνηθεί, τόσο στις αρχές, όσο και στους πολίτες και θεωρήθηκε ότι λόγω της φύσης του καθιστά εύκολη τη σύγκριση μεταξύ των κρατών μελών.

Τέλος, ως ιδιαίτερα σημαντικό θεωρήθηκε το ότι καλύπτει πολλές διαστάσεις της κοινωνικής κατάστασης, αποτυπώνοντάς τες σε ένα μόνο αριθμό, αν και το ίδιο αυτό γεγονός καθιστά όχι πάντα εύκολη την ανίχνευση της επίπτωσης των μεταρρυθμίσεων, δηλαδή τον εντοπισμό της επίπτωσης σε καθεμία από τις διαστάσεις του.

ΣΤ. Αξιολόγηση της συμβολής της ΑΜΣ

Η συμβολή της ΑΜΣ κρίθηκε καθολικά ως θετική, καθώς είναι ιδιαίτερα σημαντική στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής, ως ένα σταθερό, ικανό και ευέλικτο εργαλείο, που σέβεται την εθνική αρμοδιότητα και συμβάλλει στην αύξηση της διαφάνειας των διαδικασιών.

Επιπλέον ήταν το βασικό εργαλείο που διατήρησε την κοινωνική προστασία στην ατζέντα της ΕΕ και πέτυχε σε μεγάλο βαθμό να συμπληρώσει και να αντισταθμίσει το βάρος που δίνεται στις οικονομικές προτεραιότητες.

Η διαδικασία της αμοιβαίας μάθησης και της ανταλλαγής εμπειριών θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική για την υποστήριξη των μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών, μέσα από την παροχή ποιοτικών στοιχείων και τεχνογνωσίας.

Ωστόσο τα κράτη μέλη σημείωσαν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης της ΑΜΣ σε ό,τι αφορά την ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο πεδίο της υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας, αλλά και στην ανάγκη για ελάττωση του διοικητικού φόρτου

Ζ. Αξιολόγηση της συμβολής των υπόλοιπων εργαλείων της «Ευρώπης 2020» (SPPM, EPM και JAF)

Τα υπόλοιπα εργαλεία κρίθηκε ότι συνέβαλαν θετικά ιδιαίτερα λόγω της αποτελεσματικότητάς τους στον εντοπισμό των τάσεων και στην κάλυψη των βασικών διαστάσεων των πολιτικών που παρακολουθούν, αλλά η προσβασιμότητά τους και η φιλικότητα προς τους χρήστες έχουν ανάγκη βελτίωσης.

Η. Αξιολόγηση της συμβολής των επιτροπών

Ο ρόλος των επιτροπών EMCO -SPC κρίθηκε ως θετικός, καθώς αποδείχθηκαν αποτελεσματικές, εύστοχες, παραγωγικές στις εργασίες που τους ανατέθηκαν και τις πρωτοβουλίες που ανέλαβαν και γι' αυτό κρίθηκε αναγκαία η διατήρηση του κυρίαρχου ρόλου τους και προτάθηκε η ενίσχυση της μεταξύ τους συνεργασίας, καθώς και η βελτίωση της συνεργασίας τους με τη Eurostat.

Θ. Γενική αξιολόγηση της «Ευρώπης 2020»

Η άποψη των κρατών μελών σε ό,τι αφορά τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» εν γένει ήταν θετική καθώς της αποδόθηκε καλή λειτουργία, μέσα από καλά θεμελιωμένους στόχους και δείκτες.

Ωστόσο, τα κράτη μέλη σημειώνουν ότι είναι αναγκαίο να αξιολογηθούν οι δυσκολίες που συνάντησαν στην επίτευξη των στόχων, καθώς και οι παράγοντες που οδήγησαν κάποια από αυτά στην επιτυχία.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη κρίνουν ότι υπάρχει ανάγκη βελτίωσης της EU-SILC, ιδιαίτερα ως προς την επικαιροποίηση των στοιχείων και διατυπώνουν προτάσεις για την επόμενη ευρωπαϊκή στρατηγική, σύμφωνα με τις οποίες, επιθυμούν να είναι: φιλόδοξη, μακροπρόθεσμη, με ψηφιακό προσανατολισμό και προσανατολισμό στο περιβάλλον και να διατηρήσει την εστίαση στην ανοδική κοινωνική σύγκλιση.

Η νέα στρατηγική πρέπει να βασιστεί στον ΕΠΚΔ και στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των ΗΕ και να δώσει ενισχυμένο ρόλο και μεγαλύτερη προβολή στα κοινωνικά ζητήματα.

Σε ό,τι αφορά το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, εάν διατηρηθεί, τα κράτη μέλη προτείνουν να αποκτήσει περισσότερο μακροπρόθεσμη προοπτική και απλούστερες διαδικασίες, ενώ καλό θα ήταν οι εκθέσεις που παράγονται στο πλαίσιο των διαδικασιών του, να διαχέονται περισσότερο.

XI . Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Κάθε μελλοντικός σχεδιασμός σε επίπεδο ΕΕ, οφείλει να λαμβάνει συστηματικά υπόψη τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, όπως διατυπώθηκαν στην «Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη» , που υιοθετήθηκε από τα ΗΕ το 2015. Οι στόχοι αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

1. Μηδενική φτώχεια
2. Μηδενική πείνα
3. Καλή υγεία και ευημερία
4. Ποιοτική εκπαίδευση
5. Ισότητα των φύλων
6. Καθαρό νερό και αποχέτευση
7. Φθηνή και καθαρή ενέργεια
8. Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη
9. Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
10. Λιγότερες ανισότητες
11. Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες
12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή
13. Δράση για το κλίμα
14. Ζωή στο νερό
15. Ζωή στη στεριά
16. Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
17. Συνεργασία για τους στόχους

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Atkinson et al (2002):The methodological framework was originally proposed by Atkinson et al in an independent academic study commissioned by the 2001 Belgian Presidency of the EU.

Press, Oxford, Social Indicators: The EU and Social Inclusion, Oxford University :

ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης, Δελτίο τύπου, Ιουνιος 2019

COM(2014) 130 final, «Απολογισμός της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Βρυξέλλες, 5.3.2014

Νέα φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων, Διονύσης Μπαλούρδος, Μαρία Πετράκη, 2012

Έκθεση INE, ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ 2008, Μέρος 8: Φτώχεια και Εισοδηματικές ανισότητες στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΛΣΤΑΤ, Δελτία τύπου για Κίνδυνο φτώχειας, Υλική στέρηση και συνθήκες διαβίωσης και Οικονομική Ανισότητα.

Ανακοίνωση με τίτλο «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2015: Αποτίμηση των προκλήσεων για ανάπτυξη, πρόληψη και διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών και αποτελέσματα των σε βάθος επισκοπήσεων, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1176/2011

Council Recommendation on the active inclusion of people excluded from the labour market, No. 2008/867/EC, 3 October 2008, Official Journal L 307/11.

Council Communication on a Commission Recommendation on the active inclusion of people excluded from the labour market COM (2008) 639 final.

Council Conclusions on Common active inclusion principles to combat poverty more effectively – 17 December 2008)

COM(2017) 206, *Έγγραφο προβληματισμού για τον Κοινωνικό Πυλώνα* , Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 26.04. 2017.

European Commission, «*Working paper with the description of the 'Income and living conditions dataset*»

Commission Recommendation, “Investing in children: breaking the cycle of disadvantage”, 20.02.2013

Επίσημη εφημερίδα της ΕΕ, 02.03.2013 – L 59/5

SPC ADVISORY REPORT TO THE EUROPEAN COMMISSION, «TACKLING AND PREVENTING CHILD POVERTY, PROMOTING CHILD WELL-BEING», Social Protection Committee, Brussels, 27 June 2012

European commission, «Joint Employment report 2018»

EE L113 της 30.04.2007, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 458/2007 «Ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS)», 25 Απριλίου 2007

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1322/2007 της Επιτροπής, της 12ης Νοεμβρίου 2007, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 458/2007.

COM(2013) 690 Communication from the Commission to the European parliament and the council: “Strengthening the social dimension of the Economic and Monetary Union” 02/10/2013

JOINT REPORT OF THE EMPLOYMENT COMMITTEE (EMCO) AND SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (SPC) « ASSESSMENT OF THE EUROPE 2020 STRATEGY», European Commission, Brussels, September 2019

Πηγές internet

<https://ec.europa.eu/eurostat/fr/about/overview/what-we-do>

<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)/en](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)/en)

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/background>),

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/health/overview>),

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/overview>

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/overview>

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>

<https://www.missoc.org/glossaire/?lang=>

[tps://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=el](https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=el)

http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/1012398/D5.1.3Working_paper_final_20141204.pdf/c4ed99f5-7cc3-4bf9-a6eb-b1f730299e0e

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/employmentand-social-policy/social-protection-and-inclusion>

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=756&langId=en>

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-community-household-panel>

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology)

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-health-interview-survey>

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/data#>

<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_system_of_integrated_social_protection_statistics_\(ESSPROS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_system_of_integrated_social_protection_statistics_(ESSPROS))

<https://www.missoc.org/?lang=fr>

<https://www.missoc.org/base-dinformation/base-de-donnees-des-tableaux-comparatifs-missoc/?lang=fr>

https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/spr_esms.htm

<https://measuring-progress.eu/social-protection-expenditure-current-function-gross-and-net-espross>

4^η Διδακτική Ενότητα:

Η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής και οι τομείς παρέμβασής της

I. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ

A. Τι είναι η κοινωνική προστασία

Σύμφωνα με τον ορισμό της Eurostat, «**Κοινωνική προστασία** είναι το σύνολο των παρεμβάσεων δημόσιων ή ιδιωτικών φορέων με σκοπό την ανακούφιση νοικοκυριών και ατόμων από το φόρτο καθορισμένου συνόλου κινδύνων ή αναγκών, υπό τον όρο ότι δεν χρησιμοποιείται καμία ταυτόχρονη αμοιβαία ρύθμιση ούτε ατομική ρύθμιση».

Οι κίνδυνοι (λειτουργίες) που προκαλούν την ανάγκη για κοινωνική προστασία, συμφωνία με τον παραπάνω ορισμό, είναι οι ακόλουθοι¹⁴⁹:

1. Ασθένεια/υγειονομική περίθαλψη
2. Αναπηρία
3. Γήρας
4. Επιζώντες/Χηρεία
5. Οικογένεια/τέκνα
6. Ανεργία
7. Στέγαση
8. Κοινωνικός αποκλεισμός

Οι παρεμβάσεις που απαντούν στους παραπάνω κινδύνους, είναι παροχές σε χρήμα ή σε είδος και είναι ανά κίνδυνο, οι ακόλουθες:

Ασθένεια/υγειονομική περίθαλψη:

α) **παροχές σε χρήμα** που αντισταθμίζουν εξ ολοκλήρου, ή εν μέρει την απώλεια εισοδήματος, εξαιτίας προσωρινής αδυναμίας του ατόμου προς εργασία λόγω ασθένειας ή τραυματισμού,

β) **υγειονομική περίθαλψη** προκειμένου να διατηρηθεί, αποκατασταθεί ή βελτιωθεί η υγεία των προστατευόμενων προσώπων.

¹⁴⁹ ΕΛΣΤΑΤ, Στατιστικές Συστήματος Κοινωνικής Προστασίας, Δελτίο Τύπου: έτος 2017, 18.12.2019

Αναπηρία:

α) **παροχές** που εξασφαλίζουν εισόδημα σε άτομα τα οποία δεν έχουν συμπληρώσει το νόμιμο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης και δεν έχουν την ικανότητα να εκτελέσουν αμειβόμενη εργασία, εξαιτίας σωματικής ή ψυχικής βλάβης

β) **υπηρεσίες αποκατάστασης** που απαιτούνται από τη φύση της αναπηρίας

γ) **αγαθά και υπηρεσίες** εκτός της ιατρικής μέριμνας σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

Γήρας:

α) παροχές που διασφαλίζουν τη **χορήγηση εισοδήματος** στους ασφαλισμένους που αποχωρούν από την αγορά εργασίας λόγω ηλικίας

β) παροχές που διασφαλίζουν την **χορήγηση ενός ορισμένου εισοδήματος** στους ασφαλισμένους που έχουν συμπληρώσει ένα συγκεκριμένο όριο ηλικίας

γ) **αγαθά και υπηρεσίες**

Επιζώντες/Χηρεία :

α) **παροχές** που διασφαλίζουν ένα **προσωρινό ή διαρκές εισόδημα** σε άτομα που δεν έχουν συμπληρώσει τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης, αλλά έχουν χάσει το σύζυγο ή κάποιο στενό συγγενή τους που τους εξασφάλιζε τα προς το ζην

β) **παροχές που αποζημιώνουν** τους επιζώντες για έξοδα κηδείας και για δυσχερή κατάσταση στην οποία βρίσκονται εξαιτίας του θανάτου μέλους της οικογένειάς τους

γ) **αγαθά και υπηρεσίες** σε επιζώντες που έχουν θεμελιώσει δικαίωμα σε αυτά.

Οικογένεια/τέκνα:

α) **οικονομική υποστήριξη** στα νοικοκυριά για τη διατροφή των τέκνων

β) **οικονομική βοήθεια** σε πρόσωπα που συντηρούν συγγενείς πλην τέκνων

γ) **κοινωνικές υπηρεσίες** που προορίζονται ειδικά για την υποστήριξη και προστασία της οικογένειας και ιδιαίτερα των τέκνων.

Ανεργία:

α) παροχές που **αντικαθιστούν εξ ολοκλήρου ή μερικώς το εισόδημα** που χάνει ένας εργαζόμενος εξαιτίας της απώλειας αμειβόμενης εργασίας

β) παροχές που εξασφαλίζουν ένα **εισόδημα επιβίωσης** σε άτομα που εισέρχονται για πρώτη ή πρόσθετη φορά στη αγορά εργασίας

γ) παροχές που **αντισταθμίζουν την απώλεια εισοδήματος** λόγω μερικής ανεργίας

δ) παροχές που **αντικαθιστούν εξ ολοκλήρου ή μερικώς την απώλεια εισοδήματος** ενός μεγαλύτερου σε ηλικία εργαζόμενου που συνταξιοδοτείται πριν τη συμπλήρωση του νόμιμου ορίου ηλικίας εξαιτίας περικοπών στις θέσεις εργασίας

ε) παροχές που συνεισφέρουν στις **δαπάνες επιμόρφωσης ή πρόσθετης επιμόρφωσης** όσων αναζητούν εργασία

ζ) παροχές που βοηθούν τους άνεργους στην **αντιμετώπιση των εξόδων ταξιδιού ή στη αλλαγή του τόπου διαμονής τους προκειμένου να βρουν απασχόληση**

η) χορήγηση των **κατάλληλων αγαθών και υπηρεσιών**.

Στέγαση: παρεμβάσεις του Δημοσίου που στοχεύουν στην υποστήριξη των νοικοκυριών για να αντιμετωπίσουν τις στεγαστικές δαπάνες τους.

Κοινωνικός αποκλεισμός: αναφέρεται σε «κοινωνικά αποκλεισμένους», ή σε εκείνους που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού και περιλαμβάνει δράσεις που δεν καλύπτονται από άλλη λειτουργία. Επειδή ο ορισμός είναι αρκετά γενικός, οι ομάδες – στόχοι είναι κυρίως άποροι, μετανάστες, πρόσφυγες, τοξικομανείς ή αλκοολικοί, θύματα εγκληματικών πράξεων κ.τ.λ.

B. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας

Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας καταγράφονται, σύμφωνα με την έρευνα ESSPROS¹⁵⁰, που διέπεται από τον Κανονισμό 458/2007 του ΕΚ και Συμβουλίου¹⁵¹

Οι δαπάνες παρουσιάζονται συγκεντρωτικά και αναλυτικά, ανά λειτουργία.¹⁵²

¹⁵⁰ Βλ. Διδακτική ενότητα 3

¹⁵¹ Ακολούθησαν οι εφαρμοστικοί κανονισμοί 1322/2007 και 10/2008 της Επιτροπής.

Τα πρωτογενή δεδομένα για τις στατιστικές του ESSPROS προέρχονται από πολλαπλές πηγές (διοικητικές πηγές, έρευνες, κλπ), και συλλέγονται από φορείς όπως, τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης, τον ΕΟΠΥΥ, τον ΟΑΕΔ, τη ΓΓΠΣ, το ΓΛΚ, ΗΔΙΚΑ, τους Εθνικούς Λογαριασμούς την ΕΛΣΤΑΤ, ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών υποθέσεων, την Εκκλησία της Ελλάδος κτλ. Τα στοιχεία είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος τους απογραφικά.

Βασική μονάδα στο σύστημα ESSPROS είναι το σύστημα (scheme) κοινωνικής προστασίας. Το σύστημα είναι ιδιαίτερο σύνολο κανόνων, το οποίο υποστηρίζεται από μία ή περισσότερες θεσμικές μονάδες και το οποίο διέπει τη χορήγηση παροχών κοινωνικής προστασίας και τη χρηματοδότησή τους.

Τα συστήματα στην Ελλάδα είναι τα ακόλουθα:

1. Κύριες και Επικουρικές Συντάξεις από τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης
2. Εφάπαξ παροχή σύνταξης από τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης
3. Κύριες Συνταξιοδοτικές Παροχές Δημοσίων Υπαλλήλων
4. Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων - ΕΚΑΣ
5. Παροχές εργατικών ατυχημάτων & επαγγελματικών ασθενειών
6. Παροχές ασθένειας, μητρότητας και λοιπές παροχές από τα Ταμεία Κοινωνικής Ασφάλισης
7. Παροχές Φροντίδας Υγείας
8. Παροχές Ανεργίας
9. Μη ανταποδοτικές Οικογενειακές Παροχές
10. Προαιρετική Επαγγελματική Ασφάλιση
11. Υποχρεωτική Επαγγελματική Ασφάλιση
12. Τοπική Αυτοδιοίκηση
13. Παροχές Στέγασης
14. Λοιπές Παροχές Κοινωνικής Προστασίας Κεντρικής Κυβέρνησης
15. Παροχές Κοινωνικής Βοήθειας (κυρίως στέγαση)
16. Εκκλησία & ΜΚΟ

¹⁵² Σύμφωνα με την μεθοδολογία της έρευνας οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας κατανέμονται στις εξής οκτώ (8) λειτουργίες: ασθένεια, αναπηρία, γήρας, χηρεία, οικογένεια/τέκνα, ανεργία, στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός

17. Υποχρεωτικές εργοδοτικές παροχές προς τους εργαζόμενους Ιδ. Τομέα
18. Υποχρεωτικές εργοδοτικές παροχές προς τους εργαζόμενους Δημ. Τομέα
19. Παροχές Ιδιωτικής Ασφάλισης (ομαδικά ασφαλιστήρια που παρέχουν οι εργοδότες στους εργαζόμενους)

Αναλυτικά η μεθοδολογία για την καταγραφή των εσόδων - δαπανών περιγράφεται στα αντίστοιχα εγχειρίδια (manuals) της EUROSTAT¹⁵³.

	Κοινωνικές παροχές			Ποσοστιαία % κατανομή		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Λειτουργία						
Ασθένεια	8.695	9.232	9.133	19,1	20,3	20,4
Αναπηρία	2.921	2.691	2.658	6,4	5,9	5,9
Γήρας	25.341	25.097	23.881	55,6	55,1	53,2
Επιζώντες /Χηρεία	4.709	4.640	4.321	10,3	10,2	9,6
Οικογένεια/τέκνα	1.884	1.812	2.539	4,1	4	5,7
Ανεργία	1.821	1.691	1.662	4	3,7	3,7
Στέγαση						
Κοιν. Αποκλεισμός	222	376	663	0,5	0,8	1,5
Σύνολο	45.593	45.539	44.857			

Στον παραπάνω πίνακα βλέπουμε τις δαπάνες κοινωνικής προστασίας σε (εκατ.ευρώ), ανά λειτουργία, στην Ελλάδα, κατά τα έτη 2015, 2016, 2017

¹⁵³ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/methodology>

II. Η χρηματοδότηση της κοινωνικής προστασίας στην ΕΕ

Η κοινωνική προστασία και κοινωνική ένταξης χρηματοδοτείται από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους.

Η εθνική χρηματοδότηση προέρχεται από τις κοινωνικές εισφορές και τον κρατικό προϋπολογισμό.

Σε ό,τι αφορά τους ευρωπαϊκούς πόρους, αυτοί προέρχονται από τα ευρωπαϊκά ταμεία. Τα κράτη μέλη της ΕΕ διαχειρίζονται αυτά τα Ταμεία μέσω **συμφωνιών εταιρικής σχέσης**. Κάθε χώρα καταρτίζει μια συμφωνία, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία καθορίζει τον τρόπο χρησιμοποίησης των Ταμείων κατά τη διάρκεια της εκάστοτε Προγραμματικής Περιόδου.

Στην πραγματικότητα, προκειμένου ένα κράτος μέλος να λάβει την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, απαιτείται μια σειρά από συμφωνίες μεταξύ του κράτους μέλους και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που οι διαδικασίες τους θυμίζουν τις ρώσικες κούκλες.

A. Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)

Η πρώτη από αυτές τις συμφωνίες είναι το **Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)**, (Partnership agreement), το οποίο αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων από τα **Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)** της ΕΕ και αποτελεί προϊόν διαπραγμάτευσης¹⁵⁴ μεταξύ του κράτους μέλους και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁵⁵. Στη συνέχεια διαμορφώνονται τα **Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ)**, τα οποία πρέπει να είναι συμβατά με τις εκάστοτε ευρωπαϊκές στρατηγικές.

Μέσω της υλοποίησης του ΕΣΠΑ επιδιώκεται η αντιμετώπιση διαρθρωτικών αδυναμιών των κρατών μελών.

¹⁵⁴ Commission communication on negotiations around EU countries' investment programmes

¹⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/commission-communication-negotiations-around-eu-countries-investment-programmes_el

Προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι διαδικασίες, θα εξετάσουμε το ΕΣΠΑ 2014-2020, το οποίο υλοποιείται κατά την παρούσα φάση στη χώρα μας.¹⁵⁶

II. Το ΕΣΠΑ της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020¹⁵⁷

Οι διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στο τελικό Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2014-2020 μεταξύ της ΕΕ και της Ελλάδας, σχετικά με τη χρήση των ΕΔΕΤ έγιναν από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (2013/2014).

Το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης αποτελεί μια πρώτη συλλογή προτεραιοτήτων που εντάσσονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και περιλαμβάνει 11 Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) και τη συνάφειά τους με τη Στρατηγική. Δεδομένου ότι οι προτεραιότητες της Στρατηγικής ήταν η έξυπνη, βιώσιμη χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, οι θεματικοί στόχοι σχετίζονταν κατά αντιστοιχία με:

- αποτελεσματικότερες επενδύσεις σε εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία,
- μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, και
- δημιουργία θέσεων εργασίας και μείωση της φτώχειας

Το ΣΕΣ 2014-2020 εισήγαγε την έννοια της «**εκ των προτέρων αιρεσιμότητας**» (conditionality), ως προϋπόθεση χρηματοδότησης.

Οι χρηματοδοτικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020 ήταν:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός ένταξη

3. Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε οικονομία φιλική στο περιβάλλον

4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών

5. Βελτίωση θεσμικής επάρκειας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης

¹⁵⁶ Κατά την τρέχουσα περίοδο διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις των κρατών μελών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το ΕΣΠΑ 2021-2027

¹⁵⁷ <https://www.espa.gr/el/Pages/elibraryFS.aspx?item=2034>

A. Οι αιρεσιμότητες του Θ.Σ. 9

Ο Θ.Σ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης», έθετε ως αιρεσιμότητες:

9.1 Ύπαρξη και εφαρμογή εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας με στόχο την ενεργό ένταξη

9.2 Ύπαρξη εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την ένταξη των Ρομά

9.3 Ύπαρξη εθνικού ή περιφερειακού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την υγεία, εντός του άρθρου 168 της ΣΛΕΕ.

Κάτω από την **αιρεσιμότητα 9.1** εκπονήθηκε, δεδομένου ότι συνιστούσε εκπλήρωσής της, **η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης**, με τη μορφή του Εθνικού Στρατηγικού Πλασίου για την Κοινωνική Ένταξη, που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2015 και την Εξειδίκευση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη τον Ιούνιο του 2016.

B. Η Προγραμματική Περίοδος 2021-2027

Κατά το σχεδιασμό της νέας Προγραμματικής Περιόδου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέτει συγκεκριμένες **προϋποθέσεις**, τους λεγόμενους «**αναγκαίους όρους**» (**enabling conditions**) **για τη συγχρηματοδότηση των έργων**. Οι όροι αυτοί αποτελούν συνέχεια των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων που εισήχθησαν κατά τον σχεδιασμό της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, 2014-2020. Οι αναγκαίοι όροι σχετίζονται με ρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου και αποτελούν ευθύνη των αρμόδιων Υπουργείων και Περιφερειών.

Η εκπόνηση της **Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας** συνιστά τον αναγκαίο όρο με αριθ. 14.

III. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)

A. Τα Ταμεία

Περισσότεροι από τους μισούς χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ διοχετεύονται μέσω των 5 **Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)**¹⁵⁸, τα οποία διαχειρίζονται από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ.

Στόχος των Ταμείων είναι η **συμβολή στη δημιουργία θέσεων εργασίας** και στη διασφάλιση **βιώσιμων και υγιών συνθηκών** τόσο στην ευρωπαϊκή οικονομία όσο και στο περιβάλλον. Τα Ταμεία είναι τα εξής:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- Ταμείο Συνοχής
- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΕΤΠΑ: Μαζί με το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής υποστηρίζει την πολιτική συνοχής (γνωστή ως περιφερειακή πολιτική). Το ΕΤΠΑ είναι αφιερωμένο στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της περιφερειακής οικονομίας και καινοτομίας, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την πρόληψη των φυσικών κινδύνων. Τα ΠΕΠ (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Ταμεία) χρηματοδοτούνται κυρίως από αυτό το ταμείο.

ΕΚΤ: Πρωταρχική του δραστηριότητα είναι η υποστήριξη της απασχόλησης. Βοηθά τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους να προσαρμοστούν στις αλλαγές, να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις, να βελτιώσουν την πρόσβαση στην απασχόληση και να αναπτύξουν δεξιότητες και κατάρτιση.

ΕΓΤΑΑ: Αποτελεί τον δεύτερο πυλώνα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και υποστηρίζει την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών δημιουργώντας μια οικονομική και κοινωνική δυναμική συμβατή με το σεβασμό του περιβάλλοντος. Στόχος του είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας, η συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των αγροτικών περιοχών και του περιβάλλοντος

¹⁵⁸ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/o>

και η διαφοροποίηση της δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές. Χρηματοδοτεί τοπικά σχέδια ανάπτυξης σε αγροτικούς δήμους και χωριά.

Ταμείο Συνοχής: Χρηματοδοτεί έργα στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος σε χώρες στις οποίες το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα ανά κάτοικο είναι χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ. Το διάστημα 2014-20, οι χώρες αυτές ήταν η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Εσθονία, η Κροατία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Τσεχική Δημοκρατία.

Β. Οι επενδυτικοί τομείς

Οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης, που συνάπτονται μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταλήγουν σε μια σειρά επενδυτικών προγραμμάτων που διοχετεύουν τη χρηματοδότηση σε διάφορες περιφέρειες και έργα σε σχετικούς τομείς πολιτικής. Τα ΕΔΕΤ εστιάζουν και χρηματοδοτούν τους ακόλουθους τομείς:

1. Απασχόληση, ανάπτυξη και επενδύσεις
2. Ψηφιακή ενιαία αγορά
3. Ενεργειακή ένωση και κλίμα
4. Εσωτερική αγορά
5. Οικονομική και νομισματική ένωση
6. Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα
7. Μετανάστευση

Γ. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Οι στόχοι των ΕΔΕΤ, από τα οποία συγχρηματοδοτείται το ΕΣΠΑ 2014-2020, υλοποιούνται μέσα από **Επιχειρησιακά Προγράμματα**. Πρόκειται για πολυετή προγράμματα που ισχύουν σε όλη την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 και συνδέονται με τομείς ή γεωγραφικές περιφέρειες σε διεθνές, εθνικό ή τοπικό επίπεδο.

Η αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προβλέπει **7 Τομεακά** και **13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα**

Τα Τομεακά Προγράμματα (συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία)αφορούν ένα ή περισσότερους τομείς, εφαρμόζονται σε όλη τη χώρα και είναι τα ακόλουθα:

- ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- ΕΠ Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα
- ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία
- ΕΠ Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη
- ΕΠ Αγροτικής Ανάπτυξης
- ΕΠ Αλιείας και Θάλασσας
- ΕΠ Τεχνική Βοήθεια

Τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ένα για κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της χώρας περιλαμβάνουν δράσεις περιφερειακής εμβέλειας.

Δ. Η χρηματοδότηση από το ΕΚΤ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

Από το ΕΚΤ κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 χρηματοδοτήθηκαν 17 Επιχειρησιακά Προγράμματα και την Πρωτοβουλία «Youth Employment Initiative» (ΥΕΙ) με συνολικό προϋπολογισμό 3,86 δισεκατομμυρίων ευρώ, κατανεμημένο στις επενδυτικές προτεραιότητες ως εξής:

- 1,7 δισ: απασχόληση
- 0,79 δισ: κοινωνική ένταξη και καταπολέμηση διακρίσεων (κυρίως μέσω ΠΕΠ)
- 0,28 δισ: εκπαίδευση, κατάρτιση, δεξιότητες και δια βίου μάθηση
- 0,14 δισ: τεχνική βοήθεια
- 171 εκατ: ΥΕΙ

Ε. Το παράδειγμα ενός Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος: ΕΠΑΝΑΔ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού)

Ο προϋπολογισμός του ΕΠΑΝΑΔ ήταν 2.667.494.908 ευρώ, από τα οποία τα 2.104.926.538 ευρώ ήταν ευρωπαϊκή και τα 562.568.370 ευρώ εθνική συμμετοχή.

Οι Στόχοι του είναι:

- Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού και ενεργός ένταξη
- Αντιμετώπιση ανεργίας και αύξηση απασχόλησης.
- Βελτίωση ποιότητας και αποτελεσματικότητας εκπαιδευτικού συστήματος.
- Ανάπτυξη Διά Βίου Μάθησης, βελτίωση συνάφειας εκπαίδευσης και κατάρτισης με αγορά εργασίας.
- Καταπολέμηση ανεργίας, φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, ενίσχυση απασχόλησης (μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι με μειωμένα τυπικά προσόντα, γυναίκες, άνεργοι 30-44 ετών).
- Ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων, ιδίως για άτομα μειωμένων τυπικών προσόντων
- Μείωση ανεργίας νέων 15-29 ετών (διευκόλυνση εισόδου στην αγορά εργασίας, ενίσχυση δεξιοτήτων.
- Εκσυγχρονισμός και περαιτέρω ενίσχυση θεσμών της αγοράς εργασίας.
- Εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- Ένταξη ή/και επανένταξη στην αγορά εργασίας ωφελουμένων του εεε
- Ενδυνάμωση κοινωνικής συνοχής και ένταξης ευάλωτων ομάδων μέσω κοινωνικής οικονομίας.
- Μείωση σχολικής διαρροής, ιδιαίτερα σε περιοχές με υψηλά ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης
- Αναβάθμιση και διασύνδεση συστημάτων Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
- Προώθηση έγκαιρης ολοκλήρωσης σπουδών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Ενδυνάμωση δεσμών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με αγορά εργασίας και επιχειρηματικό κόσμο.
- Ενίσχυση ποιότητας και αποτελεσματικότητας Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (έρευνα, καινοτομία)
- Αναβάθμιση συστήματος Διά Βίου Μάθησης και αύξηση συμμετοχής σε αυτήν

Στο πλαίσιο αυτό οι Δράσεις που υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται είναι:

- Σύστημα διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας.
- Θεσμική και επιχειρησιακή ενδυνάμωση των κοινωνικών εταίρων.
- Ενδυνάμωση του Εθνικού Αναπηρικού Κινήματος.

E. Το παράδειγμα ενός Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος: ΠΕΠ Αττικής

Το ΠΕΠ Αττικής με συνολικό **προϋπολογισμό** 1.139.966.972 ευρώ, είχε ως **στόχους**:

- Αξιοποίηση ερευνητικής υποδομής και ανθρώπων, ιδιαίτερα για την έρευνα
- Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και κοινωνικής οικονομίας
- Ολοκλήρωση βασικών υποδομών, ειδικά υποδομών προστασίας περιβάλλοντος
- Αντιμετώπιση φτώχειας και περιθωριοποίησης

και υλοποίησε τις ακόλουθες **Δράσεις**:

- Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών
- Ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρήσεων/προϊόντων.
- Ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών για ένταξη στην εργασία των ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

IV. Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA -FEAD)

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (**TEBA**) υποστηρίζει τη **διανομή τροφίμων και βασικών υλικών αγαθών**, συνδυάζεται με συνοδευτικά μέτρα τα οποία συμβάλλουν στην κοινωνική ένταξη των ωφελουμένων και υλοποιείται στο σύνολο της χώρας¹⁵⁹.

Το πεδίο εφαρμογής του TEBA εξειδικεύεται στην Ελλάδα μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ Ι). Ο προϋπολογισμός του ήταν 3,8 δις ευρώ (συνολικά στην ΕΕ), με πρόβλεψη για 15% εθνική συμμετοχή κατ'ελάχιστον, ενώ η εφαρμογή του Προγράμματος ολοκληρώνεται την 31η Δεκεμβρίου 2020. Στην Ελλάδα έχουν διατεθεί από το TEBA περίπου 281 εκατομμύρια ευρώ από τον Ιανουάριο του 2016 που δέχθηκε τους πρώτους δικαιούχους (υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 2014)

¹⁵⁹ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 223/2014/11.03.2014

Το Πρόγραμμα υλοποιείται μέσω Κοινωνικών Συμπράξεων και οι ωφελούμενοι επιλέγονται σύμφωνα με εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια.

Τον Απρίλιο του 2020 δόθηκε η δυνατότητα τροποποίησης του Κανονισμού για την αντιμετώπιση της κρίσης που δημιούργησε η πανδημία του Covid-19.

V. Άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί και άλλα χρηματοδοτικά μέσα αφιερωμένα στις άλλες. Για παράδειγμα, στον τομέα της Έρευνας και της Καινοτομίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζει το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», το οποίο στοχεύει στη μετατροπή των επιστημονικών ανακαλύψεων σε καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες με εμπορικά καταστήματα και επιφέρει βελτιώσεις στη ζωή άνθρωποι. Ένα άλλο παράδειγμα ενός κοινοτικού προγράμματος είναι αυτό του Erasmus + αφιερωμένο στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό. Το πρόγραμμα Life, αποσκοπεί στην υποστήριξη του περιβάλλοντος και του κλίματος.

Επιπλέον, η Ελλάδα συμμετέχει σε Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, 5 εκ των οποίων είναι διμερή δηλαδή αφορούν τη συνεργασία με που γειτνιάζουν με την Ελλάδα.

Ένα ακόμη παράδειγμα συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος είναι η Πρωτοβουλία «Εγγύηση για τη Νεολαία» (Youth Guarantee)¹⁶⁰ που χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα της ΕΕ για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI).

Σύμφωνα με την Πρωτοβουλία αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξασφαλίζει ότι όλοι οι νέοι κάτω των 25, είτε είναι εγγεγραμμένοι στις υπηρεσίες απασχόλησης, είτε όχι, θα λαμβάνουν μια συγκεκριμένη προσφορά εντός 4 μηνών, αφότου εξέρχονται από την επίσημη εκπαίδευση, ή καθίστανται άνεργοι.

Η πρωτοβουλία ήρθε ως συνέχεια Σύστασης του Συμβουλίου¹⁶¹ και είχε αρχικό προϋπολογισμό 6,4 δις. το 2013, ο οποίος αυξήθηκε στα 8,8 δις. το 2017, λόγω της εξαιρετικά μεγάλης απήχησης που είχε στα κράτη μέλη.

¹⁶⁰ <http://youthguarantee.gr/>

¹⁶¹ Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Απριλίου 2013 για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία, C 120/1/EL, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 26.04.2013

VI. Τα πεδία παρέμβασης της ΕΚΠ

Όπως προαναφέρθηκε, τα πεδία παρέμβασης της ΕΚΠ είναι: Απασχόληση, Ασφάλιση, Κοινωνικός διάλογος, Αποκλεισμός, Παιδί, Αναπηρία, Οικογένεια και Ρομά.

Η διαδικασία με την οποία υλοποιείται η κάθε παρέμβαση περιλαμβάνει σχεδόν σε κάθε περίπτωση τα ακόλουθα στάδια:

- Ανάλυση της κατάστασης, μέσω των διαθέσιμων στοιχείων,
- Εντοπισμός του διακυβεύματος, με τη βοήθεια της διαβούλευσης
- Καταγραφή των παραπάνω σε ένα κείμενο (Ανακοίνωση, έκθεση πολιτικής)
- Ορισμός κεντρικού στόχου και ειδικών στόχων ανά πεδίο, λαμβάνοντας υπόψη τον διαθέσιμο προϋπολογισμό,
- Επιλογή κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης απόδοσης και αποτελεσμάτων των μέτρων πολιτικής.
- Διαμόρφωση εθνικού σχεδίου δράσης με γενικό χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό
- Διαμόρφωση πλαισίου διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς
- Πρόβλεψη για εκ των υστέρων αξιολόγηση

A. Παράδειγμα πεδίου πολιτικής παρέμβασης: Ρομά

1.Η συλλογή στατιστικών στοιχείων, ανάλυσης και διακυβεύματα.

Τα αποτελέσματα δειγματοληπτικών Ερευνών (όπως η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (SILC)) δεν βοηθούν όταν τα στοιχεία που αναζητώνται αφορούν πληθυσμό που είναι σχετικά μικρός.

Αυτό ισχύει για τους Ρομά στην Ελλάδα, οι οποίοι σύμφωνα με την απογραφή δεν ξεπερνούν τα 200.000 άτομα που ζουν είτε σε οικισμούς ή/και καταυλισμούς, είτε σκορπισμένα ανάμεσα στο γενικό πληθυσμό. Στην χαρτογράφηση του 2017 εντοπίστηκαν 354 περιοχές διαβίωσης Ρομα με συνολικό πληθυσμό 104.210 κατοίκους.

Κατά συνέπεια η συλλογή στατιστικών στοιχείων για τον πληθυσμό Ρομά γίνεται μέσω ερωτηματολογίων. Ανάλογα με το πώς διαμορφώνονται τα ερωτηματολόγια μπορούμε να αποκτήσουμε στατιστικά στοιχεία και επομένως δείκτες τομείς πολιτικής όπως, εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, φτώχεια, κτλ.

Τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι επαρκή ώστε να διατυπωθούν διακυβεύματα και στόχοι ανά προτεραιότητα. Ξέρουμε ποιοτικά (μαρτυρίες) ότι η υγεία, η στέγαση, η εκπαίδευση, η απασχόληση αποτελούν ζητήματα που χρήζουν λήψης μέτρων. Η Ανακοίνωση της Επιτροπής «Η κοινωνική και οικολογική ένταξη των Ρομ στην Ευρώπη» (2010) δεν προσφέρει στατιστικά στοιχεία.

2. Ανακοίνωση, κεντρικός στόχος, και ειδικοί στόχοι ανά πεδίο παρέμβασης

Σε συνέχεια της Ανακοίνωσης του 2010 που θέτει το πρόβλημα ότι η κοινωνική ένταξη των Ρομά παραμένει ζήτημα προς αντιμετώπιση, παρά τις προσπάθειες της προηγούμενης δεκαετίας, το 2011 ακολούθησε δεύτερη Ανακοίνωση με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020».

Στην Ανακοίνωση αυτή ορίστηκε πρωταρχικός στόχος η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής τους ένταξης.

Ορίστηκαν επίσης εφικτοί εθνικοί στόχους ένταξης των Ρομά για την γεφύρωση του χάσματος με τον γενικό πληθυσμό και καθορίστηκαν δευτερεύοντες γενικοί στόχοι ανά πεδίο παρέμβασης και συγκεκριμένα στους τομείς:

- **εκπαίδευσης**, ώστε **έως το 2020** να αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που εγγράφονται και παρακολουθούν την υποχρεωτική εκπαίδευση με την απόκτηση των αντίστοιχων γνώσεων
- **απασχόλησης**, ώστε **έως το 2020** να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους Ρομά.
- **υγείας – κοινωνικής φροντίδας**, ώστε **έως το 2020** να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας και η υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξής των Ρομά
- **στέγαση και βασικές υπηρεσίες**, ώστε να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του ποσοστού των Ρομά με πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας

(όπως είναι η ύδρευση, το ηλεκτρικό ρεύμα και το φυσικό αέριο), και του υπόλοιπου πληθυσμού.

Οι στόχοι αυτοί δεν είναι ποσοτικοποιημένοι λόγω έλλειψης στοιχείων και περιορίζονται σε γενικόλογες διατυπώσεις, όπως: «να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης και εξαλειφθεί η εξαθλίωση».

3. Σχέδιο δράσης και χρηματοδότηση

Η εκ των προτέρων αιρεσιμότητα 9.3 του θεματικού στόχου 9 απαιτεί την διαμόρφωση ενός «εθνικού στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την ένταξη των Ρομά».

Το 2011 διαμορφώθηκε η Εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, που ακολουθεί το προηγούμενο «Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων τσιγγάνων 2001-2008». Στη συνέχεια εκπονήθηκε το Επιχειρησιακό Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά το 2019.

Παράλληλα, οι Ρομά αποτελούν «Ομάδα Στόχο» των παρεμβάσεων του ΕΚΤ κατά την Π.Π. 2014-2020 του Θ.Σ. 9, όπου αναφέρονται ως «ευπαθείς ομάδες» ή/και ως «μειονεκτούσες ομάδες» ή «μειονεκτούντα άτομα». Επίσης δράσεις σχετικές χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ

4. Διαβούλευση, παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων

Κάθε κράτος μέλος πρέπει να οργανώνει το κοινωνικό διάλογο σε εθνικό επίπεδο.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Δίκτυο “European Roma Grassroots Organizations Network” (ERGO) συγκεντρώνει σχεδόν 30 οργανισμούς από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Μέσω των μελών του, το δίκτυο ERGO συνδέεται στενά με οργανισμούς που βασίζονται στην κοινότητα, ηγέτες και κλάδους νεολαίας Ρομά. Κατανοούν την τοπική δυναμική και τα περιβάλλοντα και μπορούν να δημιουργήσουν πίεση από τη βάση προς τα πάνω στις διοικήσεις για να λάβουν θετική δράση για την αντιμετώπιση του αποκλεισμού των Ρομά. Ως εκ τούτου, το ERGO γεφυρώνει μοναδικά το χάσμα μεταξύ του λαϊκού επιπέδου και του ευρωπαϊκού. Ως λαϊκή πλατφόρμα, οι δραστηριότητες της ERGO αντικατοπτρίζουν κοινές ανησυχίες, προτεραιότητες, στόχους και προσεγγίσεις των μελών της.

Η υποβολή εκθέσεων υλοποιείται σε διαφορετικά επίπεδα, όπως οι εκθέσεις (Δελτία) παρακολούθησης και αξιολόγησης στο επίπεδο των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Υπάρχουν επίσης οι αξιολογήσεις προς το τέλος κάθε Προγραμματικής Περιόδου

Η Επιτροπή συντάσσει ετήσιες εκθέσεις, χρησιμοποιώντας πληροφορίες από κάθε χώρα, καθώς και από ΜΚΟ, διεθνείς οργανισμούς και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

A. Παράδειγμα πεδίου πολιτικής παρέμβασης: ΑμεΑ

1. Η συλλογή στατιστικών στοιχείων, ανάλυση και διακυβεύματα

Στην EU-SILC, η αναπηρία προσεγγίζεται σύμφωνα με την έννοια του γενικού περιορισμού δραστηριότητας (activity limitations), η οποία ορίζεται ως «περιορισμός στις δραστηριότητες που συνήθως κάνουν οι άνθρωποι λόγω προβλημάτων υγείας τουλάχιστον τους τελευταίους έξι μήνες».

Η EU-SILC υπολογίζει διαφορετικό βάθμο γενικού περιορισμού δραστηριότητας. Αυτό θεωρείται επαρκές ως προσέγγιση για την αναπηρία, τόσο από την επιστημονική κοινότητα, όσο και από τις οργανώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Σύμφωνα με αυτή την πηγή 1.680.000 άτομα ανώ από 15 χρόνων αντιμετωπίζουν τουλάχιστον 1 περιορισμό στην καθημερινή ζωή στην Ελλάδα (18,3% του πληθυσμού 15+), ενώ 582.000 αντιμετωπίζουν τουλάχιστον 4 περιορισμούς (18,3% του πληθυσμού 15+).

Η «Ευρωπαϊκή Έρευνα για την Υγεία και την Κοινωνική Ένταξη» (EHSIS) παρέχει πληροφορίες σχετικά με την βιοψυχοκοινωνική κατάσταση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και κατά συνέπεια παρουσιάζει πληροφορίες σχετικά με τα ψυκοσωματικά εμπόδια στη συμμετοχή στην κοινωνία που σχετίζονται με την αναπηρία, και εξετάζει επίσης μια σειρά από άλλα εμπόδια, όπως οικονομικά, που συσχετίζονται με την κατάσταση της υγείας.¹⁶²

Η έρευνα αυτή περιλαμβάνει πληροφορίες από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και διεξάγεται κάθε πέντε χρόνια. Η πρώτη υλοποιήθηκε σε 17 κράτη μέλη μεταξύ 2006

¹⁶² ANED European Semester 2018/2019 country fiche on disability, 2018.

και 2009, ενώ μεταξύ 2013 και 2015 διεξήχθη σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Αποτελεί την βασική πηγή για στατιστικά στοιχεία που αφορά την αναπηρία.

Οι δέκα τομείς που θεωρούνται βασικοί για ένα άτομο ώστε να είναι πλήρως ανεξάρτητο μέλος στην κοινωνία είναι : κινητικότητα, μεταφορά, προσβασιμότητα σε κτίρια, εκπαίδευση και κατάρτιση, απασχόληση, χρήση Διαδικτύου, κοινωνική επαφή και υποστήριξη, δραστηριότητες αναψυχής, οικονομική ζωή, στάσεις και συμπεριφορές.

Για καθέναν από αυτούς τους τομείς, διερευνήθηκαν από την EHIS τα μειονεκτήματα ή οι περιορισμοί στην κοινωνική συμμετοχή που αντιμετωπίζουν τα άτομα (με και χωρίς μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή βασική δυσκολία δραστηριότητας) στην καθημερινή τους ζωή.

2.2 Ανακοίνωση, κεντρικός στόχος , και ειδικοί στόχοι πεδία παρέμβασης

Η ΕΕ με Ανακοίνωσή¹⁶³ της το 2010 διατύπωσε τη βασική αρχή και τον γενικό στόχο της. Τα άτομα με αναπηρία έχουν το δικαίωμα στη στήριξη του εισοδήματος που εξασφαλίζει τη ζωή με αξιοπρέπεια, υπηρεσίες που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, και εργασιακό περιβάλλον προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020 στοχεύει στην προώθηση μιας Ευρώπης χωρίς φραγμούς και στην ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρίες, ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και την οικονομία. Η στάση αυτή επιβεβαιώνεται το 2017 με την αρχή 17 του ΕΠΚΔ.

Η Στρατηγική προσδιορίζει οκτώ κύριους τομείς δράσης:

- Προσβασιμότητα
- Συμμετοχή
- Ισότητα
- Απασχόληση

¹⁶³ European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe

- Εκπαίδευση και κατάρτιση
- Κοινωνική προστασία
- Υγεία
- Εξωτερική δράση.

Από το 2016, βασικός άξονας της ΕΕ είναι η υλοποίηση της πολιτικής για άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με τη «Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία»¹⁶⁴ του 2008.

3. Σχέδιο δράσης και χρηματοδότηση

«Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020» ενθαρρύνει την σύνταξη Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία που βασίζεται στους οκτώ προαναφερόμενους τομείς. Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, τα έργα αυτά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα ΕΔΕΤ, με σχετικά μικρή συμμετοχή από τον εθνικό προϋπολογισμό. Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν «Ομάδα Στόχου» των παρεμβάσεων του ΕΚΤ κατά την Π.Π. 2014-2020 ιδιαίτερα κάτω από το ΘΣ 10 για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρίες.

Από τη μία πλευρά, αυτό δείχνει το τεράστιο δυναμικό των ΕΔΕΤ να προωθήσει την ανεξάρτητη διαβίωση, υπό την προϋπόθεση ότι τα χρήματα χρησιμοποιούνται για αυτούς τους σκοπούς. Από την άλλη, δημιουργεί ερωτήματα σχετικά με την εθνική δέσμευση για αλλαγή και τη μελλοντική βιωσιμότητα τέτοιων προσπαθειών.

Η χρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ, αν και περιορισμένη, αρκεί για να αναπτυχθούν πιλοτικά προγράμματα.

4. Διαβούλευση, παρακολούθηση και reporting

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η διαβούλευση οργανώνεται μέσω του δικτύου «Academic Network of European Disability Experts» (ANED). Το Δίκτυο αυτό ιδρύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2008 για να παρέχει επιστημονική υποστήριξη και συμβουλές για τη Μονάδα Πολιτικής για την Αναπηρία. Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες του Δικτύου υποστηρίζουν την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής

¹⁶⁴ <https://unric.org/el/σύμβαση-για-τα-δικαιώματα-των-ατόμων-μ-2/>

Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020 και την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία στην ΕΕ.

Μια έκθεση προόδου σχετικά με τα επιτεύγματα της ΕΕ στα πρώτα πέντε χρόνια της στρατηγικής δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2017 από την Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁶⁵. Παραθέτει τις νομοθετικές πράξεις της ΕΕ που σχετίζονται με την Σύμβαση των ΗΕ και περιγράφει την εφαρμογή της από την ΕΕ.

Υπάρχει επίσης η παρακολούθηση που γίνεται για τις συγχρηματοδοτημένες δράσεις που εμπλακούν Ρομά από τις διαχειριστικές αρχές.

Η ANED συμβάλλει επίσης στο reporting. Παράγει την καλύτερη έκθεση για κοινωνική ένταξη των αναπήρων μαζί με τον Συνήγορο του Πολίτη.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

ΕΛΣΤΑΤ, Στατιστικές Συστήματος Κοινωνικής Προστασίας, Δελτίο Τύπου: έτος 2017, 18.12.2019

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1322/2007 της Επιτροπής, της 12ης Νοεμβρίου 2007,

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.10/2008 της Επιτροπής,

Commission communication on negotiations around EU countries' investment programmes

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 223/2014/11.03.2014

Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Απριλίου 2013 για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία ,

C 120/1/EL, Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, 26.04.2013

ANED European Semester 2018/2019 country fiche on disability, 2018.

COM(2010) 636 final European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe

¹⁶⁵ ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αναπηρία (2017/2127(INI)) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, 30.10.2017 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0339_EL.pdf

UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD), 2006

ΕΚΘΕΣΗ σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αναπηρία (2017/2127(INI)) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, 30.10.2017

- Commission SWD, Non-discrimination and equal opportunities: A renewed commitment. Community Instruments and Policies for Roma Inclusion , 2008, COM(2008) 420 final.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τον Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή περιφερών με θέμα “Η κοινωνική και οικονομική ένταξη των Ρομ στην Ευρώπη”, 2010, COM(2010) 133 τελικό.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τον Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή περιφερών με θέμα «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020”, 2011, COM(2011) 173 τελικό.

Πηγές internet

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/social-protection/methodology>

https://ec.europa.eu/info/publications/commission-communication-negotiations-around-eu-countries-investment-programmes_el

<https://www.espa.gr/el/Pages/elibraryFS.aspx?item=2034>

<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/o>

<http://youthguarantee.gr/>

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=EN)

<https://unric.org/el/σύμβαση-για-τα-δικαιώματα-των-ατόμων-μ-2/>

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Disability_statistics_poverty_and_income_inequalities

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484>

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Disability_statistics

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Disability>

<https://www.disability-europe.net/>

<http://www.edf-feph.org/disability-strategy-europe-2020>

<http://www.ameaplus.gr/> <https://www.esamea.gr/>

<https://www.disability-europe.net/country/greece>

<https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.nea.587484>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0339_EL.pdf

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-and-eu/roma-integration-eu_en

https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-and-eu/roma-integration-eu_en

<https://www.euromanet.eu/> <https://www.euromanet.eu/esi-funds/>

<http://ergonetwork.org/>

<http://www.esfhellas.gr/el/Pages/Default.aspx>

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPEpanadvn.aspx>

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticOPAttica.aspx>

<https://www.espa.gr/el/pages/staticImplementationControl.aspx>

https://www.espa.gr/el/Documents/sde/DA_Tomeakwn_kai_Perifereiakwn_OP_2802_17.pdf

https://www.espa.gr/el/Pages/SDE_Diadikasies.aspx

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticEvaluation.aspx>

<https://www.espa.gr/el/Pages/staticDeiktes.aspx>

<https://www.espa.gr/el/Pages/newprogperiod21-27.aspx>

<http://www.ops.gr/Ergorama/index.jsp?menuitemId=a1&tabid=0>

5^η Διδακτική Ενότητα:

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική μετά τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020». Οι σύγχρονες προκλήσεις και τα πιθανά σενάρια για το μέλλον

I. Εισαγωγή: Μερικές δηλώσεις αυτών που καθορίζουν το μέλλον της ΕΚΠ

«Europe will not be made all at once, or according to a single plan. It will be built through concrete achievements which first create a de facto solidarity».

(Robert Schuman, 1950)

«Τεράστιες προκλήσεις μας περιμένουν...η Ευρώπη είναι η ασπίδα προστασίας για όλους εμάς που μπορούμε να θεωρούμε τη θαυμαστή αυτή ήπειρο σπίτι μας»

(Γιούγκερ, 2014)

« “It’s time for a reality check. Are our EU and our Member State’s policies in social affairs in the broad sense of the word still up to date? Are they fit-for-purpose for the 21st century? How can we make the European social model future-proof? In short: How can we strive towards a better Europe for our children?”

(Commissioner Thyssen, 2016)

«ΕΠΚΔ: «πυξίδα» για την ανανέωση της σύγκλισης»

(Γιούγκερ, 2017)

«Δεσμευόμαστε και δηλώνουμε ότι θα καταβάλουμε προσπάθειες για να υλοποιήσουμε...μια κοινωνική Ευρώπη...θα προωθεί την κοινωνική πρόοδο, τη συνοχή...θα προάγει την ισότητα...θα μάχεται την ανεργία, τις διακρίσεις, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια»

(Διακήρυξη της Ρώμης, ηγέτες της ΕΕ, 2017)

«...νέες απαντήσεις σε μια παλιά ερώτηση: τι μέλλον θέλουμε για τους εαυτούς μας, τα παιδιά μας και την Ένωσή μας;»

(Λευκή Βίβλος 2017)

II. Η «Ευρώπη 2020» τελειώνει. Και τώρα τι;

A. Σύντομη αναφορά στην αποτίμηση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» αποτέλεσε την ατζέντα της ΕΕ την περασμένη δεκαετία με βασικό συστατικό της στοιχείο, την υιοθέτηση φιλόδοξων ποσοτικών στόχων για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη, μεταξύ άλλων, την οποία ακολούθησε η υιοθέτηση αντίστοιχων εθνικών στόχων από τα κράτη μέλη.

Το ισχυρό πολιτικό μήνυμα πίσω από τους στόχους αυτούς αφενός και η παρακολούθηση και ο συντονισμός της προόδου των κρατών μελών από τα άλλα, δημιούργησαν την προστιθέμενη αξία της όλης διαδικασίας.

Η βαθιά και πρωτοφανής χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που έπληξε την ΕΕ συνέπεσε με την έναρξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και εμπόδισε την πρόοδο προς τους στόχους της, ιδιαίτερα έντονα σε ορισμένα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

Παρά την ανάκαμψη που παρατηρείται από το 2013 και μετά και τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας, η ανεργία, η ανεργία των νέων, η φτώχεια των εργαζομένων και η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός παραμένουν προκλήσεις για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο την πορεία προς τους 5 στόχους της στρατηγικής. Ο στόχος για την απασχόληση πλησιάστηκε αρκετά, αλλά δεν επετεύχθη, παρά το ό,τι σημειώθηκε ρεκόρ απασχόλησης το 2018, ενώ ο στόχος για τη φτώχεια και την κοινωνική ένταξη απέχει μακράν από την επίτευξη.

Η ΕΕ καλείται να ανακοινώσει την επόμενη στρατηγική, έχοντας αποκομίσει τα διδάγματα από την «Ευρώπη 2020» και λαμβάνοντας υπόψη παλιές και νέες προκλήσεις, στις οποίες ήρθε, πολύ πρόσφατα να προστεθεί η κρίση από την πανδημία του Covid-19.

Πηγές για την κατεύθυνση προς την οποία φαίνεται ότι θα κινηθεία αποτελούν επίσημα κείμενα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, μερικά από τα οποία είναι τα ακόλουθα¹⁶⁶:

¹⁶⁶ Όλα τα κείμενα βρίσκονται στον ιστότοπο της ΕΕ: <http://europa.eu/>

- Λευκή Βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης (2017)
- Διακήρυξη της Ρώμης (2017)
- Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης (2017)
- Στρατηγική Ατζέντα 2019-2024 για την ΕΕ (Ιούνιος 2019)
- Πρόγραμμα για τη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν (Ιούλιος 2019)

Β. Η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης και η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα

Από τη θεσμοθέτηση της ισότητας στις αμοιβές μεταξύ ανδρών και γυναικών στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957, έως τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων το 2017, η ΕΕ διέθετε κοινωνική διάσταση, στενά συνδεδεμένη με τις οικονομικές φιλοδοξίες.

Ωστόσο, η κοινωνική διάσταση της ΕΕ παραμένει ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα, που καλύπτει όλο το φάσμα μεταξύ των ακραίων αντιλήψεων: από τη μια πλευρά την αντίληψη ότι η «κοινωνική Ευρώπη» υπάρχει μόνο στα κείμενα και τα λόγια (η Ευρώπη δεν είναι παρά ένας «καταλύτης των παγκόσμιων αγορών και όχημα εμπορικών συμφερόντων»¹⁶⁷) έως την αντίληψη της άλλης πλευράς που λέει ότι είναι το «κοινωνικό πρόσωπο» της Ευρώπης που διασφαλίζει τις δημοκρατικές, πολυπολιτισμικές ευημερούσες και χωρίς διακρίσεις κοινωνίες.

Υπέρ της πρώτης άποψης συνηγορεί το γεγονός ότι η κοινωνική πολιτική είναι αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Η συζήτηση αυτή είναι κα τώρα επίκαιρη και για να καταλήξει κάπου πρέπει να είναι σαφής η υφιστάμενη κατάσταση, αλλά και η πρόοδος που συντελέστηκε όλα αυτά τα χρόνια, σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά ζητήματα.

Η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από σημαντικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί και θα συνεχιστούν στα αμέσως επόμενα χρόνια και οι οποίες αφορούν τις δημογραφικές εξελίξεις, τη μετανάστευση και την κυκλοφορία των

¹⁶⁷ ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017

ανθρώπων, τα νέα περιβάλλοντα εργασίας, τους νέους κοινωνικούς κινδύνους και τη νέα πραγματικότητα που έφερε η πανδημία του Covid-19.

Οι αλλαγές αυτές έχουν επηρεάσει όλα τα κράτη μέλη και οι Ευρωπαίοι πολίτες σε σχετικές έρευνες επιβεβαιώνουν σε ένα βαθμό την αφθονία και ευημερία που χαρακτηρίζουν τις κοινωνίες τους, ωστόσο εκφράζουν άγχος και ανησυχία για τις μελλοντικές γενιές.

III . Οι προκλήσεις για την ΕΕ, σύγχρονες και παλαιότερες

Με μια ματιά, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η ΕΕ, θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

- Αποκλίσεις μεταξύ χωρών και περιφερειών
- Πληθυσμιακές μεταβολές
- Δημογραφικό
- Μετανάστευση
- Νέοι τρόποι ζωής
- Νέο περιβάλλον εργασίας
- Νέοι κοινωνικοί κίνδυνοι
- Εκπαίδευση και δεξιότητες
- Η πανδημία του Covid-19

IV . Οι Αποκλίσεις στο εσωτερικό και μεταξύ των κρατών μελών

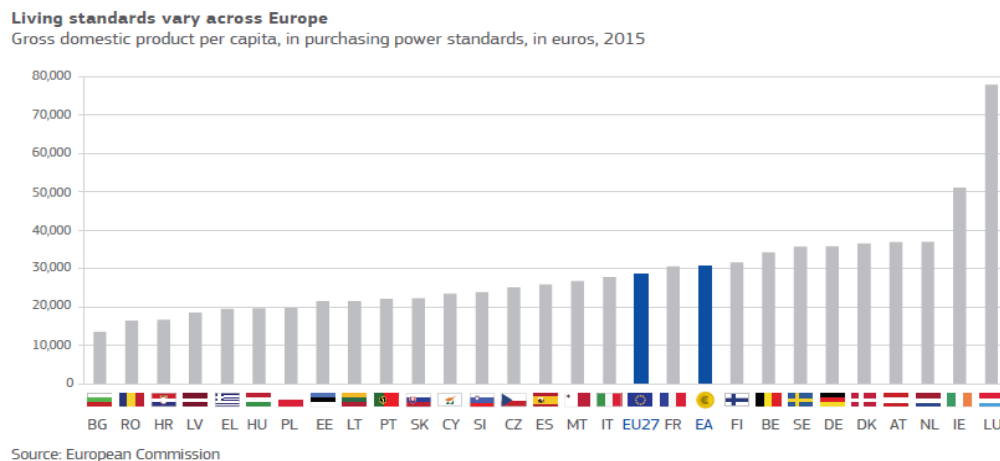
Βασική επιδίωξη της ΕΕ, από τη δημιουργία των πρώτων κοινοτήτων της έως τη σημερινή της μορφή, ήταν η σύγκλιση, η οποία τις τελευταίες δεκαετίες τέθηκε ως προτεραιότητα και στα κοινωνικά ζητήματα.

Ωστόσο, οι μεγάλες διαφορές που καταγράφονται τόσο μεταξύ των κρατών μελών, όσο και στο εσωτερικό τους καταμαρτυρούν ότι δεν επιτυγχάνεται. Αντιθέτως, οι μεγάλες αποκλίσεις θα μπορούσε να πει κανείς ότι δυναμιτίζουν την ομοιογένεια του οικοδομήματος της Ένωσης.

A. Αποκλίσεις στο βιοτικό επίπεδο

Παρά την ανάκαμψη, οι αποκλίσεις στο βιοτικό επίπεδο στο εσωτερικό και μεταξύ των κρατών μελών επιμένουν και η όποια πρόοδος δεν κατανέμεται ομοιόμορφα.

Διάγραμμα 1: κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης στην Ευρώπη, το 2015.

Πέραν των διαφορών μεταξύ των κρατών μελών, όπως αποτυπώνονται στο παραπάνω διάγραμμα, υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις στο εσωτερικό των χωρών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι αποκλίσεις που εμφανίζονται μεταξύ πρωτευουσών και υπολοίπων περιοχών της χώρας, όπως για παράδειγμα η Μπρατισλάβα και η Πράγα, που έχουν αντίστοιχα το 5ο και 6ο υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην ΕΕ. (τα οποία δεν αντιστοιχούν στην κατάταξη των χωρών τους).

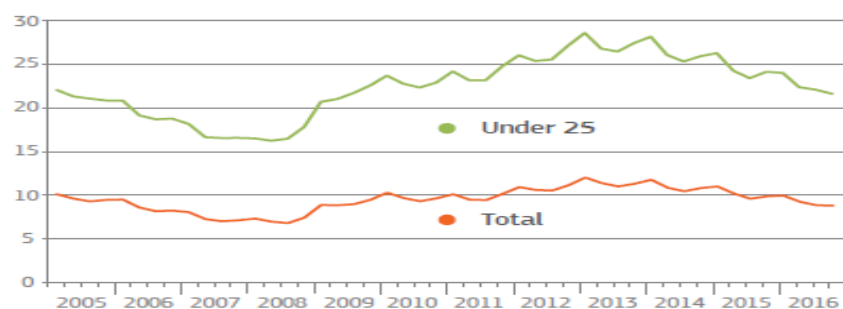
B. Αποκλίσεις στην ανεργία και την ανεργία των νέων

Οι νέοι πλήττονται ιδιαίτερα από την κρίση και για πρώτη φορά μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο υπάρχει «πραγματικός κίνδυνος για τους σημερινούς ενήλικες, την πιο μορφωμένη γενιά που υπήρξε ποτέ, να ζήσουν χειρότερα από τους γονείς τους»¹⁶⁸.

¹⁶⁸ ΟΠ

Διάγραμμα 2

Youth unemployment is falling but remains high
% of active population, 2005-2016

Source: European Commission

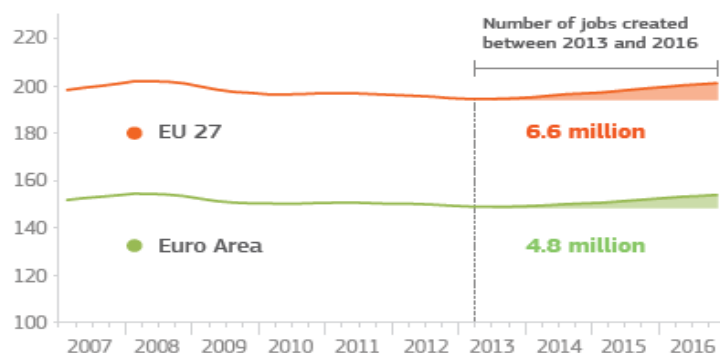
Τα ποσοστά ανεργίας νέων διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, όπως και τα ποσοστά ανεργίας του γενικού πληθυσμού που κυμαίνονται από 5% σε Τσεχία, Γερμανία, Ουγγαρία) έως 23% σε Ελλάδα, Ισπανία.¹⁶⁹

Η ανεργία μειώνεται σε όλη την Ευρώπη και η απασχόληση αυξάνεται, αλλά οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι εξακολουθούν να σημειώνουν χαμηλότερα ποσοστά.

Γ. Αποκλίσεις στην απασχόληση

Διάγραμμα 3

Employment is recovering and growing steadily
In millions, 2007-2016

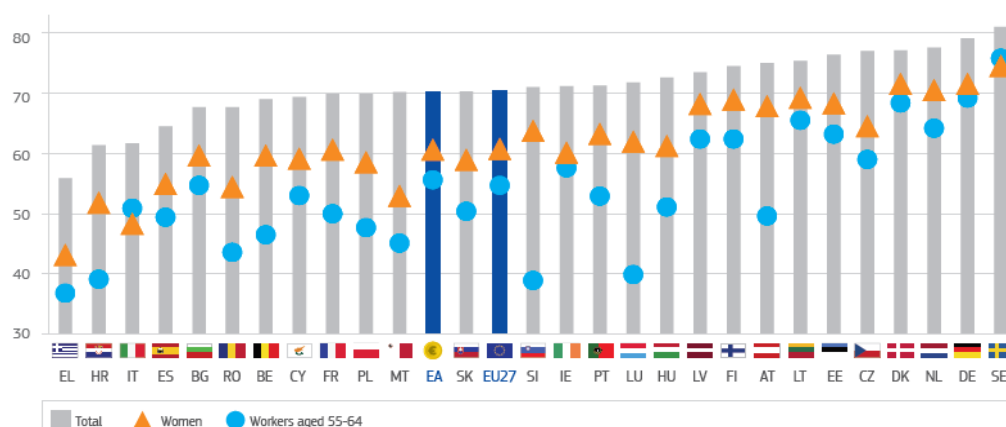

Source: European Commission

¹⁶⁹ Στοιχεία του 2017

Διάγραμμα 4

Employment rates differ: They are increasing but remain lower for women and older workers
In %, Q4 2016

Source: European Commission

Ομοίως, μεγάλες διαφορές εμφανίζονται στην απασχόληση, η οποία κυμαίνονται από ποσοστά μεγαλύτερα του 75% σε Σουηδία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Δανία, Τσεχία, Εσθονία, Λιθουανία, Αυστρία έως ποσοστά μικρότερα του 70% σε Ελλάδα, Κροατία, Ιταλία, Εσθονία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Βέλγιο

4. Αποκλίσεις στη φτώχεια και την ανισότητα

Ο κίνδυνος φτώχειας παραμένει υψηλός και η **παιδική φτώχεια** είναι επίσης υψηλή και αυξάνεται σε αρκετά ΚΜ, γεγονός που σημαίνει ότι τα παιδιά αυτά έχουν περιορισμένη πρόσβαση στη φροντίδα υγείας, υψηλότερο κίνδυνο σχολικής διαρροής, και αργότερα ως ενήλικοι αυξημένο κίνδυνο ανεργίας και φτώχειας (διαγενεακή μετάδοση της φτώχειας).

Ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να αφορά σχεδόν το ¼ του πληθυσμού της Ευρώπης, ενώ το 2018 ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν αυτόν τον κίνδυνο έχει αυξηθεί κατά 1,7 εκατομμύρια από το 2010.

Τα ποσοστά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των κρατών μελών επίσης ποικίλουν από 32,8% στη Βουλγαρία (ακολουθεί η Ρουμανία με 32,5% και η Ελλάδα με 31,8%)¹⁷⁰ έως 16,5% στη Φινλανδία.

Σε ό,τι αφορά την εισοδηματική ανισότητα, οι υψηλότερες τιμές του δείκτη S80/S20 καταγράφονται στη Ρουμανία, Λιθουανία, Βουλγαρία, Λετονία, Κύπρο,

¹⁷⁰ Τα στοιχεία προέρχονται από τη Eurostat και αφορούν το έτος 2018

Εσθονία και Ιταλία, ενώ σημαντικές είναι οι διαφορές μεταξύ περιοχών εντός των κρατών μελών.

Ε. Αποκλίσεις στα συστήματα κοινωνικής προστασίας

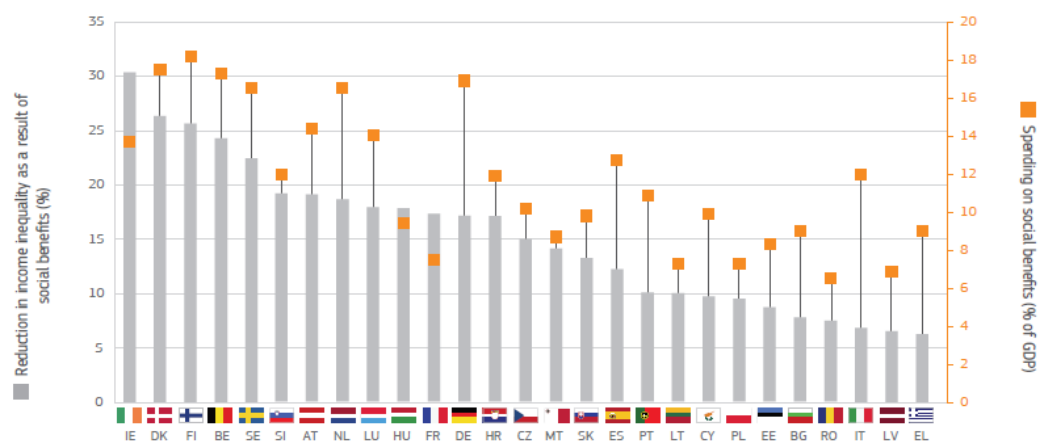
Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στις χώρες της ΕΕ διαφέρουν κατ'αρχάς ως προς το χρόνο δημιουργίας τους, ο οποίος συνδέεται άμεσα με τους στόχους τους. Με βάση αυτό το κριτήριο διακρίνονται σε 3 κατηγορίες: αυτά που δημιουργήθηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα, όσα δημιουργήθηκαν μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τα πλέον πρόσφατα που δημιουργήθηκαν ή αναπτύχθηκαν πλήρως κατά τις δεκαετίες του '80 και του '90. Επιπλέον διαφέρουν ως προς τις πολιτικές προτιμήσεις, το μέγεθος και την κατανομή των προϋπολογισμών, τη χρηματοδότηση, το βαθμό κάλυψης και το ρόλο των κοινωνικών εταίρων.

Για παράδειγμα, σε ό,τι αφορά τις δαπάνες κοινωνικής προστασίας, είναι χαρακτηριστικό ότι το 2015, μόνο 8 κράτη μέλη (Φιλανδία, Γαλλία, Δανία, Αυστρία, Ιταλία, Σουηδία, Ελλάδα, Βέλγιο) δαπανούσαν περισσότερο από το 20% του ΑΕΠ στην κοινωνική προστασία.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η στόχευση των δαπανών κοινωνικής προστασίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αντιμετώπιση των ζητημάτων της ανισότητας και της φτώχειας.

Διάγραμμα 5

Well-targeted welfare policies can have a powerful impact on reducing inequalities in %, 2014

Source: European Commission

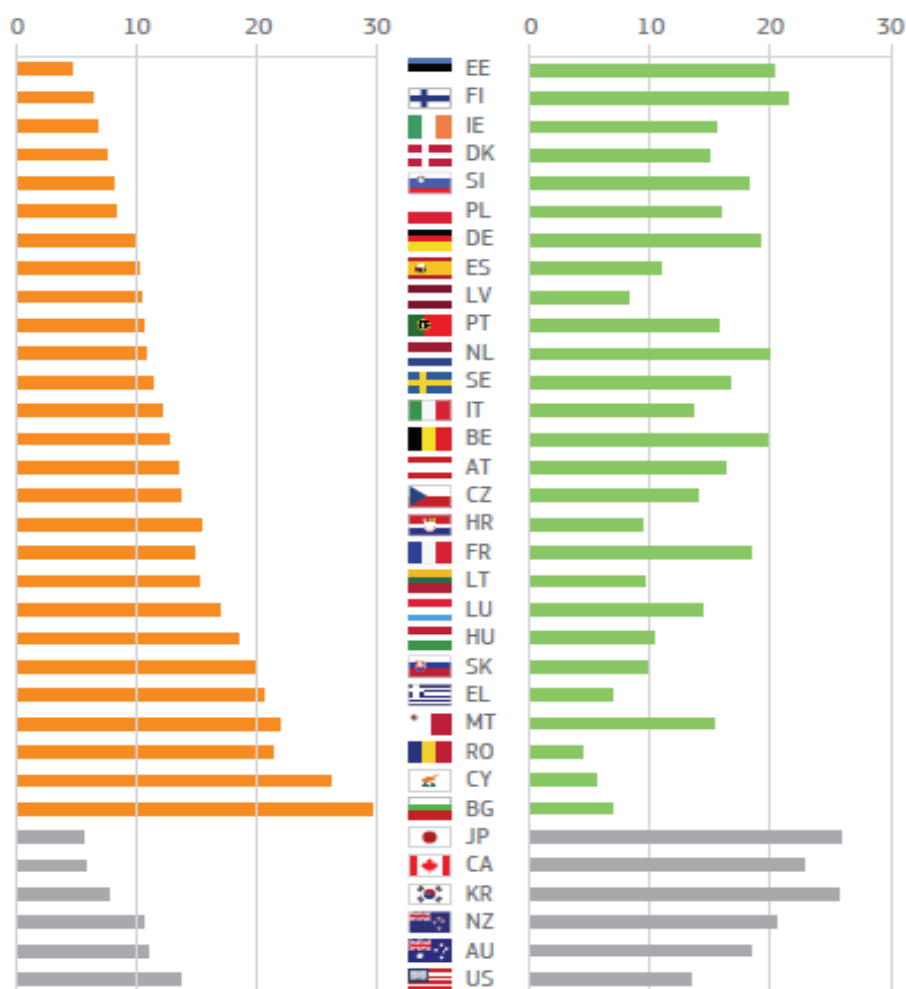
IV. Οι προκλήσεις στην εκπαίδευση και την απόκτηση δεξιοτήτων

Προκαλεί έκπληξη και ανησυχία η διαπίστωση ότι περίπου $\frac{1}{4}$ του ενήλικου πληθυσμού της Ευρώπης έχει δυσκολίες γραφής και ανάγνωσης ή πολύ μικρή ικανότητα αριθμητικών υπολογισμών, ενώ οι μισοί σχεδόν από τους ενήλικες δεν διαθέτουν ψηφιακές δεξιότητες.

Few Europeans are among the top performers in science, reading and mathematics worldwide

% of 15 year olds who are low achievers in science, reading and in maths

% of 15 year olds who are top performers in science, reading and in maths

Source: OECD PISA 2015

Επιπλέον καταγράφονται κακές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες των νέων, οι οποίες μάλιστα χειροτερεύουν.

Στο διάγραμμα βλέπουμε αποτελέσματα του διαγωνισμού¹⁷¹ του PISA (Programme for International Student Assessment) που διοργανώνεται ανά τριετία και αφορά τρεις δεξιότητες - στην κατανόηση κειμένου, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες - που πρέπει να έχουν οι μαθητές ολοκληρώνοντας την υποχρεωτική εκπαίδευση, δηλαδή έως τας 16 τους, κατά το έτος 2015.

Από το διάγραμμα αυτό διαπιστώνουμε ότι:

Το ποσοστό των ατόμων 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις σε θετικές επιστήμες, ανάγνωση και μαθηματικά είναι μικρότερο από 10% σε Φιλανδία, Ιρλανδία, Δανία, Σλοβενία, Πολωνία, Γερμανία, ενώ κυμαίνεται μεταξύ 20-30% σε Βουλγαρία, Κύπρο, Ρουμανία, Μάλτα, Ελλάδα, Σλοβακία.

Αντίστοιχα το ποσοστό των ατόμων 15 ετών με υψηλές επιδόσεις σε θετικές επιστήμες, ανάγνωση και μαθηματικά είναι μεγαλύτερο από 20% στη Φιλανδία, κυμαίνεται από 10-20% σε Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, Μάλτα, Σουηδία, Αυστρία, Τσεχία, Λουξεμβούργο, Ιταλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Σλοβενία, Πολωνία, Ισπανία και είναι μικρότερο από 10% σε Βουλγαρία, Κύπρο, Ρουμανία, Ελλάδα, Σλοβακία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Κροατία, Λετονία

Στην επόμενο διαγωνισμό του 2018 οι μαθητές από τις μεγάλες περιοχές της Κίνας βρέθηκαν στις πρώτες θέσεις, ενώ από την Ευρώπη ξεχώρισε η Εσθονία. Διεθνώς, στις πέντε πρώτες θέσεις βρέθηκαν:

- Στην κατανόηση κειμένου, η Κίνα (Πεκίνο, Σαγκάη, Γιανγκσού, Ζεϊάνγκ), η Σιγκαπούρη, το Μακάο της Κίνας, το Χονγκ Κονγκ και η Εσθονία,
- Στα μαθηματικά, η Κίνα (Πεκίνο, Σαγκάη κ.λπ.), η Σιγκαπούρη, το Μακάο, το Χονγκ-Κονγκ και η Ταϊπέι.

¹⁷¹ Πρόκειται για Διεθνές Πρόγραμμα για την Αξιολόγηση των Μαθητών PISA (Programme for International Student Assessment) που διοργανώνεται από τον ΟΟΣΑ στο χώρο της εκπαίδευσης ανά τακτά χρονικά διαστήματα από το 2000 μέχρι σήμερα. Είναι αποτέλεσμα συνεργασίας των χωρών μελών του ΟΟΣΑ και της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης του ΟΟΣΑ.

- Στις φυσικές επιστήμες, η Κίνα (Πεκίνο, Σαγκάη κ.λπ.), η Σιγκαπούρη, το Μακάο, η Εσθονία και η Ιαπωνία.

Γενικά η Ευρώπη αντιμετωπίζει πρόβλημα στο γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν κάνει επαρκή πρόοδο στη μείωση του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις σε ανάγνωση, θετικές επιστήμες και μαθηματικά. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη σοβαρότερο για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού με κοινωνικοοικονομικά προβλήματα. Για παράδειγμα, οι μετανάστες μαθητές εμφανίζουν υπερδιπλάσια πιθανότητα για χαμηλές επιδόσεις στις θετικές επιστήμες

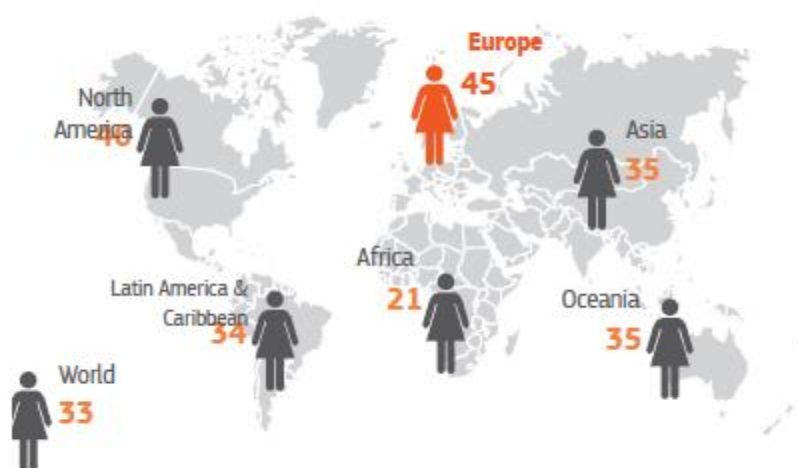
V. Οι προκλήσεις στις πληθυσμιακές μεταβολές

Ο πληθυσμός της Ευρώπης αλλάζει. Το προσδόκιμο ζωής έχει βελτιωθεί σημαντικά και είναι χαρακτηριστικό ότι ο μέσος όρος ζωής των ανδρών ήταν 43 έτη το 1900, ενώ ο αναμενόμενος μέσος όρος ζωής για το 2050 είναι τα 82 έτη. Τα αντίστοιχα νούμερα για τις γυναίκες είναι 46 και 87 έτη. Τα περισσότερα μωρά που γεννιούνται στην Ευρώπη από σήμερα έως το 2025 θα εξακολουθούν να βρίσκονται εν ζωή σε 100 χρόνια.

Διάγραμμα 7: Μέση ηλικία σε διάφορες περιοχές του κόσμου

Europeans will be the oldest people in the world by 2030

Median age by regions of the world

Source: Rand Europe

Οι Ευρωπαίοι έχουν επίσης λιγότερα παιδιά. (1960:>2 παιδιά ανά γυναίκα, σήμερα: 1,58), με αποτέλεσμα τη γήρανση των κοινωνιών μας. Υπάρχουν ήδη περισσότερα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών από όσα παιδιά κάτω των 14 ετών στην ΕΕ. Μέχρι το 2050, σχεδόν 1/3 των Ευρωπαίων θα είναι ηλικίας 65 ετών και άνω (σήμερα είναι το 1/5). Μέχρι το 2030 οι Ευρωπαίοι θα είναι οι πιο ηλικιωμένοι στον κόσμο, με μέση ηλικία τα 45 έτη.

Παράλληλα ο πληθυσμός της Ευρώπης μειώνεται σταθερά και ως το 2080 ο πληθυσμός των χωρών Ελλάδα, Σλοβακία, Πορτογαλία, Βουλγαρία θα έχει μειωθεί κατά 30%. Ιδιαίτερο πρόβλημα αντιμετωπίζει η Λιθουανία, της οποίας ο πληθυσμός θα μειωθεί κατά το 1/3 έως το 2080.

Μέχρι το 2060, η Ευρώπη θα αντιπροσωπεύει μόνο το 5% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ κανένα κράτος μέλος δεν θα έχει έως τώρα περισσότερο από το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού, γεγονός που μειώνει το σχετικό βάρος της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η εξέλιξη αυτή θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στις δημόσιες πολιτικές και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Μπορεί να αποτελέσει πηγή νέων θέσεων εργασίας, αλλά δημιουργεί επίσης και νέες ανάγκες.

Για την ΕΕ των 27, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν στο 12,4% του ΑΕΠ έως το 2030. Η γήρανση του πληθυσμού φέρνει στο προσκήνιο το ζήτημα της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών. Το 2060 σε κάθε ηλικιωμένο θα αντιστοιχούν μόνο 2 άτομα σε ηλικία εργασίας, (αντί 4 ατόμων το 2008). Οι επιπτώσεις αυτού του γεγονότος θα μετριαστούν από τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις. Η συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού μπορεί επίσης να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση του επιπέδου ανάπτυξης. Η νόμιμη μετανάστευση μπορεί να προσφέρει στην ΕΕ τις δεξιότητες που απαιτούνται στην αγορά εργασίας και να συμβάλει στη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

Σε ό,τι αφορά τις γεννήσεις, η Ευρώπη είναι διαιρεμένη, καθώς ο βορράς, η δύση και το κέντρο παρουσιάζουν υψηλούς δείκτες γεννητικότητας, σε αντίθεση με το νότο (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος), όπου αντιστοιχούν μόλις 1,3 παιδιά/γυναίκα.

Επίσης διαιρεμένη είναι η Ευρώπη σε ό,τι αφορά τις μεταναστευτικές ροές. Έτσι στο νότο σημειώνεται απώλεια πληθυσμού, σε αντίθεση με το βορρά, τη δύση και το κέντρο, όπου καταγράφονται υψηλοί ρυθμοί μετανάστευσης.

VI. Οι προκλήσεις που δημιουργούν οι νέοι τρόποι ζωής και το σύγχρονο περιβάλλον εργασίας- οι νέοι κοινωνικοί κίνδυνοι

Ο τρόπος ζωής των Ευρωπαίων αλλάζει ραγδαία: τα διαζύγια αυξάνονται, δημιουργούνται νέες μορφές σχέσεων, ενώ η διευρυμένη οικογένεια αποδυναμώνεται ακόμη περισσότερο. Οι τάσεις αυτές αυξάνουν την κοινωνική απομόνωση. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2015 το 1/3 των νοικοκυριών στην Ευρώπη ήταν μονοπρόσωπα.

Ταυτόχρονα αλλάζει το περιβάλλον και η φύση της εργασίας. Οι γνωστοί σε όλους μας παράγοντες της τεχνολογικής προόδου, της παγκοσμιοποίησης δημιουργούν νέες μορφές συμβάσεων εργασίας, νέα καθεστώτα ασφαλιστικά, ενώ αυξάνουν σημαντικά, τις θέσεις εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών.

Αυτές οι θέσεις εργασίας χαρακτηρίζονται από επισφάλεια, γεωγραφική κινητικότητα, συχνές εναλλαγές των προσώπων και επικέντρωση στο αποτέλεσμα της εργασίας και όχι στην παρουσία των εργαζομένων.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η εμφάνιση νέων κοινωνικών κινδύνων που σχετίζονται με την επιδείνωση της ποιότητας της εργασίας, ως προς τις αποδοχές, την ασφάλεια και τις συνθήκες. Τέτοιοι κίνδυνοι είναι ασθένειες όπως άγχος, κατάθλιψη, παχυσαρκία, εθισμός στην τεχνολογία. Οι δημόσιες αρχές, οι επιχειρήσεις, τα άτομα και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας δυσκολεύονται να ανταποκριθούν και να προσαρμοστούν.

Οι Ευρωπαίοι προσδοκούν από τις κυβερνήσεις τους να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις:

- 8 στους 10 θεωρούν την ανεργία, τις κοινωνικές ανισότητες και τη μετανάστευση τις κορυφαίες προκλήσεις για την ΕΕ.
- 7 στους 10 θεωρούν ότι η απασχόληση και οι κοινωνικές πολιτικές δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς
- Περισσότεροι από τους μισούς θεωρούν ότι δεν δίνεται στον καθένα η ευκαιρία για επιτυχία και ότι η ζωή θα είναι πιο δύσκολη για την επόμενη γενιά.

VI. Η πρόκληση της πανδημίας του Covid-19

Με την εμφάνιση της πανδημίας, η πλειοψηφία των **κρατών μελών** πήρε μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας, τα οποία είχαν επιπτώσεις στην απασχόληση και τα κοινωνικά ζητήματα, τόσο άμεσες, όσο και μακροπρόθεσμες. Στις δεύτερες η επέκταση της τηλεεργασίας φαίνεται να κυριαρχεί και είναι ιδιαίτερα πιθανό να φέρει με τη σειρά της συνέπειες στην παραγωγικότητα της εργασίας και την ευημερία των εργαζομένων.

Σε ό,τι αφορά την ευρωπαϊκή οικονομία συνολικά ιδιαίτερα επηρεάστηκαν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης.

Παράλληλα, η πλειοψηφία των **κρατών μελών** για την υποστήριξη των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και των ανέργων, πήρε μέτρα, όπως: προσαρμογή του επιδόματος ανεργίας με αύξηση ποσού ή/και χρόνου κάλυψης, τηλεεργασία, κάλυψη καθαρού κατώτατου μισθού, αναβολή καταβολής φόρου ή/και ασφαλιστικών εισφορών.

Οι πρώτες **πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας ήταν η **δέσμη μέτρων** που ανακοινώθηκε στις 02.04.2020 και περιλαμβάνει:

- Την **πρωτοβουλία CRII** (Coronavirus Response Investment Initiative), με προϋπολογισμό 37 δισ. Ευρώ από τα ευρωπαϊκά ταμεία)
- Το μέτρο **SURE** (Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency), για την επιβίωση των επιχειρήσεων και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, με προϋπολογισμό 100 δισ ευρώ.

- Το **Εργαλείο Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης** για την αγορά εξοπλισμού ατομικής προστασίας, την παροχή ιατρικής βοήθειας και την επιτάχυνση των δοκιμών για την εύρεση του εμβολίου, με προϋπολογισμό 3 δισ ευρώ.
- Την **τροποποίηση του κανονισμού του ΤΕΒΑ** για την εισαγωγή ηλεκτρονικών voucher
- Την **ανακατεύθυνση των κονδυλίων** των ταμείων ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Συνοχής
- Την **εξαίρεση από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης**

Σύμφωνα με τις πρώτες **προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, η ύφεση λόγω της πανδημίας θα είναι η μεγαλύτερη μετά το κραχ του 1929. Ενδεικτικά προβλέπονται:

- Ανάπτυξη 2019-2020: - 7,4%
- Ανάπτυξη 2020-2021: +6,1% (αλλά το 2021 η ανάπτυξη θα είναι μικρότερη από το 2019)
- Απασχόληση: ήδη μειώνεται κατά το α΄3μηνο 2020)
- Ανεργία: θα αυξηθεί σε όλα τα ΚΜ
- Ειδοσηματική ανισότητα και κίνδυνος φτώχειας: θα αυξηθούν και μάλιστα θα αυξηθούν ιδιαίτερα για ομάδες του πληθυσμού, όπως οι προσωρινά εργαζόμενοι, οι μετανάστες και οι Ρομά.
- Επιπλέον επιδείνωση ανισοτήτων θα σημειωθεί λόγω της άνισης πρόσβασης σε ψηφιακές δομές και δεξιότητες

VII. Πιθανοί τρόποι συνέχειας για την ΕΕ-27

Η Λευκή Βίβλος για το μέλλον της κοινωνικής Ευρώπης, έβαλε στο τραπέζι της συζήτησης, τα 5 σενάρια, τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Συνεχίζουμε κανονικά
- Τίποτε περισσότερο από την ενιαία αγορά
- Αυτοί που θέλουν περισσότερα, κάνουν περισσότερα
- Κάνουμε λιγότερα με πιο αποδοτικό τρόπο
- Κάνουμε μαζί πολύ περισσότερα

Τα σενάρια αυτά ανταποκρίνονται σε 3 εναλλακτικές επιλογές για το μέλλον της ΕΕ:

α)Περιορισμός της κοινωνικής διάστασης στην ελεύθερη κυκλοφορία

β)Ευρύτερη δράση στο κοινωνικό επίπεδο για όσα ΚΜ επιθυμούν

γ) Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης

Έχει ενδιαφέρον να δούμε τι σημαίνει το καθένα από τα παραπάνω στην πράξη:

α)Περιορισμός της κοινωνικής διάστασης στην ελεύθερη κυκλοφορία:

Οι πολιτικές της Ένωσης εστιάζονται αποκλειστικά εστίαση στην ενιαία αγορά. Διατηρούνται οι κανόνες που αφορούν τη μετακίνηση προσώπων, όπως η κοινωνική ασφάλιση, η απόσπαση, η περίθαλψη, η αναγνώριση των πτυχίων, αλλά καταργείται η

ευρωπαϊκή νομοθεσία για προστασία, υγεία, ασφάλεια, χρόνο εργασίας, χρόνο ανάπαυσης, ελάχιστη άδεια μετ'αποδοχών, ελάχιστα πρότυπα για άδειες μητρότητας, γονικές άδειες, εγγύηση δικαιωμάτων εργαζομένων.

Ο κοινωνικός διάλογος περιορίζεται μόνο σε ζητήματα εσωτερικής αγοράς και διακόπτεται η συγχρηματοδότηση κοινωνικών προγραμμάτων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα των παραπάνω: οι 20 ημέρες διακοπών και οι 14 εβδομάδες άδειας μητρότητας δεν είναι πλέον εγγυημένες σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι ασθενείς μπορούν να λάβουν θεραπεία σε οποιοδήποτε ΚΜ, αλλά δεν υπάρχει ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της αύξησης των ανθεκτικών στα αντιβιοτικά βακτηρίων.

β)Ευρύτερη δράση στο κοινωνικό επίπεδο για όσα ΚΜ επιθυμούν:

Αφού όσοι επιθυμούν, μπορούν να κάνουν περισσότερα, θα δημιουργηθούν ομάδες χωρών με ίδιες προσεγγίσεις, ενώ τα δικαιώματα που παρέχει το δίκαιο της ΕΕ θα ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Θα αυξηθούν οι αποκλίσεις και η ποικιλία των κοινωνικών προτύπων θα έχει αρνητικές επιπτώσεις σε ανάπτυξη και απασχόληση και η αναγνώριση των πτυχίων θα είναι αυτόματα μόνο σε ορισμένα κράτη μέλη και το ύψος και η περίοδος χορήγησης των επιδομάτων ανεργίας θα διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

Η πολυπλοκότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων θα γίνει εντονότερη, αλλά θα αυξηθεί η σύγκλιση εντός της ευρωζώνης, ενώ θα υπάρξει η δυνατότητα για κοινή τιμολόγηση φαρμάκων και εμβολίων για ομάδες χωρών, με πιθανή βελτίωση της κάλυψης και της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, καθώς και η δυνατότητα για έναν μόνο αριθμό κοινωνικής ασφάλισης.

γ) Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης:

Η ΕΕ27 προχωρά συντονισμένα στην εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης, δηλαδή προχωρά σε αλλαγές στη νομοθεσία σχετικά με τη συνεργασία, την καθοδήγηση και τη χρηματοδότηση. Η εναρμόνιση των δικαιωμάτων είναι πλήρης και δεν περιορίζεται στη θέσπιση κοινών προτύπων.

Στα κοινωνικά ζητήματα οι εθνικές αρχές διατηρούν τον πρώτο λόγο, αλλά η Ευρωπαϊκή Ένωση αναλαμβάνει νέες πρωτοβουλίες και προχωρά σε πλήρη χρήση μέσων για τη στήριξη των κρατών μελών. Η ΕΕ27 συμφωνεί σε κοινούς κανόνες για το καθεστώς απασχόλησης των εργαζομένων στις ψηφιακές πλατφόρμες. Τα κοινωνικά δικαιώματα εφαρμόζονται ισότιμα για όλους σε όλα τα κράτη μέλη.

Τα παραπάνω θα οδηγήσουν σε απρόσκοπτη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, (αποφυγή κοινωνικού ντάμπινγκ) και σε ενίσχυση της αντοχής των οικονομιών καθώς θα μπορεί να αντιμετωπίζει συντονισμένα τους κλυδωνισμούς. Επιπλέον θα ενισχυθεί η διεθνής θέση της Ευρώπης.

Στην περίπτωση αυτή μπορεί η ΕΕ να προχωρήσει στη σύσταση ευρωπαϊκών αρχών, όπως για παράδειγμα ευρωπαϊκή επιθεώρηση εργασίας, ευρωπαϊκή υπηρεσία μεταφορών, που θα αναλάβουν την συντονισμό και επιβολή νόμου σε διασυνοριακές καταστάσεις, λειτουργώντας συμπληρωματικά με τις αρχές των κρατών μελών.

Βέβαια η επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των 27 κρατών μελών δεν θα είναι εύκολη και δεν θα πρέπει η ανάγκη για συμφωνία να οδηγεί σε πτώση του επιπέδου των δικαιωμάτων και παροχών.

VIII. Οι προτεραιότητες της νέας Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως τις έθεσε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν¹⁷²

Η νέα Επίτροπος έδωσε τις πολιτικές κατευθύνσεις για τις προτεραιότητες της Επιτροπής της, που αντιστοιχούν σε πρωταρχικές φιλοδοξίες για την Ευρώπη, λέγοντας « Τα επόμενα πέντε χρόνια, πρέπει να συνεργαστούμε για να κατευνάσουμε τους φόβους και να δημιουργήσουμε ευκαιρίες». Οι προτεραιότητες αυτές ήταν¹⁷³:

- Μια Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία
- Μια οικονομία στην υπηρεσία των ανθρώπων
- Μια Ευρώπη έτοιμη για την ψηφιακή εποχή
- Προστασία του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής μας
- Μια ισχυρότερη Ευρώπη στον κόσμο
- Μια νέα ώθηση για την ευρωπαϊκή δημοκρατία

IX. Μια ενδιαφέρουσα τοποθέτηση: Το ΕΑΡΝ για την αντιμετώπιση της πανδημίας του Covid-19

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την καταπολέμηση της φτώχειας αμέσως μετά την εκδήλωση της πανδημίας εξέφρασε ανησυχία για τον τρόπο που η πανδημία θα επηρεάσει τους ασθενέστερους. Για το λόγο αυτό απευθύνθηκε στο Συμβούλιο EPSCO και κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να αναλάβει δράση για την αντιμετώπιση της πανδημίας με τον ακόλουθο τρόπο:

- Να τοποθετήσει τα κοινωνικά δικαιώματα και τη μείωση της φτώχειας πρέπει στην καρδιά της αντιμετώπισης της πανδημίας του Covid-19
- Να υπερασπιστεί και να ενισχύσει τις ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής περίθαλψης
- Να προστατέψει την απασχόληση, να αποτρέψει την επισφαλή εργασία και αναγνωρίσει εκ νέου την αξία της εργασίας της πρώτης γραμμής

¹⁷² Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, «Μια Ένωση που επιδιώκει περισσότερα, Το πρόγραμμά μου για την Ευρώπη», Πολιτικές κατευθύνσεις για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2019-2024, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_el.pdf

¹⁷³ Οι προτεραιότητες βρίσκονται υπό αναθεώρηση λόγω των συνεπειών της πανδημίας του Covid-19

- Να διασφαλίσει ότι οι φτωχοί δεν θα πληρώσουν με λιτότητα

X. το επόμενο βήμα της συζήτησης

Η κοινωνική διάσταση της Ευρώπης διαρκώς μεταβάλλεται, ωστόσο η απαίτηση για κοινωνική δικαιοσύνη και κοινωνική συνοχή παραμένει πάντα ισχυρή. Η ΕΕ δεν ξεκινάει από το μηδέν, καθώς διαθέτει περιορισμένα αλλά σημαντικά εργαλεία, τα οποία είναι η δυνατότητα νομοθέτησης, η καθοδήγηση, η χρηματοδότηση και η συνεργασία.

Τα μαθήματα από την κρίση του Covid-19 σύντομα θα είναι διαθέσιμα και θα προστεθούν στα προηγούμενα. Η νέα Στρατηγική, όποια κι αν είναι θα τα έχει ενσωματώσει και θα στηρίζεται στην επανειλημμένα διατυπωμένη δέσμευση των θεσμικών οργάνων και των πολιτικών ηγετών για δίκαιη και κοινωνική Ευρώπη, σε εναρμόνιση με τον ΕΠΚΔ και τους ΣΒΑ των ΗΕ.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

ΕΓΓΡΑΦΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2017

Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, «Μια Ένωση που επιδιώκει περισσότερα, Το πρόγραμμά
μου για την Ευρώπη», Πολιτικές κατευθύνσεις για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή
2019-2024,

EAPN, Covid-19 and the fight against poverty

Πηγές internet

<http://europa.eu/>

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_el.pdf

https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_el.pdf

<https://www.eapn.eu/eapn-statement-on-covid-19/>

